

FINANSE i PRAWO FINANSOWE

JOURNAL of FINANCE and FINANCIAL LAW

ISSN 2353-5601

vol. 3(23)

WRZESIEŃ/SEPTEMBER 2019
KWARTALNIK

**WYDZIAŁ EKONOMICZNO-
SOCJOLOGICZNY**
Uniwersytet Łódzki

**UNIWERSYTET
ŁÓDZKI**

**FINANSE i PRAWO
FINANSOWE**

**JOURNAL of FINANCE
and FINANCIAL LAW**

ISSN 2353-5601

vol. 3(23)

WRZESIEŃ/SEPTEMBER 2019

K W A R T A L N I K

Redaktor Naczelny

Iwona Dorota Czechowska
Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów

Zastępca Redaktora Naczelnego

Dagmara Hajdys
Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów

Rada Naukowa

Femi Ayoola
Uniwersytet Ibadan

Teresa Famulska
Uniwersytet Ekonomiczny Katowice

Stanisław Flejterski
Uniwersytet Szczeciński

Jerzy Gajdka
Uniwersytet Łódzki

Grzegorz Gołębiowski
Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie

Stanisław Kasiewicz
Szkoła Główna Handlowa

Elena Manas
Uniwersytet Alcalá de Henares

Witold Orłowski
Uniwersytet Łódzki

Ramona Rupeika-Apoga
Uniwersytet Lotwy

Wolfgang Scherf
Universität im Justusa Liebiga w Giessen

Fátima Teresa Sol Murta
Uniwersytet Coimbra

Redaktor Tematyczny: Finanse

Monika Marcinkowska
Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów

Redaktor Tematyczny: Prawo Finansowe

Henryk Dzwonkowski
Uniwersytet Łódzki, Wydział Prawa i Administracji, Katedra Prawa Finansowego

Redaktor Języka Polskiego

Barbara Bogolebska
Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej

Redaktor Języka Angielskiego

Mark Hrabí
Government Policy Advisor, Department for Transport, Great Britain

Przemysław Krakowian
Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Instytut Anglistyki

Redaktor Statystyczny

Wojciech Zatoń
Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów

Redaktor ds. Organizacyjno-Prawnych

Aneta Tylman
Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów

Agnieszka Czajkowska
Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów

Stala współpraca

Zagadnienia makroekonomiczne

Andrzej Bogus, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów
Dagmara Hajdys, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów
Iwa Kuchciak, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów
Magdalena Ślebocka, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów
Aneta Tylman, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów
Tomasz Uryszek, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów
Radosław Witzak, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów
Wojciech Zatoń, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów
Artur Żimny, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów
Studenckie Koło Naukowe Analiz i Prognozowania Gospodarczego 4Future
– Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny

Sekretarz Redakcji

Magdalena Ślebocka
Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów

Joanna Stawska
Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów

Sekretariat Redakcji

Magdalena Starosta
Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Finansów

Skład i łamanie

Monika Wolska-Bryl
Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny

SPIS TREŚCI

Od Redakcji	7
Aleksandra Iczetkin, Agata Hernik – Manipulacje i oszustwa na rynku kapitałowym	9
Kacper Kowalczyk – Finansowanie sportu przez jednostki samorządu terytorialnego w Polsce – studium przypadku Gminy Miejskiej Skierniewice	25
Magdalena Lubaś – Rola i znaczenie podatków jako jednego ze źródeł dochodów budżetu państwa	49
Katarzyna Przytuła – Ochrona konsumentów na polskim rynku bankowym według regulacji Unii Europejskiej	63
Ewelina Trzeciak – Wycena i ewidencja leasingu operacyjnego i finansowego w księgach rachunkowych leasingobiorcy oraz ich wpływ na sytuację finansową przedsiębiorstwa	73
Dodatek kwartalny	93
Lena Grzesiak – Herbert Simon – laureat Nagrody Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii w 1978 roku	95
Adrian Sępniak, Magda Witecka, Maciej Jabłoński – Sytuacja gospodarcza w Polsce po II kwartale 2019 r.	97
Artur Zimny – Koniunktura w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych	102

Od Redakcji

U progu nowego roku akademickiego 2019/2020 oddajemy w ręce Czytelników trzeci numer czasopisma „Journal of Finance and Financial Law. Finanse i Prawo Finansowe”. Jest to trzeci numer w bieżącym roku, a dwudziesty trzeci od początku istnienia czasopisma. Miło nam poinformować, że czasopismo zgodnie z Komunikatem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r. otrzymało 5 punktów.

W bieżącym numerze kwartalnika znajdują Państwo pięć artykułów poświęconych aktualnym problemom finansowym. Zamieszczone artykuły zawierają wyniki badań, które prezentowane były podczas trwania IV ogólnopolskiej konferencji pt. „Ochrona uczestników rynku usług finansowych”, organizowanej przez Katedrę Bankowości Centralnej i Pośrednictwa Finansowego 9 maja 2019 r. na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego.

Niniejsze wydanie otwiera artykuł dotyczący manipulacji i oszustw na rynku kapitałowym. Autorki tekstu Aleksandra Iczetkin i Agata Hernik opisują rodzaje manipulacji, metody ochrony przed nimi oraz przykłady znanych oszustw. Tekst naukowy zawiera elementy „humoru”, co stanowi jego dodatkowy atut.

Propagowanie zdrowego stylu życia zdominowało w ostatnich latach społeczną dyskusję. W kręgach naukowych, artystycznych, politycznych, sportowych, związanych z medycyną, zwraca się uwagę nie tylko na aspekty środowiskowe, żywieniowe, ale także te związane z aktywnością sportową. Uprawianie sportu dla jednych stanowi sposób spędzania wolnego czasu, relaksu, dbania o zdrowie, a dla innych jest źródłem utrzymania. Kacper Kowalczyk w artykule „Finansowanie sportu przez jednostki samorządu terytorialnego w Polsce – studium przypadku gminy miejskiej Skierniewice” zwraca uwagę, że propagowanie aktywności sportowej wymaga odpowiedniej infrastruktury, a ta odpowiednich środków finansowych, zarówno na etapie budowy, jak i utrzymania. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego ograniczenia budżetowe powodują, że władze lokalne dywersyfikują źródła finansowania inwestycji obiektów sportowych i imprez sportowych mając na uwadze jak najlepsze zaspokojenie potrzeb lokalnych społeczności.

Kolejny artykuł poświęcony został problematyce podatkowej. Magdalena Lubaś swoje badania skoncentrowała na roli i znaczeniu podatków w budżecie państwa. Wpływy z podatków stanowią główne źródło finansowania zadań państwa. Uszczelnienie systemu podatkowego przekłada się na wzrost dochodów budżetu. Autorka zwraca uwagę na pojawienie się nowych zobowiązań podatkowych, które stanowią dodatkowe źródło dochodów państwa. Wszystkich zainteresowanych zmianami w polskim systemie podatkowym i jego finansowymi konsekwencjami w latach 2015–2018 odsyłamy do lektury artykułu.

Artykuł Katarzyny Przytuły poświęcony jest zagadnieniom związanym z ochroną konsumentów na polskim rynku bankowym. Autorka zwraca uwagę, że postęp technologiczny sprzyjający innowacyjnym rozwiązaniom doprowadził do unowocześnienia oferowanych usług bankowych. W ślad za postępem nie nastąpił wzrost świadomości i wiedzy ekonomicznej u odbiorców usług. Tym samym konsumenci stali się podatni na różnego rodzaju zagrożenia finansowe, często w konsekwencji prowadzące do niewypłacalności. W artykule zwrócono uwagę na rolę instytucji nadzorczych w zakresie ochrony praw i obowiązków konsumenta oraz potrzebę szeroko zakrojonych działań edukacyjnych, mających na celu podnoszenie świadomości klientów rynku finansowego w zakresie przysługujących im praw związanych z ochroną.

Ostatni artykuł dotyczy finansów przedsiębiorstw i alternatywnego źródła finansowania, jakim jest leasing. Ewelina Trzeciak wskazuje na wpływ poprawności ewidencji leasingu operacyjnego i finansowego na kondycję finansową przedsiębiorstw. Autorka na przykładowej inwestycji zaprezentowała wpływ rodzaju leasingu na sytuację finansową przedsiębiorstwa. Jakie są rekomendacje, Czytelnik dowie się po przeczytaniu interesującego tekstu wzbogaconego praktycznymi rozwiązaniami.

Wydanie kończy stała rubryka. W numerze Czytelnik otrzyma skondensowaną informację o aktualnej sytuacji gospodarczej Polski oraz zapozna się z sylwetką noblisty Herberta Simona.

Zespół Redakcji „Finansów i Prawa Finansowego” życzy wszystkim Czytelnikom, Autorom, Recenzentom i Współpracownikom pomyślnego nowego roku akademickiego 2019/2020, nowych inspiracji badawczych i zachęca do dzielenia się ich wynikami na łamach naszego czasopisma.

W imieniu Redakcji

Dagmara Hajdys

MANIPULACJE I OSZUSTWA NA RYNKU KAPITAŁOWYM

Aleksandra Iczetkin

Agata Hernik

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

Streszczenie

Manipulacje i oszustwa na rynku kapitałowym są zjawiskiem częstym, choć niedozwolonym przez prawo. Jest wiele kategorii wśród mechanizmów manipulowania rynkiem kapitałowym, jednak konsumenci mają możliwość obrony przed tego rodzaju przestępstwami. Istnieje również wiele możliwości zapobiegania opisanym przestępstwom, zarówno ze strony konsumenta, jak i organów rządowych. Jednak ilość pojawiających się w tym dziele zarzutów pokazuje zarówno znikomą wiedzę społeczeństwa, jak i brak działań ze strony państwa.

Słowa kluczowe: manipulacja, oszustwa, rynek kapitałowy.

JEL Class: G14.

WPROWADZENIE

Przestępstwa na rynku kapitałowym stanowią pewien rodzaj oszustw gospodarczych. Z roku na rok instytucje coraz częściej wykorzystują nielegalne działania, takie jak manipulacja instrumentami finansowymi.

Głównym celem niniejszego artykułu jest przedstawienie niektórych przestępstw występujących na rynku kapitałowym oraz wskazanie działań jakie mogą podjąć jego uczestnicy, by uchronić się przed różnego rodzaju oszustwami oraz manipulacjami. Publikacja ta zawiera również badania dotyczące świadomości konsumentów, jak i konkretne przykłady oszustw będących jednymi z największych w historii rynku kapitałowego.

Przyjęto hipotezę, że większości z tych oszustw można uniknąć oraz udowodnić. Analizując poszczególne etapy ich rozwoju, zostały wyszczególnione konkretne działania, które powinny zostać podjęte przez klientów czy też organy państwa, w celu ochrony dóbr inwestora.

1. MECHANIZMY MANIPULOWANIA RYNKIEM KAPITAŁOWYM

„Chciwość jest dobra. Chciwość jest słuszna. Chciwość jest skuteczna” – ten znany cytat rozpozna każdy kto choć raz oglądał kultowy film o pracy maklera pod tytułem „Wall Street” w reżyserii Olivera Stone’a. Większość użytkowników rynku finansowego chce osiągnąć jak największe zyski, jednak nie jest to łatwe.

Dążąc do pomnażania wartości oszczędności generuje się popyt na usługi i produkty finansowe o charakterze oszczędnościowo-inwestycyjnym. Jednakże wspomniana wcześniej chciwość w połączeniu z możliwością szybkiego zarobku przyciąga na rynek kapitałowy wielu oszustów. Wizja przyszłego zysku jest w tym wypadku zgubna i prowadzi do zachowań nieetycznych, a często nielegalnych. Czy istnieją z góry określone sposoby manipulacji zarówno produktem, jego ceną, jak i konsumentem? W każdym z tych przypadków odpowiedź brzmi: tak.

1.1. Giełdowe mechanizmy manipulowania rynkiem kapitałowym

1.1.1. Manipulacja informacją na giełdzie

Zgodnie z definicją Komisji Nadzoru Finansowego (KNF) manipulacja „jest to zniekształcenie wizerunku emitenta (spółki) poprzez rozpowszechnianie fałszywych informacji na jego temat lub zniekształcenie obrazu instrumentu przez niego wyemitowanego” [Jaroszewicz i Wojciechowska-Mytych 2015: 7]. Art. 39 Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi wskazuje jakie czynności

są uznane za manipulację. Podstawowym elementem manipulacji informacją jest sztuczna zmiana kursu papierów wartościowych. Taka manipulacja rynkiem jest zdefiniowana jako seria transakcji obejmujących kupno lub sprzedaż papierów wartościowych, w celu wykreowania sztucznego wrażenia aktywnego rynku. Niekiedy celem jest podniesienie lub obniżenie notowań rynkowych. Takie działania manipulacyjne na rynku są prowadzone, aby sprowokować jego innych użytkowników do kupna lub sprzedaży określonych papierów wartościowych. Tego typu działania zostały zabronione w USA przez prawo [Sec10(b) Securities Exchange Act, 1934]. Istotą manipulacji jest ingerowanie w swobodę działalności rynków, to z kolei może oznaczać ingerowanie zarówno w czynniki popytowe, jak i podażowe [Dusza 2003: 47–48]. Manipulację kursami akcji można podzielić na dwa zasadnicze obszary. Pierwszy to manipulacja bezpośrednia, która oznacza sterowanie podażą oraz popytem natomiast drugi obszar to manipulacja pośrednia. W tym wypadku elementami głównymi są czynniki mające wpływ na decyzje podejmowane przez inwestorów (manipulowanie informacją). „W przypadku manipulacji, celem sprawców jest osiągnięcie korzyści majątkowych poprzez wywołanie sztucznej zmiany ceny instrumentów finansowych” [Kądziołka 2016: 4].

W manipulacji informacją na giełdzie można wyróżnić określone schematy postępowania w celu manipulacji. Poniżej przedstawione przykładowe z nich:

– **Czysty handel (wash sales).** Jest to metoda manipulacji na rynku kapitałowym, polegająca na wywołaniu tendencji wzrostowej cen akcji. Polega ona na wzajemnym odsprzedawaniu między dwiema osobami lub więcej, takiego samego pakietu akcji. Celem tego zabiegu jest „podbijanie” jego wartości rynkowej, która zachęca pozostałych inwestorów do ich zakupu. W momencie, gdy cena osiągnie wysoki poziom, członkowie porozumiewają się i odsprzedają wszystkie akcje z odpowiednim nielegalnym zyskiem [Wójcik 2008: 93].

– **Pudelkowanie (box job).** Polega na początkowym wykupieniu z rynku określonych papierów wartościowych, na które był popyt, w celu obniżenia podaży. Gdy ceny akcji osiągną odpowiedni poziom, posiadacz tych papierów wartościowych odsprzedaje je i przejmuje znaczne korzyści [Wójcik 2008: 91].

– **Spółdzielnie (pool).** Jest to grupowa manipulacja rynkiem, której głównym celem jest spowodowanie sztucznego wzrostu kursu akcji wybranej spółki. W momencie wyczerpania przez grupę możliwości dalszego wzrostu wybranych papierów wartościowych, następuje ich szybka sprzedaż. W takiej grupie konieczna jest organizacja i dyscyplina, ponieważ gdy chociaż jedna osoba wykona niepożądane działanie, może spowodować straty [Kwieciński 2019: 27].

– **Pompuj i porzuć (pump and dump).** Polega ona na zawieraniu transakcji kupna, prowadzących do wzrostu ceny danego instrumentu oraz jednocześnie rozpowszechniania pozytywnych (fałszywych) informacji na temat danego emitenta. W chwili, gdy cena wzrośnie do pożądanej wysokości, następuje sprzedaż

instrumentu finansowego, co powoduje nagły spadek jego ceny [Jaroszewicz i Wojciechowska-Mytych 2015: 11].

– **Ustalanie ceny zamknięcia (marking the close).** „Polega na kupowaniu lub sprzedawaniu instrumentów finansowych pod koniec notowań w celu spowodowania zmiany ceny zamknięcia danego instrumentu finansowego. (...) gdy inni uczestnicy rynku nie mogą już zareagować na jego zmianę”. Dotyczy to zleceń, które, ze względu na swoją wielkość, mają znaczny wpływ na kształtowanie się podaży, popytu czy też cen danego instrumentu finansowego [Kwieciński 2019: 23].

1.1.2. Insider trading

Insider trading to oszustwo polegające na bezpodstawnym ujawnieniu lub wykorzystaniu informacji poufnych i tajemnicy zawodowej w obrocie papierami wartościowymi [Martysz 2013: 85]. Przykładowo, zakup akcji własnej spółki przez członka zarządu, zanim zostaną upublicznione informacje o nadzwyczajnym wyniku firmy, można uznać za tego rodzaju sposób manipulacji. W przypadku insider tradingu, sprawca manipulacji jest z góry na wygranej pozycji względem pozostałych inwestorów, bowiem wykorzystuje on na swoją korzyść posiadaną przez siebie informację, która nie jest ogólnodostępna. Należy jednak pamiętać, że insider trading dotyczy jedynie okresu pomiędzy wejściem danej osoby w posiadanie takiej poufnej informacji aż do momentu jej upublicznienia. Zarówno manipulacja informacją na giełdzie jak i insider trading zostały określone mianem przestępstw w ustawie o obrocie instrumentami finansowymi z 2005 roku [Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r..., Dz.U. 2005, nr 183, poz. 1538].

1.1.3. Sposoby manipulacji na giełdzie wykorzystywane przez maklerów

– **Uprowadzenie (front running).** Ta technika często jest stosowana przez osoby pośredniczące w operacjach rynku kapitałowego. Polega ona na dokonaniu przez maklera najpierw jego operacji na określonych papierach wartościowych, a dopiero później operacji klienta, która, jak sądzi makler, ze względu na swoją wielkość spowoduje zmianę notowań rynkowych tego papieru. Najprostszym rozwiązaniem w takiej sytuacji jest uprzedzenie przez maklera zlecenia swoich klientów, otwierając uprzednio pozycję dla siebie, a dopiero później operacji klienta, po gorszej cenie, tym samym odsprzedając wcześniej zakupione akcje [Dusza 2003: 54–55].

– **Bicie piany (churning).** Osobami dopuszczającymi się tego oszustwa są maklerzy. Z racji tego, że są oni odpowiedzialni za szereg zadań powiązanych

z klientem oraz sprawują nadzór nad rachunkiem klienta na podstawie pełnomocnictwa, mają nad nim przewagę, która pozwala im dopuścić się wielu oszustw i manipulacji. Mogą dokonywać zbędnych operacji, jedynie w celu uzyskania prowizji z tytułu obrotu papierami wartościowymi klienta. Cechą charakterystyczną jest sprzeczność interesu klienta a maklera, ponieważ wyższe obroty są związane z wyższą prowizją maklera, ale jednocześnie wyższymi wydatkami klienta oraz ryzykiem jaki może obciążyć jego ewentualny zysk. W takim przypadku, to biuro maklerskie powinno starać się zapobiegać oszustwom uskutecznianym przez jego pracowników, bowiem główny ciężar ochrony interesów klienta spoczywa właśnie na zarządzie biura maklerskiego [Wójcik 2008: 94].

1.2. Piramidy finansowe

Kolejną częstą formą przestępstw występującą na rynku są piramidy finansowe. J.W. Wójcik definiuje to zjawisko następująco: „Piramida nie polega na inwestowaniu lecz na przemieszczaniu funduszy pomiędzy uczestnikami. Warunkiem jej powodzenia musi być nieskończona liczba osób, które chcą wziąć udział w tej imprezie” [Wójcik 1998: 93]. Tak więc, w czystej postaci, sprowadza się ona do struktury, w której zyski inwestorów finansowane są z wpłat kolejnych uczestników, którzy znajdują się niżej. Precyzyjnie mówiąc, osiągnany zysk zależy od liczby kolejno zwerbowanych przez daną osobę nowych uczestników, a w zasadzie od napływu ich środków finansowych. Nie ma ona racji bytu, bowiem na pewnym etapie liczba uczestników byłaby większa od światowej populacji [Pachucki 2016: 8–9].

Tego rodzaju struktura finansowa jest wzorowana na marketingu wielopoziomowym i często z nim mylona. Piramida na rynku finansowym jest szczególna, ponieważ kolejni inwestorzy przyciągani są wizją dużego zysku poprzez lokowanie środków w instrumenty finansowe czy nieruchomości [Pachucki 2016: 9]. W rzeczywistości zyski mają jedynie charakter „papierowy”, czyli pokazywane są klientom wyłącznie na wyciągach. Źródłem wypłacanych zysków (które w początkowej fazie są rzeczywiście wypłacane), są środki wprowadzone przez nowych klientów. Wypłacanie ich we wstępnej fazie ma na celu przyciągnięcie coraz to większej liczby interesantów [Pachucki 2016: 10].

Występuje wiele regulacji prawnych, które mają na celu zapobieganiu temu przestępstwu. Jednak twórcy piramid korzystają z pewnych „niedociągnięć”, które powstały w prawie. Przykładem może być art. 171 prawa bankowego: „Kto bez zezwolenia prowadzi działalność polegającą na gromadzeniu środków pieniężnych innych osób fizycznych, osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, w celu udzielania kredytów, pożyczek

pieniężnych lub obciążania ryzykiem tych środków w inny sposób, podlega grzywnie do 10 000 000 złotych i karze pozbawienia wolności do lat 5” [Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r..., Dz.U. 1997 nr 140 poz. 939 art. 171] w którym pojęcie gromadzenia jest nieprecyzyjne. Twórcy piramid kreatywnie omijają ten przepis, przykładowo stosując umowę pożyczki lub sprzedaży (np. złota), z odroczonej dostawą (umowa zaliczki) [Masiukiewicz 2014: 47–48].

2. OBRONA RYNKU KAPITAŁOWEGO PRZED PRZESTĘPSTWAMI I MANIPULACJĄ

2.1. Metody tradycyjne

Podstawową formą obrony rynku są przepisy prawne. Zasadniczo rozwiązania prawne w większości wysoko rozwiniętych krajów mają charakter kompleksowy i powinny w pełni usuwać z rynku działania sprzeczne z prawem. Dział X Ustawy o obrocie instrumentami finansowymi określa sankcje karne nakładane w przypadku złamania przepisów. Przykładowo art. 138 wspomnianej wyżej ustawy przedstawia: „Kto dokonuje manipulacji, o której mowa w art. 39 ust. 2 pkt 1-3, pkt r lit. A lub pkt 5-7, podlega grzywnie do 5 000 000 zł albo karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, albo obu tym karom łącznie” [Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r..., Dz.U. 2005, nr 183, poz. 1538 art. 138]. Jednak w wielu przypadkach przepisy niejednoznacznie określają czyny zabronione, co oszuści chętnie wykorzystują, balansując na granicy prawa. W rzeczywistości nie tak łatwo udowodnić winę w sądzie, choć zdecydowanie szybciej i łatwiej działa w takich przypadkach osąd społeczny, np. przez lokalne media. Dlatego też, w celu ograniczenia możliwości dokonywania manipulacji, wprowadzono tzw. widełki, czyli pewnego rodzaju ograniczenia wahań kursów [Jaroszewicz i Wojciechowska-Mytych 2015: 11]. Istnieją również wyspecjalizowane organy państwowe zajmujące się gromadzeniem dowodów przestępstwa, w Stanach Zjednoczonych mogą to być FBI lub SEC, których zakres działań operacyjnych obejmuje np. obserwację wizualną lub podgląd elektroniczny czy podsłuch. Niekiedy dochodzi nawet do prowadzenia operacji pod przykryciem z wykorzystaniem tajnych agentów policji [www6].

Kolejną linią obrony jest prawidłowe i skuteczne działanie instytucji odpowiedzialnych za poprawne funkcjonowanie rynku, takich jak giełda czy komisja papierów wartościowych. Choć w niektórych krajach, np. w USA komisja papierów wartościowych ma pewne uprawnienia o charakterze policyjnym w celu uskutecznienia ich działania, to jednak – jak pokazują badania – organy nadzorujące pracę rynków giełdowych nie są odpowiednio przystosowane do zwalczania trudnych przypadków oszustw na rynku kapitałowym. Przyczyną takiego zjawiska jest głównie brak odpowiednich środków finansowych. Również po-

dejsście władz do oszustw rynkowych jest kluczowe. W przypadku ich bagatelizowania, opinia publiczna lub sąd, na który władza stara się wywrzeć presję, mogą nie uznać danego czynu za wykroczenie. W efekcie takie podejście może zmniejszyć wiarygodność rynków lub ich segmentów [Dusza 2003: 57–59].

Według M. Grajki następną linią obrony to kodeksy dobrych praktyk przyjmowane w spółkach lub aprobowanie pewnych rozwiązań o charakterze ogólnym. Takie rozwiązania występują głównie w krajach wysoko rozwiniętych, aczkolwiek ich skuteczność jest nieduża, przez brak realnego zagrożenia od strony karnej. Również instytucje związane z rynkiem kapitałowym, jak banki inwestycyjne czy domy maklerskie, mają duży wpływ na obronę rynku. Poprzez wysokie standardy etyki zawodowej oraz skuteczną kontrolę wewnętrzną mogą zapobiegać szerzeniu się patologicznych zjawisk na rynku kapitałowym. Istnieje zjawisko nazywane „chińskim murem”. Choć wielu deprecjonuje informacje o istnieniu tej nieformalnej umowy, niektórzy wierzą w jej skuteczność, polegającą na umowie nieprzekazywania informacji pomiędzy działami, co miałyby zapobiegać dopuszczaniu się oszustw [Bacquet 1991].

Wraz z rozwojem technologii i powszechnej cyfryzacji zwiększa się rola mediów w obronie rynku, pełniąc niekiedy pewnego rodzaju kontrolę. Jednakże opinia ekspertów jest podzielona: czy media chcą jedynie wywołać sensację poprzez nagłośnienie często nieprawdziwych oszustw, czy faktycznie ukazują prawdziwy stan rzeczy i chronią konsumenta ostrzegając go przed np. podejrzanymi inwestycjami.

2.2. Wykorzystywanie technik nowej generacji w ochronie przed oszustwami

Z powodu szybkiego rozwoju techniki nowej generacji wśród zabezpieczeń i monitoringów pojawiają się coraz to nowe metody. Jest to świetny sposób obrony rynku i zapobieganiu oszustwom. Przykładowym sposobem zapobiegania zjawisku insider trading jest system alarmowy monitorujący operacje giełdowe. Jeśli któraś z nich odbiega od normy, np. następuje nagły skok cen lub zawarcie dużych transakcji, sygnalizuje on alarmem. Problem pojawia się w momencie gdy do centrali dochodzi zbyt dużo komunikatów ostrzegawczych, tym samym władze giełdy otrzymują zbyt dużo informacji, a ich szybka weryfikacja jest bardzo trudna. Z tego powodu system ten jest unowocześniony o sztuczną inteligencję. Ten rodzaj zabezpieczenia informuje nie tylko o nietypowym zjawisku, ale o jego wszystkich powiązaniach, zjawiskach dziejących się dookoła transakcji. Przykładowo system może zyskać dane historyczne, aby zweryfikować czy podobne operacje z danymi klientami oraz w podobnych okolicznościach miały już miejsce [Dusza 2003: 60–61].

2.3. Etyka inwestorów

Problematycznym aspektem obrony rynku jest fakt, iż niewielu inwestorów postrzega opisane manipulacje czy oszustwa jako działanie nieetyczne lub przestępstwo, co potwierdzają badania prowadzone podczas afer przy naruszeniach prawnych na rynku kapitałowym¹. Jest to istotny problem potęgujący brak efektywności w zwalczaniu przestępstw na rynku kapitałowym. Wspomniane badania przeprowadzono w Sydney, Australii oraz USA za pośrednictwem „Business Week” oraz firmy Harris. W obydwu przypadkach ankietowani w ponad 50% odpowiedzieli, że sami dopuściliby się oszustwa, wykorzystując poufną informację, aby osiągnąć zyski. Daniel Batson wyjaśnia podaną sytuację w pracy naukowej, z której wysnuwa wnioski, iż osoby dopuszczające się oszustwa jednocześnie uważają swoje postępowanie za bardzo dobre, nie widząc w nim nic nieetycznego lub nielegalnego². Etyka inwestorów jest więc niezmiernie istotna oraz oparta o ustawę Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, która podkreśla, że maklerzy i doradcy wykonując zawód są zobowiązani działać zgodnie z przepisami prawa i zasadami uczciwego obrotu oraz mieć na uwadze słuszne interesy zlecniodawcy [Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r..., Dz.U. 1997, nr 118, poz. 754, art. 28].

2.4. Sposoby obrony przed piramidą finansową

Należy pamiętać, że instytucje, które oferują różnego rodzaju inwestowanie środków, muszą dokonywać tego na podstawie określonych norm prawnych oraz muszą mieć do tego stosowne pozwolenie Komisji Nadzoru Finansowego (KNF) [Pachucki 2016: 13].

Pierwszym krokiem, jaki powinna uczynić osoba, która chce zainwestować swoje oszczędności, jest sprawdzenie konkretnej organizacji w rejestrze KNF. Podmioty, które działają na zezwolenie KNF, są na bieżąco kontrolowane, co więcej, w przypadku ich upadłości bądź zawieszenia działalności środki klienta zostaną mu wypłacone przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny do równowartości 100 tys. euro [Pachucki 2016: 16].

Warto również zwrócić uwagę na „Listę ostrzeżeń publicznych KNF”, gdzie znajdują się podmioty, które podejrzane są o dokonanie przestępstwa na rynku finansowym. W pewnych okolicznościach pozycja z list może być usuwana, jednak możemy umieścić na stronie swój adres e-mail, na który otrzymamy informację w jaki sposób lista była modyfikowana [Pachucki 2016: 15].

---

¹ Wyniki badań podane w: Kaplan [1996].

² Opis badania zamieszczonego w artykule Sotin [2002].

Drugą kwestią, na którą klient powinien zwrócić uwagę, jest wysokość oferowanego zysku. Jest to ponad przeciętny procent np. 1% tygodniowo, gdzie przeciętny zysk na lokacie bankowej wynosi około 3% w ciągu roku. Dodatkowo, prawdopodobnie, skala ryzyka tej inwestycji będzie znacznie minimalizowana przez osobą oferującą, tzn. nie będzie mu przedstawiony jego faktyczny poziom. Klient powinien wnikliwie pytać o metodę pomnażania kapitału, jak i ryzyko związane z inwestycją oraz nie dać się zwieść „zawiłą konstrukcją inwestycji”. Co więcej, może uzyskać mylne, lecz prawdziwe informacje, np. o cenie surowca w który pieniądze będą inwestowane, typu złoto, poprzez przedstawienie faktycznego wzrostu jego wartości oraz zapewnienie, że jego cena wzrośnie jeszcze kilkakrotnie [Pachucki 2016: 18–19].

Trzecią kwestią jest gra pozorów, czyli, przykładowo profesjonalnie wyglądająca strona internetowa danego podmiotu, czy też pozytywne komentarze na różnorodnych forach internetowych. Czujność powinna wzbudzić dyskreja, o którą są proszeni klienci, oraz przedstawienie oferty, która jest skierowana do wąskiego grona odbiorców [Pachucki 2016: 19–20].

3. PRZYKŁADY OSZUSTW I MANIPULACJI NA RYNKU KAPITAŁOWYM

3.1. Afera AMBER GOLD

Amber Gold była firmą działająca od 2009 roku, która przez pierwszych kilka miesięcy działała pod nazwą Ex Sp. z o. o. Oferowała ona lokaty w złoto i inne kruszce, które miały przynosić wysokie zyski. Firma podawała, że zakupione za te pieniądze złoto jest przechowywane przez Bank Gospodarki Żywnościowej. Jej założycielem był M. Plichta, który był już skazany za oszustwa na tle finansowym. Już w grudniu 2009 roku Komisja Nadzoru Finansowego umieściła Amber Gold na liście ostrzeżeń publicznych oraz zawiadomiła prokuraturę w Gdańsku o możliwości wykonywania przez firmę czynności na rynku bez odpowiedniej licencji [Pachucki 2016: 5–6]. Prokuratura jednak odmówiła wszczęcia śledztwa z powodu braku podstaw do stwierdzenia wystąpienia przestępstwa. Przez kolejne lata klienci zachęteni ponadprzeciętnymi zyskami oraz przyciągani głośną reklamą inwestowali swoje oszczędności, podpisując tzn. umowy składu. W lipcu 2011 roku grupa kapitałowa wykupiła 100% udziałów spółki Jet Air, wskutek czego Amber Gold stał się głównym udziałowcem powstałych linii lotniczych OLT Express, na co przeznaczyła dużo ponad 200 mln zł. W 2012 roku Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego zwróciła uwagę na to skąd spółka posiada taką wielkość dostępnych środków [www1]. Powstało pytanie, czy spółka wykorzystuje środki klientów, które miały być przeznaczone na zakup kruszców i finansuje nimi inne przedsięwzięcia. ABW przeprowadziła

rewizje i wykazała posiadanie przez Amber Gold 57 kg złota i platyny (o szacowanej wartości 12 mln zł). Jednak założyciel twierdził, że ma 110 kg złota (o szacowanej wartości 60 mln. zł.) oraz wartość kolejne kilkadziesiąt milionów złotych nieruchomości. W sierpniu 2012 roku zapadła decyzja o likwidacji spółki, a we wrześniu tego samego roku sąd rejonowy ogłosił jej upadłość. Poszkodowanych działalnością prowadzoną przez Amber Gold zostało ponad 19 tys. osób, które powierzyły swoje środki o łącznej wartości ponad 850 mln zł [Pachucki 2016: 5–6].

Twórcy piramid finansowych starają się ściągnąć do jej uczestnictwa jak największą liczbę klientów, którzy nie są świadomi podejmowanego ryzyka. Warto jest znać sposoby, którymi posługują się jego założyciele, aby nie zostać jego ofiarą.

W przypadku Amber Gold, mogły zawieść organy, które powinny chronić konsumentów przed nieuczciwymi postępowaniami oraz widocznym oszustwem. Skoro, jak pisano wyżej, KNF złożyła wniosek do prokuratury, iż spółka podejmuje działania, do których nie została poprzednio uprawniona, z pewnością był to adekwatny powód do zrewidowania oraz, w chwili nie przedstawienia wymaganych dokumentów, zawieszenia działalności spółki wraz ze zwrotem wierzycielom ich należności.

Jednak potencjalni inwestorzy sami mogli również sprawdzić założyciela firmy, M. Plichtę, który we wcześniejszych latach był skazany za liczne oszustwa, oraz sprawdzić czy firma nie znajduje się na liście ostrzeżeń na stronie KNF, a także zapoznać się ze sprawozdaniem finansowym firmy.

3.2. Stratton oakmont, czyli wilk z Wall Street

W latach 80-tych Jordan Belfort pracował w kilku domach maklerskich, między innymi w Investors Centers specjalizującym się w akcjach groszowych. Już rok po dołączeniu do firmy przez Belforta została ona zamknięta przez SEC (United States Securities and Exchange Commission) co stanowi podstawę do myślenia, że przedsiębiorca od początku nabywał wiedzę na temat nielegalnych praktyk na rynku kapitałowym. W 1989 roku Jordan założył firmę Stratton Oakmont. Belfort zatrudnił nowych maklerów i uczył zespół sprawdzonej techniki nazywanej „Kodak pitch”. Zabieg polegał na tym, że zachęcali oni potencjalnych klientów do inwestycji w papiery wartościowe dużej spółki, cieszącej się zaufaniem inwestorów i mającej dobrą płynność finansową, tzw. blue chip. Dopiero kiedy klient „złapał się” na taką przynętę, usłyszał od maklera o kolejnej rzekomo atrakcyjnej inwestycji, niestety w tym przypadku dochodziło do manipulacji, bowiem tak naprawdę proponowane akcje były śmieciowe. Strata inwestora w tym przypadku była z góry przesądzona, a jedynym celem takiej operacji była znacznie

wyższa prowizja jaką zyskiwał Stratton Oakmont na tego typu akcjach. Choć Jordan twierdził, że pomaga w ten sposób inwestować w przyszłość Ameryki przeczy temu fakt, iż. swoim klientom proponował, a tak naprawdę wmuszał akcje np. Ventura Entertainment Group, choć strata spółki wynosiła rocznie 455 tysięcy dolarów, przy przychodach plasujących się na poziomie 3 milionów dolarów. Niestety Belford miał o wiele bardziej skomplikowane plany dotyczące oszustw na rynku kapitałowym niż otrzymanie prowizji i opłaty za gwarancje emisji. Dopuszczał się on oszustw na jednostkach składających się z warranta subskrypcyjnego oraz jednej akcji. W tym przypadku dochodziło do manipulacji instrumentami finansowymi, a niekiedy także brakiem wiedzy lub zainteresowania ze strony inwestorów. Jak wynika z powyższej analizy Jordan Belford wraz ze swoimi współpracownikami dopuścili się oszustwa typu „pump and dump”, co dosłownie tłumaczy się jako „pompuj i porzuć”. Maklerzy „pompowali” ceny danych akcji, np. poprzez zakup tych akcji lub rozpowszechnianie pozytywnych, choć niezgodnych z prawdą informacji o danej spółce. Inwestorzy, chętnie kupując polecane przez maklera akcje, nieświadomie przyczyniali się do tworzenia trendu wzrostowego ceny danej akcji [www3]. Gdy cena urosła odpowiednio wysoko, maklerzy „porzucali” akcje, błyskawicznie je sprzedając. Tym samym ich kurs malał, a pozostali inwestorzy na tym tracili. Firma stosowała również ażiotaż, zabieg zbliżony do opisanego schematu „pump and dump” również polegający na przedstawianiu inwestorom fałszywych informacji na temat danej spółki, o wiele pozytywniejszych niż w rzeczywistości. Celem tego zabiegu również była sprzedaż tanio zakupionych akcji po wyższej cenie. W niektórych wypadkach Stratton Oakmont utrzymywał również sztucznie cenę akcji poprzez odmowę lub opóźnienie zleceń sprzedaży akcji. W 1996 roku Stratton Oakmont zamknięto po licznych interwencjach SEC, FBI oraz akcjach dyscyplinarnych NASD (National Association of Securities Dealers), a 3 lata później Belford i Porush zostali oskarżeni o oszustwa związane z papierami wartościowym, a także o pranie brudnych pieniędzy [www5]. W Polsce oszustwo „pump and dump” jest szczególnie efektywne w przypadku aktywów finansowych o niskiej płynności, bowiem ich zakup spowoduje znaczny wzrost ich ceny. Niezwykle narażonym rynkiem na to oszustwo może być NewConnect prowadzony poza rynkiem regulowanym, gdzie inwestowanie małych funduszy powoduje znaczne zmiany cen [www4].

3.3. Piramida Madoffa

Została ona utworzona przez szanowaną osobę ze świata biznesu – Bernarda Madoffa. Była to klasyczna piramida finansowa w której środki wpłacane przez nowych uczestników były wypłacane, jako zyski z rzekomych inwestycji. Po-

czątkowo środki były inwestowane w papiery wartościowe oraz nieruchomości, jednak przez ostatnie 13 lat firma nie inwestowała, a ukazywane klientom zyski były fikcyjne. Oprócz pokazywanych zysków, równie zachęcającym czynnikiem dla klientów, było oferowane roczne zwiększenie aktywów o 8–12%. Klientami korzystającymi z oferowanych usług były banki, ludzie ze świata biznesu, kultury i polityki, spełniające określone kryteria, a mianowicie, wymagana była rekomendacja oraz minimalna wartość inwestowanych środków wynosiła 10 mln dolarów. Wszystko wydało się w 2008 roku, kiedy to przyszedł kryzys finansowy. Wówczas duża grupa klientów zażądała wypłaty swoich środków, czemu założyciel nie mógł sprostać, ponieważ zyski były wyłącznie na papierze. Pomimo tak wysokich proponowanych zysków, nikt z uczestników nie zorientował się, że może to być oszustwo. Dodatkowo firma była kilkakrotnie sprawdzana przez Komisję Papierów Wartościowych, która nie zauważyła żadnych nieprawidłowości. Straty klientów oszacowano na 65 miliardów dolarów [Piekorz 2017: 4–5].

3.4. Afera GetBack

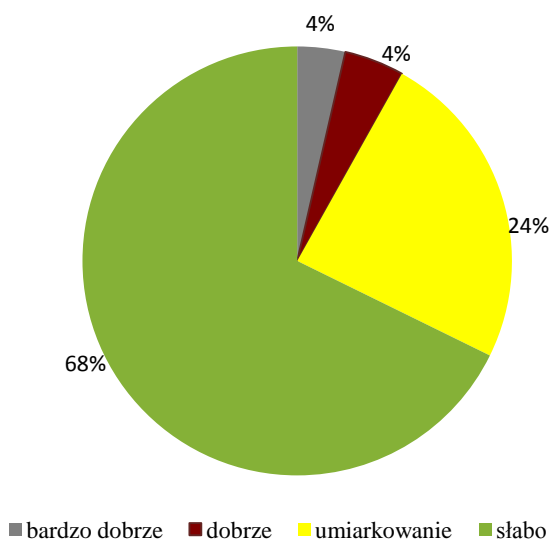
Spółka GatBack S.A. powstała w 2012 r., przedmiotem jej działalności, jak podaje KNF, było „nabywanie pakietów wierzytelności i dochodzenie ich zapłaty na własny rachunek oraz zarządzanie zewnętrznymi portfelami wierzytelności w ramach zarządzania sekurytyzowanymi wierzytelnościami funduszy inwestycyjnych. (...) Wierzytelności nabywane są głównie za środki finansowe pozyskane przez Spółkę z emisji obligacji i wniesione do funduszu poprzez objęcie kolejnych emisji certyfikatów inwestycyjnych.” Część pieniędzy z emisji obligacji została pozyskana poprzez ofertę publiczną. Spółka wydała je po otrzymaniu upoważnienia KNF oraz zatwierdzeniu prospektu emisyjnego, w którym to sprawozdania finansowe zostały sprawdzone przez biegłego rewidenta [Komisja Nadzoru Finansowego, 2018].

W pewnym momencie prezes zarządu GetBack S.A. Konrad Kąkolewski ogłosił, że Spółka potrzebuje 1 mld zł kapitału. Wiadomość ta spowodowała, że cena akcji spadła czterokrotnie. Próbowano ratować sytuację poprzez podanie fałszywych informacji, dotyczących prowadzonych negocjacji z PKO BP i Polskim Funduszem Rozwoju o finansowaniu majątkowo-inwestycyjnym w wysokości do 250 mln zł. Spółkę oskarżono o manipulację oraz jednocześnie ukazano znaczne nadużycia przy sprzedaży obligacji. W 2018 roku Giełda Papierów Wartościowych, na wniosek KNF, zawiesiła obrót wszelkimi instrumentami finansowymi wyemitowanymi przez GetBack S.A. [www2].

4. ŚWIADOMOŚĆ SPOŁECZEŃSTWA NA TEMAT OSZUSTW NA RYNKU KAPITAŁOWYM

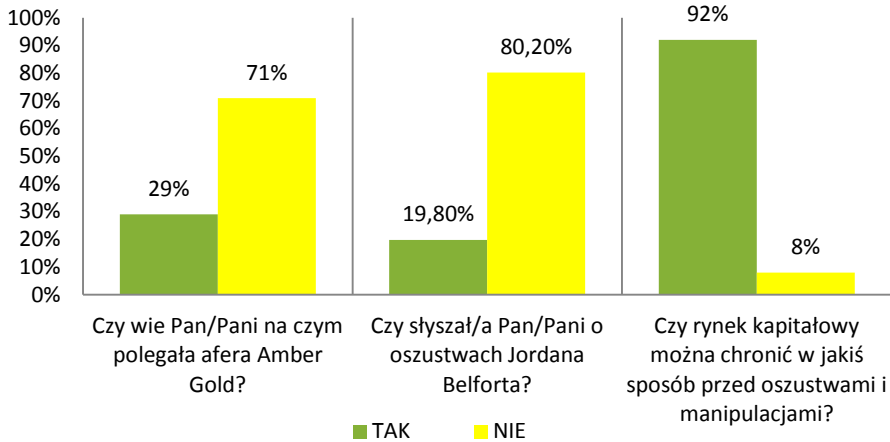
W celu zweryfikowania wiedzy społeczeństwa na temat rynku kapitałowego, podjęto się przeprowadzenia badań wśród 110 losowo wybranych osób zamieszkujących terytorium Polski. Wśród badanych istniało zróżnicowanie pod względem wieku, zawodu oraz wykształcenia. Ankieta składała się z 9 pytań dotyczących wiedzy z zakresu rynku kapitałowego oraz istniejących na nim przestępstw, a także sposobów ochrony konsumenta przed nielegalnymi działaniami. Zadaniem uczestnika było wybranie jego zdaniem najbardziej pasującej odpowiedzi.

Analiza przeprowadzonej ankiety potwierdza, iż świadomość społeczeństwa na temat oszustw na rynku kapitałowym jest niska. Sami ankietowani słabo oceniają swoją wiedzę na ten temat. Może to wynikać między innymi z tego, że większość badanych nie miała osobistego kontaktu z giełdą, to znaczy nigdy nie inwestowali w instrumenty finansowe.

Wykres 1. Ocena własnej wiedzy konsumentów na temat oszustw na rynku kapitałowym

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 2. Odpowiedzi konsumentów na zadane pytania

Źródło: opracowanie własne.

Choć wiedza społeczeństwa na temat oszustw i manipulacji na rynku kapitałowym jest niewielka, to jednocześnie istnieje wśród badanych świadomość, że występują metody ochrony rynku, a tym samym jego konsumenta. Jednakże po sprecyzowaniu pytania i odniesieniu się do etyki inwestorów, prawie połowa ankietowanych nie wiedziała na czym ona polega. Taka sama sytuacja wystąpiła po sprecyzowaniu pytania dotyczącego Afery Amber Gold. Pomimo, że 100% ankietowanych o niej słyszało, to aż 70% nie wiedziało na czym polegało to przestępstwo.

Na podstawie przeprowadzonej ankiety można więc wyciągnąć wnioski, iż świadomość społeczeństwa na temat oszustw na rynku kapitałowym nie tylko jest niska, ale także maleje wraz z pogłębieniem pytania.

PODSUMOWANIE

„Chciwość jest dobra i skuteczna”, z takiego założenia wychodzi wielu maklerów, inwestorów oraz przedsiębiorców. Jednak czy chciwość jest opłacalna? To pytanie całkowicie rewiduje pogląd na chciwość i nieposkromioną chęć zysku, bowiem w rzeczywistość daleko posunięta chciwość nie jest opłacalna. Analiza oszustw na rynku kapitałowym dowodzi, że większość z nich da się udowodnić, a klienci mają możliwości uniknięcia ich, zarówno na polu prawnym jak i poprzez pełną świadomość dokonywanych zakupów na rynku. Chociaż system nie

jest idealny, a przestępstwo nie łatwo jest udowodnić, istnieje wiele czynności, które mogą podjąć zarówno inwestorzy, jak i organy państwa w celu ochrony konsumenta rynku kapitałowego. W artykule zostały ukazane sposoby oszustw i manipulacji na rynku kapitałowym, a także możliwości ochrony konsumenta zarówno na polu materialnym, poprzez, np. systemy alarmowe, ale także psychicznym jak etyka, którą powinni się wykazywać wszyscy uczestnicy rynku, zarówno inwestorzy jak i maklerzy. Również powiększenie wiedzy konsumentów z zakresu prawnofinansowego, a także świadomość mnogości występowania oszustw na rynku kapitałowym mogą doprowadzić do jego ochrony przed nielegalnymi działaniami.

BIBLIOGRAFIA

- Bucket M., 1991, *Bluff your way in finance*, Ravette Books.
- Dusza M., 2003, *Przestępstwa na rynku kapitałowym. Papierowi Kuglarze*, Biblioteka Menadżera i Bankowca, Warszawa.
- Jaroszewicz P., Wojciechowska-Mytych K., 2015, *Wybrane przestępstwa na rynku finansowym*, Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa.
- Kaplan Gilbert E., 1996, *Beyond the Boesky Affair*, Institutional Investor, December.
- Kądziołka K., 2016, *Wybrane przestępstwa na rynku kapitałowym*, https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/11671/artyku%c5%82_K_K%c4%85dzio%c5%82ka.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Kwieciński J., 2019, *Przestępstwo manipulacji na rynku kapitałowym w świetle ustawy o obrocie instrumentami finansowymi i prawa wspólnotowego*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Komisja Nadzoru Finansowego, 2018, *Komunikat KNF w sprawie spółki GetBack SA*, Warszawa.
- Martysz Cz., 2013, *Prawne i ekonomiczne aspekty karalności insider tradingu*, „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów. Zeszyt Naukowy” 124, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Masiukiewicz P., 2014, *Piramidy a regulacje i nadzór*, „Journal of Management and Finance”, vol. 12, no. 3/2.
- Piekorz B., 2017, *Największe piramidy finansowe świata*, Wrocław.
- Pachucki M., 2016, *Piramidy i inne oszustwa na rynku finansowy. Poradnik klienta usług finansowych*, Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa.
- Sotin W., 2002, *Hip, Hip hipokryzja*, „Gazeta Wyborcza”, 22 października.
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, Dz.U. 1997, nr 118, poz. 754.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo Bankowe, Dz.U. 1997, nr 140, poz. 939.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, Dz.U. 2005, nr 183, poz. 1538.
- Wójcik J.W., 2008, *Oszustwa finansowe. Zagadnienia kryminologiczne i kryminalistyczne*, JWW, Warszawa.
- Wójcik J. W., 1998, *Przestępstwa w biznesie. Zapobieganie*, CIM.
- [www1] www.aferyfinansowe.pl/afery-w-polsce/amber-gold/.
- [www2] www.forbes.pl/biznes/afera-getback-jak-do-niej-doszlo-historia-krok-po-kroku/v98mtdw.

[www3] www.forbes.pl/life/wydarzenia/jordan-belfort-prawdziwy-wilk-z-wall-street-okiem-forbesa/818xye3.

[www4] https://pl.wikipedia.org/wiki/Pump_and_dump.

[www5] https://pl.wikipedia.org/wiki/Stratton_Oakmont.

[www6] <http://tradersarea.pl/united-states-securities-and-exchange-commission-sec/>.

FINANCIAL OMBUDSMAN – ANALYSIS OF ACTIVITIES IN THE FIELD OF ALTERNATIVE DISPUTES RESOLUTION

Abstract

Article presents the institution of Financial Ombudsman, who takes actions for benefit of the financial services market's clients. Author sets out with the aim of presenting complaining procedure and analyzing present activities of Financial Ombudsman and future possible changes in Alternative Dispute Resolution sector.

Keywords: Financial Ombudsman, financial market participants, complaint procedure, alternative disputes resolution.

Przyjęto/Accepted: 30.08.2019
Opublikowano/Published: 30.09.2019

FINANSOWANIE SPORTU PRZEZ JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W POLSCE – STUDIUM PRZYPADKU GMINY MIEJSKIEJ SKIERNIEWICE

Kacper Kowalczyk

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

Streszczenie

Artykuł zawiera informacje dotyczące pojęcia sportu i kultury fizycznej oraz ich finansowania przez jednostki samorządu terytorialnego. Sport jest współcześnie zjawiskiem wszechobecnym. Dla niektórych ludzi stanowi sposób spędzania wolnego czasu, relaksu, dbania o zdrowie, natomiast dla innych jest źródłem utrzymania. Zapewnienie odpowiednich warunków jego uprawiania stanowi ważny aspekt działalności władz centralnych oraz lokalnych. Niezbędne dla zapewnienia odpowiedniej infrastruktury sportowej jest dbanie o jej rozwój i zapewnienie odpowiednich uwarunkowań prawno-finansowych już na najniższych szczeblach struktury organów publicznych. Jednostki samorządowe stają przed problemem pozyskania środków na finansowanie sportu i ich odpowiedniego rozdysponowania. Celem artykułu jest przedstawienie wydatków budżetu Gminy Miejskiej Skierniewice na sport i kulturę fizyczną, a także ocena na jej przykładzie sposobu dys-trybucji środków finansowych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Słowa kluczowe: jednostka samorządu terytorialnego, finansowanie, sport, finanse publiczne.

JEL Class: R51, R23, R11, Z23.

WPROWADZENIE

Współcześnie sport i kultura fizyczna stanowią ważny czynnik wpływający na społeczeństwa, zarówno te globalne jak i lokalne. Czynnik ten stanowi nieodłączny element ludzkiego życia, kształtuje postawy, zachowania i wydatnie przyczynia się do integracji grup ludności, a także budowania świadomości lokalnej. Istotnym jest więc, by wszelka działalność sportowa miała zagwarantowane szanse jak najszybszego i jak najefektywniejszego rozwoju. Gwarantem takiego stanu rzeczy jest kształtowanie korzystnej koniunktury na poziomie międzynarodowym, krajowym, ale też lokalnym. Znalezienie najlepszych strategii dla rozwoju sportu i kultury fizycznej wymaga dogłębnej, naukowej analizy socjologicznej, ale też ekonomicznej. Zarządzanie, nadzorowanie i wspieranie tej dziedziny wpisane jest w listę zadań jednostek samorządu terytorialnego już na poziomie gminnym. Środki budżetu gminy tworzą podstawy dla tworzenia warunków niezbędnych dla poprawnego rozwoju sportu. W związku z tym, kluczowym procesem jest kształtowanie odpowiedniej struktury wydatków, a także inteligentna dystrybucja środków finansowych na różne rodzaje sportowej działalności.

Celem artykułu jest przedstawienie wydatków budżetu Gminy Miejskiej Skierniewice na sport i kulturę fizyczną, a także ocena na jej przykładzie sposobu dystrybucji środków finansowych przez jednostki samorządu terytorialnego.

W artykule postawiono hipotezę mówiącą, że poziom dochodów własnych gminy determinuje zakres realizowanych zadań w obszarze sportu i kultury fizycznej. Weryfikacja hipotezy odbywa się poprzez porównanie, przy pomocy metod statystycznych, uśrednionej wielkości udziału wydatków na sport wśród ogółu wydatków budżetów wszystkich miast na prawach powiatu z tą samą wielkością w przypadku Gminy Miejskiej Skierniewice. Ocena słuszności hipotezy oparta jest następnie o analizę struktury i dynamiki wydatków badanej Gminy.

1. SPORT JAKO ZADANIE WŁASNE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Samorząd terytorialny jest częścią administracji publicznej, której podstawowym celem jest zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności, a także dbanie o jej rozwój. Cel ten realizowany jest poprzez wykonywanie szerokiego spektrum zadań [Podstawka 2013: 198].

Jak wynika z danych zawartych w tab. 1, według kryterium przynależności zadania samorządu terytorialnego dzielimy na własne, zlecone oraz powierzone. Konstytucja określa zadania własne jako takie, których celem jest zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej [Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483, z późn. zm., art. 167, ust. 1]. Zadania takie samorząd terytorialny realizuje we własnym zakresie i przy wykorzystaniu

własnych środków finansowych. Jednostki szczebla regionalnego lub lokalnego ponoszą odpowiedzialność związaną z realizacją zadania własnego [Podstawka 2013: 198].

Tabela 1. Podział zadań samorządu terytorialnego

Kryterium	Zadania jednostek samorządu terytorialnego				
	własne		zlecone		powierzone
Przynależności					
Powszechności	fakultatywne	obligatoryjne	fakultatywne	obligatoryjne	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dylewski i in. [2006: 23].

Zadania zlecone to takie, które zostają przydzielone samorządom terytorialnym przez władze rządowe. Występują one, gdy państwo zauważa potrzebę podjęcia doraźnych działań na szczeblu regionalnym lub lokalnym, czy w przypadku inwestycji przeprowadzanych w ramach konkretnego programu polityki regionalnej. Koszty zadań zleconych są pokrywane ze środków pochodzących z dotacji celowych, co daje państwu prawo do weryfikowania efektywności realizowania danego zadania, a także zgodności z narzuconymi wytycznymi [Pietrzak i in. 2008: 31].

Samorządy terytorialne mogą również wykonywać zadania powierzone. Są to zadania, które dana jednostka wykonuje dobrowolnie, a ich przyjęcie następuje poprzez zawarcie porozumienia lub umowy. Mogą być one przyjmowane zarówno od organów władzy rządowej, jak również od innych jednostek samorządu terytorialnego [Dylewski i in. 2006: 20–21, 24].

Według ustawy o samorządzie gminnym „do zakresu działań gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów” [Ustawa z dnia 8 marca 1990 r..., Dz.U. 1998, nr 162, poz. 1126, art. 6, ust. 1]. Oznacza to, że oprócz kompetencji, które gmina uzyskała na mocy ustaw, powierzone zostają jej również zadania, które nie są przypisane innym podmiotom. Zadania własne gminy polegają na zaspokajaniu wspólnotowych potrzeb. Ustawa wskazuje, że zadania własne gminy dotyczą m.in. spraw infrastruktury technicznej, bezpieczeństwa i porządku publicznego, ładu przestrzennego i ekologicznego, infrastruktury społecznej [Ustawa z dnia 8 marca 1990 r..., Dz.U. 1998, nr 162, poz. 1126, art. 7].

Zadania związane z infrastrukturą społeczną to m.in. ochrona zdrowia, pomoc społeczna, działania edukacyjne i polityka prorodzinna. Zaliczyć można do nich również działalność kulturalną, w tym również przedsięwzięcia związane z kulturą fizyczną, sportem czy turystyką. Oznacza to, że zadanie dbania o infrastrukturę sportową i jej rozwój zostało prawnie przypisane jednostkom samorządu terytorialnego już na najniższym szczeblu.

Pojęcie sportu zostało wyjaśnione w polskim prawie w Ustawie z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie [Dz.U. 2010, nr 127, poz. 857 ze zm.]. Przedstawione w niej wyjaśnienie stanowi, że „sportem są wszelkie formy aktywności fizycznej, które przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane wpływają na wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach” [Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r..., Dz.U. 2010, nr 127, poz. 857, ze zm., art. 2, ust. 1].

Obecnie wśród głównych form uprawiania sportu wskazuje się sport wyczynowy, a także sport powszechny. Występują dwa rodzaje sportu wyczynowego, a mianowicie sport zawodowy oraz amatorski. Z kolei na sport powszechny składają się turystyka kwalifikowana oraz sport rekreacyjny. Formy uprawiania sportu przedstawione zostały w tab. 2.

Tabela 2. Formy partycypacji sportowej

Sport wyczynowy (kwalifikowany)		Sport powszechny		Sport szkolny	Sport osób niepełnosprawnych
Zawodowy (profesjonalny)	amatorski	rekreacyjny	turystyka kwalifikowana		

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Niedzielski i in. (red.) [2008: 9].

Podstawowym celem partycypacji w sporcie wyczynowym, a zarazem jego istotą jest zacięta rywalizacja między uczestnikami, a także zwycięstwo w tejże rywalizacji. Może on być uprawiany przez amatorów lub przez zawodowców [Sznajder 2008: 16].

Celem uczestnictwa w sporcie amatorskim jest sama idea współzawodnictwa i ludzka potrzeba osiągnięcia satysfakcji z odniesionego sukcesu. Partycypanci sportu amatorskiego nie uprawiają go dla osiągnięcia korzyści materialnej, lecz z chęci samorealizacji i podkreślenia swojej wyższości nad rywalami [Sznajder 2008: 16].

Obecnie bardzo dużą popularnością cieszy się sport zawodowy, inaczej profesjonalny. Sport stał się biznesem, a ludzie i organizacje dostrzegają w nim możliwość osiągnięcia korzyści ekonomicznych. Stanowi on obecnie ważny element światowej gospodarki. Rozwój oraz wzrost znaczenia sportu zawodowego we współczesnym świecie wynika z procesu jego komercjalizacji oraz profesjonalizacji. Dla wielu osób kluczowa jest możliwość wykorzystania swoich nieprzeciętnych umiejętności do osiągnięcia korzyści finansowej [Sporek 2007: 60–61].

Sport powszechny, podobnie jak wskazane wcześniej formy uprawiania sportu, również jest oparty na rywalizacji i współzawodnictwie. Jednakże, celem

partycypacji w tym przypadku jest chęć wykorzystania czasu wolnego w sposób aktywny, korzystny dla zdrowia, psychiki oraz sprawności fizycznej [Sznajder 2008: 16]. Podstawową formą sportu powszechnego jest rekreacja. Jest to „forma działania dobrowolnie wybrana przez człowieka ze względu na osobiste zainteresowania i dla własnej satysfakcji, podejmowana poza obowiązkami zawodowymi i domowymi, w czasie wolnym od pracy, jest stałym i pochodnym elementem czasu wolnego, a ten z kolei naturalnym i koniecznym dopełnieniem pracy” [Toczek-Werner 2005: 10]. Rekreacja jest więc narzędziem służącym do relaksacji oraz zmniejszenia poziomu stresu związanego z codziennymi zajęciami, takimi jak praca zawodowa.

2. PRAWNOFINANSOWE ASPEKTY WSPIERANIA SPORTU PRZEZ SAMORZĄD GMINNY

Zgodnie z ustawą o sporcie z 2010 r. „tworzenie warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu stanowi zadanie własne jednostek samorządu terytorialnego” [Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r..., Dz.U. 2010, nr 127, poz. 857, ze zm., art. 27, ust. 1]. Działalność gminy obejmuje m.in. wspieranie rozwoju kultury fizycznej oraz utrzymywanie terenów rekreacyjnych, a także obiektów sportowych [Ustawa z dnia 8 marca 1990 r..., Dz.U. 1998, nr 162, poz. 1126, art. 7, ust. 1, pkt. 10].

W związku z powyższym, samorząd gminny, by skutecznie realizować założenia związane z prowadzeniem działalności sportowej musi posiadać szeroki zakres źródeł finansowania. Działalność sportowa stanowi zadanie własne samorządu gminnego, więc będzie ona mogła zostać pokryta z większości źródeł finansowania samorządów, które przedstawione zostały w tab. 3.

Tabela 3. Struktura dochodów jednostek samorządu terytorialnego według ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego

Dochody samorządu gminnego		
Dochody własne	subwencje ogólne	dotacje celowe z budżetu państwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r... [Dz.U. 2003, nr 203, poz. 1966, art. 3 ust. 1].

W przypadku niektórych ze źródeł finansowania samorządu gminnego występują pewne ograniczenia, które odróżniają sposób finansowania sportu od sposobu finansowania innych dziedzin.

Zagadnienia finansowania sportu oraz kultury fizycznej poruszone zostały przez polskie władze w wielu aktach prawnych. Jednym z nich jest Ustawa

z 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie [Dz.U. 2003, nr 96, poz. 873, ze zm]. Określa ona zasady funkcjonowania oraz rodzaje organizacji pożytku publicznego. Zgodnie z nią „działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie” [Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r..., Dz.U. 2003, nr 96, poz. 873, ze zm., art. 3]. Z kolei organizacje pozarządowe to organizacje, które nie należą do sektora finansów publicznych, których celem nie jest generowanie zysku lub osoby prawne i jednostki organizacyjne, które nie mają osobowości prawnej, takie jak stowarzyszenia i fundacje [Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r..., Dz.U. 2003, nr 96, poz. 873, ze zm., art. 3]. Działalność organizacji pozarządowych obejmuje m.in. wspieranie rozwoju, a także zwiększanie popularności kultury fizycznej. Samorządy terytorialne mogą zlecać wykonanie poszczególnych zadań, w tym tych z zakresu działalności sportowej, organizacjom pożytku publicznego, co wiąże się z koniecznością całkowitego pokrycia kosztów takiej działalności. Ponadto mogą wspierać realizowaną już działalność pożytku publicznego. W tym przypadku nie muszą pokrywać wszystkich kosztów, lecz jedynie wspomagają działalność określoną kwotą [Babczuk i Talik (red.) 2014: 35]. Zgodnie z ustawą „wspieranie oraz powierzanie zadań publicznych, może nastąpić na zasadach i w trybie przepisów o partnerstwie publiczno-prywatnym albo na podstawie umów międzynarodowych, jeżeli na realizację określonego zadania publicznego będą przekazywane niepodlegające zwrotowi środki ze źródeł zagranicznych” [Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r..., Dz.U. 2003, nr 96, poz. 873, ze zm., art. 5, ust. 1].

Jednym z rodzajów organizacji pożytku publicznego mogą być kluby sportowe, które nie działają dla osiągnięcia zysku, a całość dochodu przeznaczają na wykonywanie zadań wynikających z ich statutu [Rzeszowski 2017: 48]. W związku z powyższym, jednostki samorządu terytorialnego mają możliwość wspomaganie, przy użyciu środków z dotacji celowych, jedynie działalności obejmującej sport niezarobkowy, amatorski. W ten sposób odcina się od dodatkowych źródeł finansowania podmioty sektora prywatnego, takie jak kluby sportowe, które poza prowadzeniem działalności sportowej dążą też do wygenerowania zysku. Ponadto o uzyskanie dotacji starać się mogą tylko grupy sformalizowane, których funkcjonowanie jest określone w przepisach prawnych [Babczuk 2012: 138]. Dotacja może zostać przydzielona także specjalnemu rodzajowi klubu sportowego. Jest nim uczniowski klub sportowy. Możliwość wypłacenia takiemu podmiotowi dotacji wynika z przytoczonego wcześniej warunku, którym jest działalność nie dla osiągnięcia zysku [*Prawo budżetowe państwa i samorządu*: 48]. Udzielenie dotacji danemu podmiotowi obliguje organ stanowiący do określenia sposobu, w jaki nadzorowane będzie wykorzystanie dotacji i stopień wykonania celu publicznego w zakresie kultury fizycznej. W związku z tym, znany musi być podmiot, który będzie przeprowadzał kontrolę, tryb do-

kumentacji wszelkich czynności weryfikacyjnych, częstotliwość, miejsce oraz przewidywany zakres tej kontroli. Ponadto, przedstawione muszą zostać obowiązki oraz prawa podmiotu udzielającego dotacji, a także tego, który dotację otrzyma [Sawicka 2012: 253].

Kolejnym ważnym aktem normatywnym regulującym finansowanie działalności sportowej przez gminę i jednostki wyższego szczebla jest Ustawa o sporcie z 2010 r. [Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r..., Dz.U. 2010, nr 127, poz. 857, ze zm.]. Określone zostały w niej m.in. cele na jakie kluby sportowe mogą otrzymać dotacje. Należą do nich [Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r..., Dz.U. 2010, nr 127, poz. 857 ze zm., art. 28, ust. 2]:

- wykonywanie programów szkolenia sportowego,
- nabycie sprzętu sportowego,
- finansowanie partycypacji w zawodach sportowych lub ich organizacji,
- opłacenie kosztów związanych z użytkowaniem obiektów sportowych,
- wypłacanie stypendiów sportowych i wynagrodzeń dla kadry szkoleniowej.

Ustawa o sporcie stanowi również, że dotacja może zostać wypłacona, tylko jeżeli realizacja wymienionych wyżej celów wpłynie na poprawę warunków uprawiania sportu lub zwiększy dostępność społeczności lokalnej do partycypacji w danym klubie. Ponadto określa ona aspekty, które muszą zostać uregulowane przy udzielaniu danemu podmiotowi wsparcia przez jednostkę samorządu terytorialnego. Są to [Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r..., Dz.U. 2010, nr 127, poz. 857, ze zm., art. 28, ust. 2]:

- rodzaj wsparcia (np. finansowe, czy organizacyjne),
- warunki udzielenia wsparcia,
- sposób finansowania,
- cel sportowy, jaki ma zostać zrealizowany poprzez udzielenie wsparcia.

W przypadku, gdy udzielenie dotacji celowej przez jednostkę samorządu terytorialnego jest z jakiegoś powodu niemożliwe, przekazanie środków finansowych danemu podmiotowi może zostać zrealizowane na podstawie umowy cywilnoprawnej [Babczuk 2012: 137].

Ustawa o sporcie daje jednostkom samorządu terytorialnego możliwość przyznawania okresowych stypendiów oraz nagród za osiągnięte rezultaty sportowe, niezależnie od tego, w jakim klubie zrzeszony jest beneficjent stypendium. Stypendia otrzymać mogą nie tylko zawodnicy lecz również członkowie kadry szkoleniowej [Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r..., Dz.U. 2010, nr 127, poz. 857, ze zm., art. 31]. Regulamin i sposób przyznawania stypendiów jest określany przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego. W trakcie tej procedury pod uwagę brane jest znaczenie, jakie dana dyscyplina sportowa ma dla samorządu, który posiada dużą swobodę w definiowaniu kluczowych kryteriów przyznawania stypendium. Jedynym ograniczeniem, jakie wprowadził w tym przypadku ustawodawca, jest wybór odbiorców stypendium i wysokości tego

stypendium adekwatnie do osiągniętych przez nich wyników i znaczenia tych wyników dla lokalnego społeczeństwa [Sawicka 2012: 253].

Gmina, oprócz udzielania wsparcia finansowego organizacjom, posiada prawo do wspomagania ich poprzez darowizny. Ustawa o gospodarce nieruchomościami stanowi, że „nieruchomość może być przedmiotem darowizny na cele publiczne, a także przedmiotem darowizny dokonywanej między Skarbem Państwa a jednostką samorządu terytorialnego, a także między tymi jednostkami. W umowie darowizny określa się cel, na który nieruchomość jest darowana” [Bończak-Kucharczyk 2013: 124]. Oznacza to, że samorząd gminny może w formie darowizny przekazać klubowi sportowemu nieruchomość do realizacji celów publicznych.

Wspieranie działalności sportowej przez samorząd gminny może mieć charakter pośredni i wynikać z przepisów prawa podatkowego. W tym przypadku zawodnicy lub inne podmioty prowadzące działalność sportową mogą zostać zwolnione z płacenia podatku lub też zapłacić mniejszą jego kwotę. Wśród takich form wspierania sportu wyróżnia się [Leciak (red.) 2017: 39]:

- ulgi i zwolnienia podatkowe określone ustawowo lub w drodze uchwały JST,
- odroczenie terminu płatności zobowiązań podatkowych,
- ratalny system spłaty podatku,
- rezygnacja ze ściągnięcia podatku od danego podmiotu, wynikająca z odpowiedniego rozporządzenia ministra finansów.

Zadania z zakresu sportu i kultury fizycznej mogą być realizowane przez organizacje pozarządowe, które otrzymują zlecenie na realizację danego zadania w ramach ogłoszonego przez organ publiczny konkursu ofert. Organ przeprowadzający konkurs musi przedstawić informacje o [Sawicka 2012: 260]:

- rodzaju zadania,
- terminach składania i wyboru ofert,
- sposobie wyboru ofert i szczegółowych kryteria ich oceny,
- rodzaju zadania,
- kwocie publicznych środków wydatkowanych na zlecenie danego zadania,
- zrealizowanych w roku bieżącym i ubiegłym zadaniach tego samego typu i kosztach z tym związanych.

Ustawa o finansach publicznych stanowi, że jednostki samorządu terytorialnego mogą realizować swoje zadania poprzez samorządowe zakłady budżetowe, które wykonują swoje zadania odpłatnie i z pozyskanych w ten sposób przychodów, pokrywają koszty swojej działalności. Działalność ta może obejmować także zadania własne jednostki samorządu terytorialnego w zakresie „kultury fizycznej i sportu, w tym utrzymania terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych” [Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r..., Dz.U. 2009, nr 157, poz. 1240, ze zm., art. 14].

Ustawodawca przewidział możliwość wykonywania zadań publicznych, w tym również tych związanych ze sportem i kulturą fizyczną dzięki inicjatywie lokalnej społeczności, co zostało określone w ustawie z 2010 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz niektórych innych ustaw [Sawicka 2012: 266]. Mieszkańcy otrzymują możliwość przedstawienia wniosku o realizację danego zadania publicznego w swoim miejscu zamieszkania. Jednostka samorządu terytorialnego może wspomagać takie przedsięwzięcie rzeczowo, finansowo oraz udzielać wsparcia organizacyjnego. Wniosek, w którym zawarty zostaje pomysł na realizację zadania publicznego oraz deklarację współdziałania w przedsięwzięciu, przekazują bezpośrednio lub przy pomocy organizacji pozarządowych jednostkom samorządu terytorialnego. Współdziałanie, może odbywać się na zasadzie świadczeń zarówno rzeczowych, jak i pieniężnych oraz pracy społecznej [Sawicka 2012: 266–267].

Stale rosnąca popularność sportu sprawiła, że niezbędne stało się szczegółowe uregulowanie prawne samego funkcjonowania działalności sportowej. Polski ustawodawca, uchwalając szereg ustaw przewidział dla gmin, powiatów oraz województw szeroki zakres możliwości związanych z jej wspieraniem.

3. FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI SPORTOWEJ PRZEZ SAMORZĄD GMINNY – STUDIUM PRZYPADKU

Dane badawcze przedstawione w artykule dotyczą miasta Skierniewice, funkcjonującego na prawach powiatu. Jego powierzchnia wynosi około 34,6 km², co plasuje je na siódmej pozycji wśród największych miast województwa łódzkiego. Gmina jest położona między Łodzią a Warszawą, na terenie województwa łódzkiego. W roku 2016 liczba ludności zamieszkującej Skierniewice wynosiła 48 327 osób, z czego 52,16% stanowiły kobiety, a 47,84% mężczyźni [Skierniewice – podstawowe informacje, dostęp: 25.02.2018].

W gminie miejskiej Skierniewice organem odpowiedzialnym za uchwalanie budżetu jest Rada Miasta Skierniewice. Budżet uchwalany jest raz w roku, natomiast sprawozdanie z jego wykonania jest publikowane raz na kwartał. Plan budżetu zawiera informacje dotyczące prognozowanych dochodów i wydatków w podziale na bieżące i majątkowe. Ponadto, określa on przewidywane saldo budżetu, a w przypadku wystąpienia deficytu wskazuje źródła jego finansowania [Sprawozdania z wykonania budżetu Miasta Skierniewice..., dostęp: 15.03.2018]. W tabeli 4 oraz na wykresie 1 przedstawione zostało wykonanie wydatków gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016.

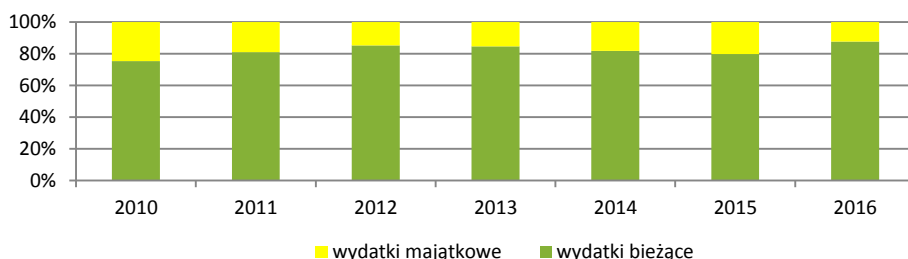
Jak wynika z danych przedstawionych w tab. 4 i na wykresie 1, w ogólnej liczbie wydatków gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016 największy udział mają wydatki bieżące (od ok. 75% do ok. 88%), a wśród nich większość

stanowią wydatki jednostek budżetowych. Ponadto od 7% do 8% środków przeznaczane jest na udzielanie dotacji na zadania bieżące. Około 6% budżetu rocznie jest przekazywane w formie świadczeń na rzecz osób fizycznych, z wyjątkiem roku 2016, w którym wartość świadczeń pochłonęła ok. 15% budżetu (było to związane z inicjacją programu 500+). Nieznaczna część środków jest przeznaczana na dotacje z udziałem środków z Unii Europejskiej oraz na obsługę długu. Pozostałą część stanowią wydatki majątkowe, takie jak inwestycje oraz zakupy inwestycyjne.

Tabela 4. Wykonanie wydatków gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016 (w tys. zł)

Wyszczególnione	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wydatki bieżące	140 066,59	156 546,07	156 676,66	164 822,38	173 628,17	176 871,25	207 097,71
Wydatki jednostek budżetowych	111 282,56	126 582,52	124 269,5	132 613,38	139 980,17	142 873,17	151 246,23
Dotacje na zadanie bieżące	13 139,09	14 917,26	15 813,95	15 676,43	16 211,45	17 253,38	18 236,37
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	11 590,96	11 879,74	12 099,18	13 001,1	13 262,35	13 790,8	35 163,01
Wydatki z udziałem środków z UE	3 493,11	1 454,6	1 470,89	1 272,69	2 303,12	1 183,18	488,47
Obsługa długu	560,87	1 711,95	3 023,14	2 258,78	1 871,08	1 770,74	1 963,63
Wydatki majątkowe	45 930,3	36 886,85	27 161,39	29 956,04	38 457,92	44 943,07	28 832,68
Inwestycje	42 574,6	32 634,71	25 236,94	28 934,23	35 984,37	38 993,75	25 315,36
Zakupy inwestycyjne	3 255,7	2 952,15	1 874,46	971,81	2 423,55	2 061,31	2 817,32
Wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego	100	1 300	50	50	50	3 888	700
Razem	185 996,89	193 432,93	183 838,06	194 778,42	212 086,09	221 814,32	235 930,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania budżetu Miasta Skierniewice w latach 2010–2016, www.bip.um.skierniewice.pl [dostęp: 15.03.2018].

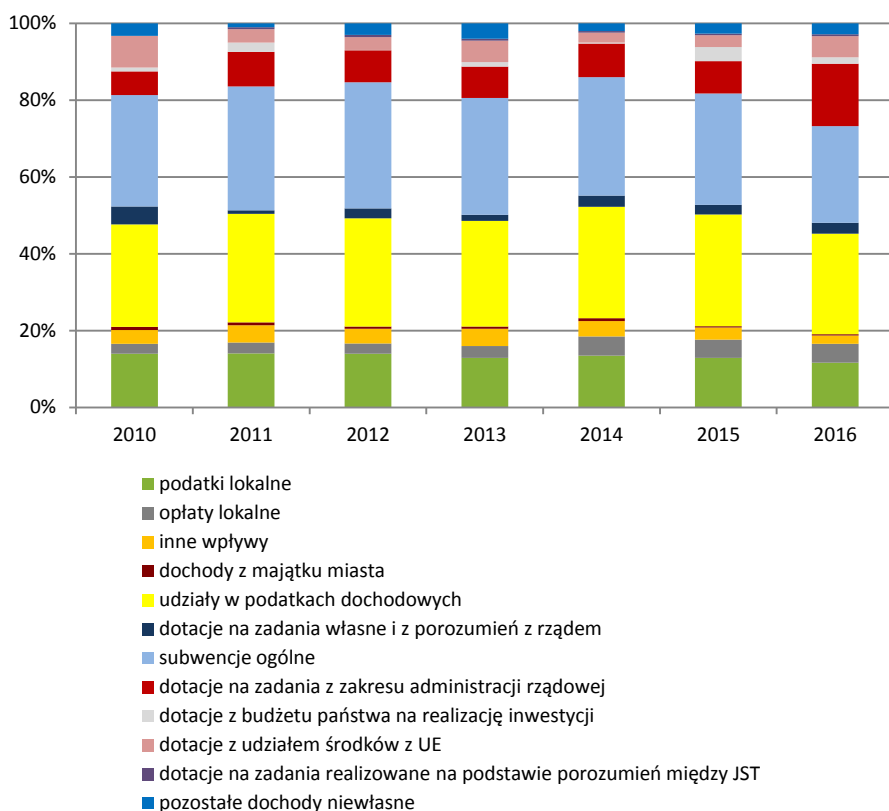
Wykres 1. Struktura wydatków budżetu gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 4.

W tabeli 5 oraz na wykresie 2 przedstawione zostało wykonanie dochodów budżetu gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016.

Funkcjonowanie gminy miejskiej Skierniewice jest oparte na wielu stabilnych źródłach dochodów. Dochody własne w latach 2010–2016 wykazują nieprzerwaną tendencję wzrostową. Jest ona spowodowana stabilnym wzrostem składowych, takich jak podatki lokalne, udziały w podatkach dochodowych, subwencje ogólne z budżetu państwa. Dużą dynamiką cechują się dochody z opłat lokalnych (do około 57 p.p. rocznie) oraz z innych wpływów (do około 30 p.p. rocznie).

Ogólna liczba dochodów charakteryzuje się tendencją wzrostową, która w rezultacie doprowadziła do powiększenia się ich wartości na przestrzeni lat 2010–2016 o około 70 milionów złotych.

Wykres 2. Struktura dochodów budżetu gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 5.

Tabela 5. Wykonanie dochodów budżetu gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016 (w tys. zł)

Wyszczególnione	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Dochody własne	141 484,71	144 476,43	151 421,05	157 881,82	167 652,45	168 640,01	178 907,39
Podatki lokalne	24 284,76	24 265,55	25 007,08	25 190,49	26 321,33	26 654,89	28 497,43
Od nieruchomości	19 615	20 394,58	21 202,22	21 711,33	22 518,85	23 094,99	24 655,46
Od czynności cywilno- -prawnych	2 817,82	2 104,99	1 843,72	1 501,94	2 059,21	1 827,97	1 968,9
Leśny	1,15	0,91	1,28	1,64	1,63	1,83	2,32
Karta podatkowa	195,51	178,66	187,12	152,32	146,94	126,91	127,07
Od spadków i daro- -wizn	461,41	430,09	461,18	452,06	237,56	238,87	422,39
Od środków transpor- -towych	1 082,42	1 038,72	1 084,01	1 139,27	1 135,39	1 172,83	1 151,31
Rolny	111,45	117,6	227,55	231,93	221,74	191,5	169,99
Opłaty lokalne	4 623,13	4 985,77	4 836,73	6 190,9	9 745,36	9 724,32	11 967,08
Skarbowa	606,64	554,93	551,14	507,66	498,28	420,65	447,21
Targowa	730,07	833,49	823,58	784,41	778,84	791,55	765,65
Za koncesje i licencje	935,11	931,86	1 011,56	991,14	975,77	979,27	1 009,62
Komunikacyjna	982,28	964,97	897,39	920,42	947,27	979,49	875,42
Pozostałe opłaty	1 369,04	1 700,52	1 553,05	2 987,28	6 545,2	6 553,36	8 869,17
Inne wpływy	6 174,52	7 759,82	6 831,14	8 783,76	7 705,38	6 544,08	5 329,96
Grzywny i mandaty	590,08	1 358,39	366,14	1 705,85	671,58	137,57	360,26
Usługi	2 637,28	3 627,24	3 791,57	3 599,01	3 320,14	3 323,19	1 700,82
Z odsetek	296,88	361,1	684,71	453,16	317,25	273,2	262,1
Pozostałe wpływy	2 650,28	2 413,09	1 988,73	3 025,74	3 396,41	2 810,12	3 006,77
Dochody z majątku miasta	1 384,88	1 258,62	966,66	1 039,03	1 451,08	678,4	666,13
Udziały w podatkach dochodowych	46 474,39	48 772,88	50 437,22	53 879,43	56 537,73	60 018,53	64 006,06
Dotacje na zadania własne	8 089,87	1 623,91	4 597,02	3 155,87	5 706,47	5 156,52	6 947,51
Subwencje ogólne	50 453,16	55 809,87	58 745,19	59 642,34	60 185,1	59 863,26	61 493,22
Dotacje na zadania z zakresu admini- -stracji rządowej	10 757,26	15 503,76	14 883,1	15 905,6	16 911,17	17 299,08	39 533,5
Dotacje z budżetu państwa na realizację inwestycji	1 761,82	4 140,87	103,52	2 265,49	550,13	7 558,14	4 126,74
Dotacje z udziałem środków z UE	14 393,61	6 086,81	6 010,08	11 036,78	5 022,13	6 432,07	13 379,58
Dotacje na zadania realizowane na podstawie porozu- -mnień między JST	0	819,54	911,35	908,7	899,98	904,92	1 306,45
Pozostałe dochody nie własne	5 683,51	1 799,03	5 475,39	7 904,14	3 875,94	5 510,1	6 940,04
Razem	174 080,91	172 826,43	178 804,5	195 902,53	194 911,8	206 344,33	244 193,69

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania budżetu Miasta Skierniewice... [dostęp: 15.03.2018].

W tabeli 6 przedstawiony został poziom salda budżetu i finansowanie deficytu gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016.

Tabela 6. Saldo budżetu oraz finansowanie deficytu gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016 (w tys. zł)

Wyszczególnione	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Dochody	174 080,91	172 826,43	178 799,5	195 902,53	194 911,8	206 344,33	244 193,69
Wydatki	185 996,89	193 432,93	183 838,06	194 778,42	212 086,09	221 814,32	235 930,39
Saldo budżetu	-11 915,98	-20 606,5	-5 038,56	1 124,11	-17 174,29	-15 469,99	8 263,31
Finansowanie deficytu	21 531,35	28 355,18	11 690,12	3 612,3	20 826,07	18 272,89	3 907,09
Przychody	28 149,03	37 488,36	21 638,13	23 942,8	27 892,08	26 034,7	12 810,94
W tym: kredyty i pożyczki	28 846,58	27 872,99	13 846,98	0	23 155,67	22 355,2	10 000
Obligacje	0	0	0	17 000	0	0	0
Wolne środki	0	0	0	0	4 736,41	3 679,5	2 810,94
Inne źródła	-697,55	9 615,37	7 791,15	6 942,8	0	0	0
Rozchody	6 617,68	9 133,18	9 948,01	20 330,5	7 066	7 761,82	8 903,84
W tym: spłaty Kredytów i pożyczek	6 617,68	9 133,18	9 948,01	20 330,5	7 066	7 761,82	8 903,84

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji z wykonania budżetu Miasta Skierniewice z lat 2010–2016 [dostęp: 14.03.2018].

Poziom salda budżetu gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016 przyjmuje postać sinusoidy. Ponadto na przestrzeni omawianych lat tylko dwukrotnie kwota dochodów budżetu przewyższała kwotę wydatków (w 2013 i w 2016 roku). Najwyższy deficyt środków Skierniewice odnotowały w roku 2011, gdy wyniósł on ponad 20 mln zł. Z kolei największa nadwyżka finansowa pojawiła się w roku 2016 i wyniosła ponad 8 mln zł. W latach 2010, 2011 i 2012 powstały deficyt budżetowy został sfinansowany poprzez zaciągnięte kredyty i pożyczki oraz środki pochodzące z innych źródeł. Ponadto część zaciągniętych kredytów została przeznaczona na spłatę zobowiązań z lat ubiegłych. W roku 2013 wystąpiła nadwyżka, a Miasto wyemitowało obligacje o wartości 17 mln zł. Środki pochodzące z emisji oraz z innych źródeł zostały przeznaczone na spłatę kredytów i pożyczek z lat wcześniejszych. W roku 2015 Miasto zaciągnęło kredyty i pożyczki w kwocie przekraczającej 22 mln zł i posiadało ponad 3,5 mln zł wolnych środków finansowych. Około 7,7 mln zł zostało przeznaczone na spłatę

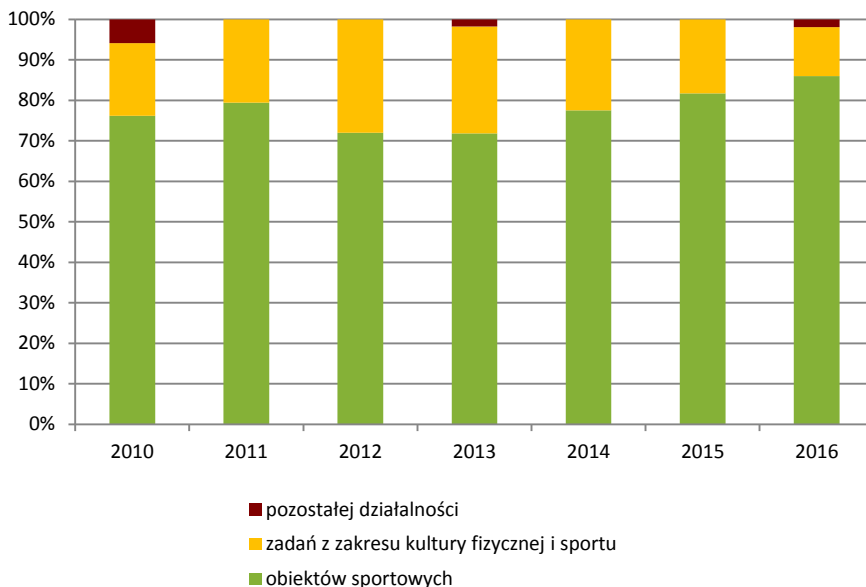
zobowiązań z poprzednich lat. W roku 2016 kwota dochodów budżetowych przewyższyła kwotę wydatków. Ponadto Miasto posiadało ok. 2,8 mln zł wolnych środków finansowych. Pozyskane środki przeznaczono na spłatę 8,9 mln zł zobowiązań z lat ubiegłych.

W tabeli 7 i na wykresie 3 przedstawione zostało wykonanie wydatków na sport w gminie miejskiej Skierniewice, ich struktura oraz dynamika w latach 2010–2016.

Tabela 7. Wykonanie oraz struktura wydatków budżetu na sport w gminie miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016 (w tys. zł)

Wyszczególnione	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Obiekty sportowe	5 644,77	5 357,2	3 561,13	3 804,36	5047,34	6 756,65	1 0412,18
Zadania w zakresie kultury fizycznej i sportu	1 331,06	1 389,44	1 387,29	1 397,56	1 464,7	1 513,36	1 471,75
Pozostała działalność	436,11	0	0	93,25	0	0	228,04
Razem	7 411,95	6 746,64	4 948,42	5 295,17	6 512,04	8 270,02	1 2111,97
Udział w łącznej liczbie wydatków na sport:							
Obiektów sportowych	76,16%	79,41%	71,96%	71,85%	77,51%	81,70%	85,97%
Zadań z zakresu kultury fizycznej i sportu	17,96%	20,59%	28,04%	26,39%	22,49%	18,30%	12,15%
Pozostałej działalności	5,88%	0,00%	0,00%	1,76%	0,00%	0,00%	1,88%
Dynamika wydatków na:							
Obiekty sportowe	–	–5,09%	–33,53%	6,83%	32,67%	33,87%	54,10%
Zadania z zakresu kultury fizycznej i sportu	–	4,39%	–0,15%	0,74%	4,80%	3,32%	–2,75%
Pozostałą działalność	–	–100,00%	#	#	–100%	#	#
Łącznej sumy wydatków	–	–8,98%	–26,65%	7,01%	22,98%	27,00%	46,46%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania budżetu Miasta Skierniewic... [dostęp: 17.03.2018].

Wykres 3. Struktura wydatków budżetu na sport w minie miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016 (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 7.

Suma i struktura wydatków na sport w gminie miejskiej Skierniewice na przestrzeni badanych lat charakteryzuje się dużą dynamiką. Od 2010 do 2012 roku wykazywała ona tendencją zniżkową. Po tym okresie, do roku 2016 wydatki na sport były coraz wyższe. Od roku 2012 do roku 2016 ich wzrost osiągnął około 145 p.p. Wysoka dynamika łącznej sumy środków wydatkowanych na działalność sportową wynikała ze znaczących zmian zachodzących w poszczególnych latach w kategorii wydatków na obiekty sportowe. Od 2012 r. gmina miejska Skierniewice sukcesywnie zwiększała ilość środków przeznaczanych na ich budowę, utrzymanie oraz modernizację. Pomiędzy 2012 a 2016 rokiem kwota ta zwiększyła się o około 6,8 mln zł przy równoczesnym wzroście poziomu dochodów własnych. Wydatki związane z realizacją zadań z zakresu kultury fizycznej i sportu charakteryzowały się dużą stabilnością. Ich największa zanotowana zmiana wyniosła 4,8 p.p.

W tabeli 8 przedstawiono porównanie udziału wydatków na sport w Gminie Miejskiej Skierniewice ze średnim udziałem wydatków na sport miast na prawach powiatu.

Tabela 8. Zestawienie średniego udziału wydatków na sport w ogólnej liczbie wydatków budżetów miast na prawach powiatu i w Gminie Miejskiej Skierniewice (w tys. zł)

Wyszczególnione	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wydatki na sport	7 411,95	6 746,64	4 948,42	5 295,17	6 512,04	8 270,02	12 111,97
Wydatki budżetu (ogółem)	185 996,89	193 432,93	183 838,06	194 778,42	212 086,09	221 814,32	235 930,39
Udział wydatków na sport w sumie wydatków budżetu miasta Skierniewice	3,98%	3,49%	2,69%	2,72%	3,07%	3,73%	5,13%
Średni udział wydatków na sport w sumie wydatków budżetów miast na prawach powiatu (wg. GUS)	4,90%	3,50%	2,80%	2,57%	3,03%	2,87%	2,84%
Różnica pomiędzy udziałem wydatków na sport w Skierniewicach i średnim udziałem ogólnokrajowym	0,92%	0,01%	0,11%	0,15%	0,04%	0,86%	2,29%
Współczynnik korelacji danych Miasta Skierniewice i ogólnokrajowych	0,254						

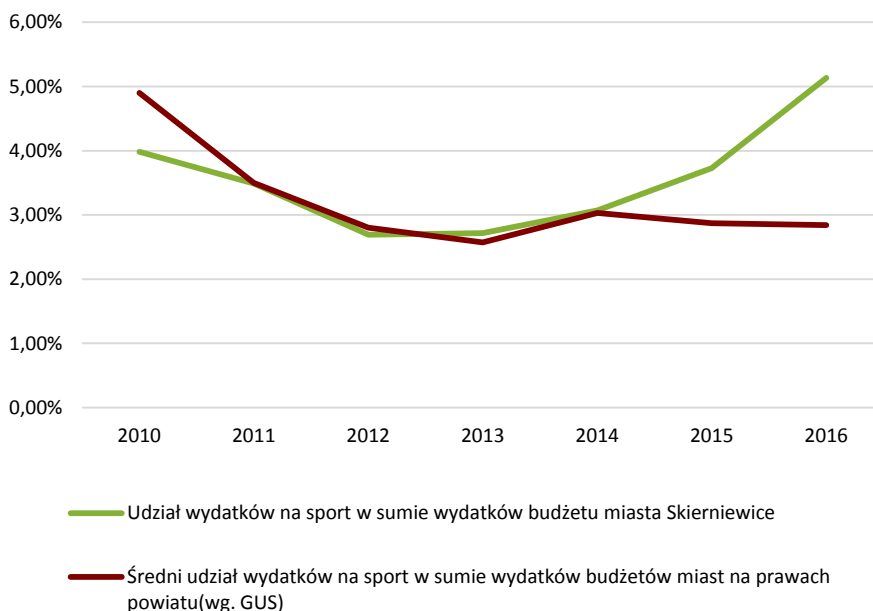
Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania budżetu Miasta Skierniewice... [data dostępu 17.03.2018]; Główny Urząd Statystyczny, Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego... [dostęp: 17.06.2019].

Z danych przedstawionych w tabeli 8 i na wykresie 4 wynika, że w Gminie Miejskiej Skierniewice średni udział wydatków na sport w sumie wydatków budżetu wynosił 3,54%. Średnia policzona dla wszystkich miast na prawach powiatu wyniosła 3,22%. Różnica pomiędzy danymi ogólnokrajowymi a tymi dotyczącymi Skierniewic mieściła się w przedziale od 0,01 p.p., a 2,29 p.p., a współczynnik korelacji kształtował się na poziomie 0,25. Udział wydatków na sport w sumie wydatków budżetu kształtował się więc na zbliżonym poziomie w przypadku Gminy Miejskiej Skierniewice i innych miast na prawach powiatu, a największa różnica pomiędzy tymi udziałami była skutkiem znacznego zwiększenia wydatków na sport w Skierniewicach w roku 2016 (wzrost o 46%). Zgodnie z klasyfikacją opracowaną przez J. Guilforda, współczynnik korelacji na poziomie 0,25 oznacza, że pomiędzy przedstawionymi udziałami występuje korelacja, jednakże jest ona relatywnie słaba [Witkowski (red.) 218: 23]. Oznacza to, że istnieje powiązanie pomiędzy wysokością wydatków na sport w poszczególnych miastach na prawach powiatu, ale wysokość ta zależy też od wielu różnych czynników, przez co powiązanie to nie jest silne. Warty podkreślenia jest fakt, że udział wydatków na sport w ogóle wydatków budżetu w Skierniewi-

cach nie odbiega znacząco od uśrednionego udziału wydatków na sport w budżetach wszystkich miast działających na prawach powiatu, dlatego tendencje zachodzące w Gminie Miejskiej Skierniewice można uznać za reprezentatywne dla wszystkich jednostek tego rodzaju.

W gminie miejskiej Skierniewice występuje szereg klubów sportowych, którym raz w roku przydzielane są środki finansowe w formie dotacji. W tabeli 8 przedstawione zostały informacje dotyczące stowarzyszeń sportowych, związanych z daną dyscypliną sportu, funkcjonujących w Skierniewicach i przysługujących im dotacji w latach 2010–2016.

Wykres 4. Zestawienie średniego udziału wydatków na sport w ogólnej liczbie wydatków budżetów miast na prawach powiatu i w Gminie Miejskiej Skierniewice (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania budżetu Miasta Skierniewice... [data dostępu 17.03.2018]; Główny Urząd Statystyczny, Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego... [dostęp: 17.06.2019].

W latach 2010–2016 w Skierniewicach dotacje dla stowarzyszeń sportowych nie spadały poniżej poziomu 1,1 mln zł. Ponadto na przestrzeni lat 2010–2015 nastąpił ich wzrost o 196 mln zł. W 2015 roku wartość przyznanych dotacji osiągnęła szczyt na poziomie 1,29 mln zł, by w roku następnym spaść o 41 mln zł. Sportem, który w każdym z badanych okresów był najbardziej dotowany jest piłka nożna. Relatywnie duże dotacje otrzymywały stowarzyszenia

koszykarskie, pływackie, szachowe, stowarzyszenia ratownictwa wodnego i sportów walki. Na przestrzeni lat 2010–2016 można zauważyć ogólną tendencję wzrostową dotacji, co jest spowodowane m.in. wzrostem poziomu dochodów własnych w tym okresie.

W tabeli 9 przedstawione zostały dochody z działalności sportowej, jakie Skierniewice odnotowały w latach 2010–2016.

Tabela 9. Dotacje dla stowarzyszeń sportowych w latach 2010–2016 w podziale na dyscypliny (w tys. zł)

Wyszczególnione	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Piłka nożna	409	353	303	311	319	395	371
Piłka siatkowa	70	74	76	80	65	70	70
Piłka koszykowa	110	120	125	110	115	170	114
Hokej na trawie	20	22	24	28	32	50	50
Lekkoatletyka	31	33	33	37	39	49	53
Bieganie	12	18	20	0	18	28	26
Sporty walki	163	188	214	234	245	169	159
Szachy	65	68	70	75	81	88	92
Wędkarstwo	3	3	3	3	4	8	8
Tenis ziemny	2	3	0	0	0	8	7
Tenis stołowy	25	28	31	34	37	35	35
Kolarstwo	12	13	7	0	0	0	0
Ratownictwo wodne i pływanie	126	163	177	191	207	130	155
Pozostałe	52	52	57	80	88	96	115
Razem	1 100	1 148	1 150	1 183	1 250	1 296	1 255

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania budżetu Miasta Skierniewice... [dostęp: 17.03.2018].

Działalność sportowa jest wysoce niestabilnym źródłem dochodów budżetu Miasta, o czym świadczą gwałtowne zmiany w poszczególnych pozycjach. Władze Skierniewic regularnie pozyskiwały dotacje z Ministerstwa Sportu i Turystyki, z wyjątkiem roku 2012. Ponadto w roku 2010 pozyskano dotacje z samorządu wojewódzkiego. Pozostałą część dochodów w latach 2010–2016 stanowiły kary pieniężne za nieterminową realizację inwestycji z wykorzystaniem dotacji. Dochody z działalności sportowej pokrywały nieznaczną część związanych z nią wydatków, co przedstawione zostało w tab. 10.

Tabela 10. Wartość dochodów z działalności sportowej gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016 (w tys. zł)

Wyszczególnione	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kary pieniężne	304,37	7,15	0	0,77	0	6,01	162,05
Dotacje z województwa	642,82	0	0	0	0	0	0
Dotacje z Ministerstwa Sportu i Turystyki	740,25	285	0	31,3	419,4	249,8	1 106,34
Pozostałe	0	0	40,05	0	0	9,13	8,05
Razem	1 687,43	292,15	40,05	32,07	419,4	264,94	1 276,44

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania budżetu Miasta Skierniewice... [dostęp: 17.03.2018].

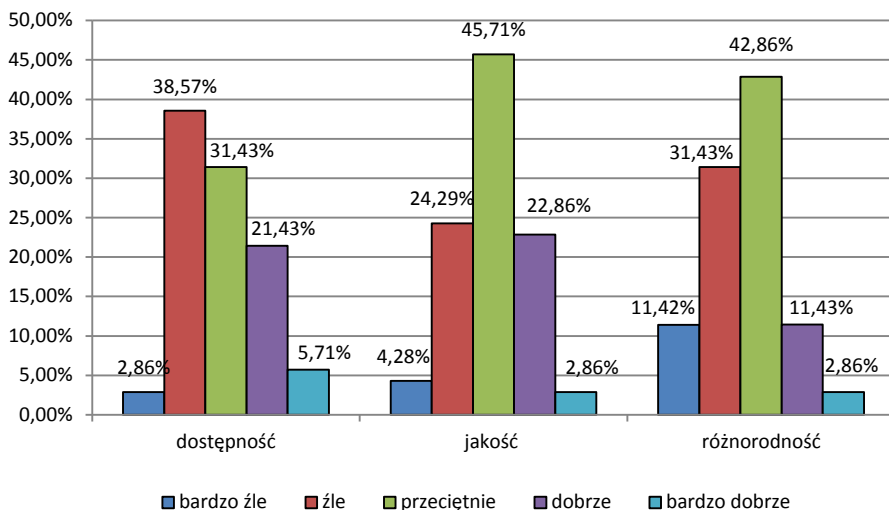
Tabela 11. Zestawienie dochodów oraz wydatków związanych z działalnością sportową gminy miejskiej Skierniewice w latach 2010–2016 (w tys. zł)

Wyszczególnione	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Dochody	1 687,43	292,15	40,05	32,07	419,4	264,84	1 276,44
Wydatki	7 411,95	6 746,64	4 948,42	5 295,17	6 512,04	8 270,02	12 111,97
Saldo	-5 724,52	-6 454,49	-4 908,37	-5 263,1	-6 092,64	-8 005,18	-10 835,53
Pokrycie wydatków dochodami	22,77%	4,33%	0,81%	0,61%	6,44%	3,20%	10,54%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z wykonania budżetu Miasta Skierniewice... [dostęp: 18.03.2018].

Wśród mieszkańców Skierniewic została przeprowadzona ankieta drogą internetową. Wśród ankietowanych znalazło się 37 kobiet i 33 mężczyzn, więc udział poszczególnych płci oscylował w pobliżu 50% z nieznaczną przewagą płci żeńskiej. Wśród respondentów największy udział miały osoby w wieku od 19 do 30 lat. Grupa ta liczyła 33 osoby, co stanowiło blisko połowę ankietowanych. Drugą najliczniejszą grupą wiekową byli mieszkańcy Skierniewic, którzy nie przekroczyli 18 roku życia (13 osób). 11 osób miało od 31 do 40 lat (blisko 16% ankietowanych), natomiast 10 respondentów mieściło się w przedziale od 41 do 60 lat (ponad 14% ankietowanych). Najmniej liczną, trzyosobową grupę stanowiły osoby, które przekroczyły 60 rok życia.

Wykres 5 przedstawia opinie mieszkańców Skierniewic na temat miejskiej infrastruktury sportowej.

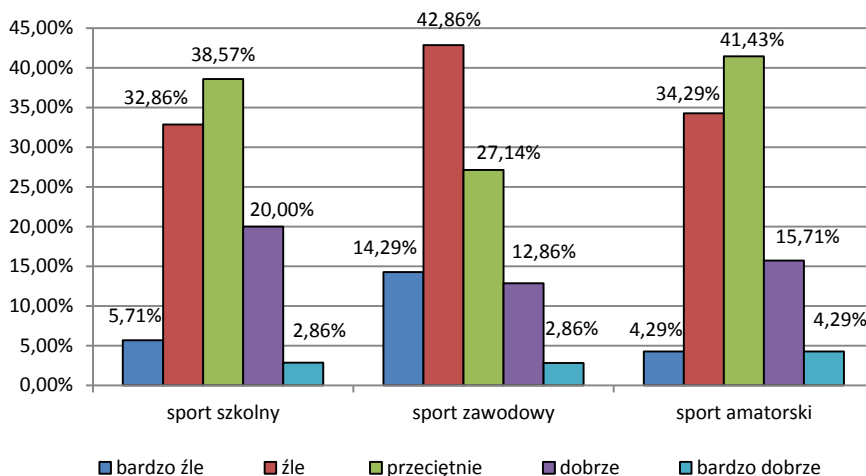
Wykres 5. Miejska infrastruktura sportowa w opinii mieszkańców Skierniewic

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej przy użyciu Formularzy Google.

Opinie Skierniewiczian na temat miejskiej infrastruktury sportowej są podzielone. Blisko 40% negatywnie oceniło jej dostępność, z czego ok. 3% uważa, że była ona bardzo zła. Co piąty respondent ocenia ją dobrze, a 4 osoby uważają ją za bardzo dobrą. Co trzecia osoba uważała, że dostępność miejskiej infrastruktury sportowej była przeciętna. W przypadku cech jakościowych oraz różnorodności tej infrastruktury dominowała ocena przeciętna, którą wyraziło ponad 40% mieszkańców. W przypadku jakości, liczba negatywnych ocen przewyższyła liczbę tych pozytywnych. Sytuacja przedstawia się gorzej w przypadku różnorodności infrastruktury sportowej, którą co trzeci respondent ocenił źle, a aż 11% osób bardzo źle.

Na wykresie 6 przedstawiona została opinia mieszkańców dotycząca warunków do uprawiania sportu w szkołach, sportu zawodowego i sportu amatorskiego.

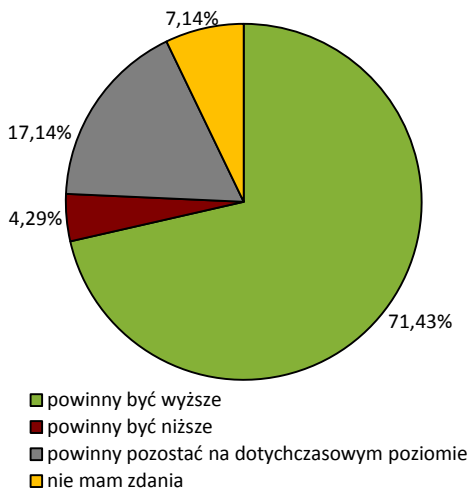
Mniej niż 40% mieszkańców Skierniewic oceniało warunki do uprawiania sportu w szkołach jako przeciętne. Ponadto, opinie złe i bardzo złe przewyższyły opinie pozytywne. Sytuacja kształtuje się podobnie w przypadku warunków do uprawiania sportu amatorskiego, gdzie mniej niż 40% respondentów oceniało warunki negatywnie. Liczba opinii pozytywnych była najmniejsza w przypadku warunków do uprawiania sportu w celach zarobkowych, gdzie stanowiła 16% wszystkich opinii. Ponadto 57% pytanym negatywnie oceniało warunki do uprawiania sportu w tej formie.

Wykres 6. Warunki do uprawiania sportu w różnych formach w opinii mieszkańców Skierniewic

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej przy użyciu Formularzy Google.

Na wykresie 7 przedstawiona została opinia mieszkańców Skierniewic dotycząca kwoty wydatków Miasta na sport.

Wykres 7. Opinie mieszkańców na temat kwoty wydatków gminy miejskiej Skierniewice w przyszłości

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej przy użyciu Formularzy Google.

Wzrost wydatków gminy miejskiej Skierniewice na sport w roku 2016 w stosunku do roku 2010 o ok. 6,2 miliona złotych nie spowodował zadowolenia mieszkańców. Ponad 71% ankietowanych uważa, że w przyszłości wydatki te powinny jeszcze bardziej wzrosnąć. Około 17% respondentów twierdzi, że wydatki powinny pozostać na dotychczasowym poziomie, a tylko 3 z 70 osób uważają, że dotychczasowe wydatki były zbyt wysokie i w przyszłości Miasto powinno w mniejszym stopniu wspierać finansowo sport.

PODSUMOWANIE

Sport i kultura fizyczna stanowią istotny czynnik podnoszący jakość życia i poziom zadowolenia społeczeństw. Są to zjawiska powszechne, występujące na całym świecie, których istnienie jest niezbędne dla egzystencji wielu ludzi. Z tego powodu kluczowe jest zwiększanie dostępności, poprawianie jakości, a także dbanie o różnorodność sportowej infrastruktury. Ważną rolę w tym procesie odgrywa samorząd gminny. Poprawne wywiązywanie się gmin z wykonywania zadań własnych, jakimi są sport i kultura fizyczna wydatnie zwiększa poziom aktywności fizycznej obywateli, a wraz z nim poprawia się ich stan zdrowia. Sport jest też doskonałym narzędziem promocji gminy. Gwarantem efektywnej realizacji zadań z zakresu kultury fizycznej i sportu jest systematyczne badanie potrzeb mieszkańców, a następnie inteligentne kształtowanie struktury wydatków na budowę, utrzymanie i modernizację obiektów sportowych, dotacje dla klubów, nagrody i stypendia dla najlepszych sportowców, czy organizację imprez i wspieranie lokalnych inicjatyw.

W artykule postawiono tezę mówiącą, że poziom dochodów własnych gminy determinuje zakres realizowanych zadań w obszarze sportu i kultury fizycznej. Gmina Miejska Skierniewice została uznana za jednostkę, która może stanowić przedmiot badania reprezentatywny dla innych jednostek o podobnej formie organizacyjnej jaką jest miasto na prawach powiatu. Fakt ten został potwierdzony poprzez analizę udziału wydatków na sport i kulturę fizyczną w Skierniewicach w latach 2010–2016 i porównanie uzyskanych wartości z ogólnymi danymi dotyczącymi miast na prawach powiatu w tych samych latach, a do przeprowadzenia analizy została wykorzystana średnia arytmetyczna oraz wskaźnik korelacji. Badanie struktury dochodów i wydatków przeprowadzone w Gminie Miejskiej Skierniewice wykazało, że wzrost dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego powoduje, że wzrasta liczba środków, które gmina przekazuje na cele związane z kulturą fizyczną. Ponadto samorządy mogą pozyskiwać środki pozyskane w formie dotacji i dysponują szerokim zasobem bezpośrednich czy pośrednich sposobów wspomagania działalności sportowej i związanych z nią instytucji. Istotny jest wybór odpowiednich kierunków

i dróg inwestycji, który zapewni jak największy stopień zadowolenia ludności. Zwiększenie wydatków na działalność sportową nie zapewni przychylności społeczeństwa, jeśli środki będą wydatkowane w sposób nieprzemysłany.

BIBLIOGRAFIA

- Babczuk A. (red.), 2012, *Finansowanie sportu przez samorząd terytorialny*, C.H.Beck, Warszawa.
- Babczuk A., Talik A. (red.), 2014, *Finansowanie sportu ze środków publicznych*, C.H.Beck, Warszawa.
- Bończak-Kucharczyk E., 2013, *Ustawa o gospodarce nieruchomościami. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Dylewski M., Filipiak B., Gorzałczyńska-Koczkodaj M., 2006, *Finanse samorządowe. Narzędzia, decyzje, procesy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Główny Urząd Statystyczny, *Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego z lat 2010–2016*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rachunki-narodowe/statystyka-sektora-institucji-rzadowych-i-samorzadowych/>
- Informacje z wykonania budżetu Miasta Skierniewice z lat 2010–2016 [dostęp: 14.03.2018 r.].
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.,
- Leciak M. (red.), 2017, *Leksykon prawa sportowego. 100 podstawowych pojęć*, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Niedzielski P., Witek J. (red.), 2011, *Sport i rekreacja a wyzwania współczesnej cywilizacji*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Pietrzak B., Polański Z., Woźniak B. (red.), 2008, *System finansowy w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Podstawka M. (red.), 2013, *Finanse. Instytucje, instrumenty, podmioty, rynki, regulacje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Prawo budżetowe państwa i samorządu.*
- Rzeszowski J., 217, *Finansowanie klubów sportowych z budżetu jednostek samorządu terytorialnego – sposoby wsparcia i studium interpretacji przepisów*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu”, nr 2.
- Sawicka Krystyna, 2012, *Finansowanie rozwoju sportu z budżetu jednostki samorządu terytorialnego [w:] Prawne aspekty prywatyzacji [praca zbiorowa]*, Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, Uniwersytet Wrocławski, Wydział Prawa Administracji i Ekonomii, Wrocław.
- Skierniewice – podstawowe informacje, <http://www.polskawliczbach.pl/Skierniewice>.
- Sporek T., 2007, *Sponsoring sportu w warunkach globalizacji*, DIFIN, Warszawa.
- Sprawozdania z wykonania budżetu Miasta Skierniewice w latach 2010–2016 www.bip.um.skierniewice.pl.
- Sznajder A., 2008, *Marketing sportu*, PWE, Warszawa.
- Toczek-Werner S., 2005, *Podstawy rekreacji i turystyki*, AWF Wrocław, Wrocław.
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, Dz.U. 2003, nr 203, poz. 1966.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. 2003, nr 96, poz. 873, ze zm.
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, Dz.U. 2010, nr 127, poz. 857, ze zm.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. 2009, nr 157, poz. 1240, ze zm.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. 1998, nr 162, poz. 1126.
- Witkowski B. (red.), 2018, *Statystyka w zarządzaniu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

SPORTS FINANCING BY LOCAL GOVERNMENT UNITS IN POLAND – CASE STUDY

Abstract

The article contains information on the concept of sport and physical culture and their financing by local government units. Nowadays sport is ubiquitous. For some people it is a way to spend free time, relax, take care of health, while for others it is a source of earnings. Providing the right conditions for its cultivation is an important aspect of the activities of central and local authorities. Providing adequate sports infrastructure is key to ensure its development and ensure appropriate legal and financial conditions at the lowest levels of the structure of public authorities. Local government units face the problem of obtaining funds to finance sport and their appropriate distribution. The purpose of the article is to present the budget expenditure of the Skierniewice Commune for sport and physical culture, as well as the evaluation of the method of distribution of funds by local government units.

Keywords: Local government unit, financing, sport, public finances.

Przyjęto/Accepted: 30.08.2019
Opublikowano/Published: 30.09.2019

ROLA I ZNACZENIE PODATKÓW JAKO JEDNEGO ZE ŹRÓDEŁ DOCHODÓW BUDŻETU PAŃSTWA

Magdalena Lubaś
Uniwersytet Jagielloński

Streszczenie

Obecnie nikt nie wyobraża za siebie gospodarki bez podatków. Każdy człowiek konsumuje, korzysta z rozmaitych usług, osiąga dochód z różnych źródeł, posiada nieruchomości. To właśnie te wymienione czynności, jak i szereg innych, stanowią podstawę opodatkowania, od której to pobierany jest stosowny podatek w odpowiedniej kwocie. Celem artykułu jest wskazanie znaczenia podatku w finansowaniu państwa oraz wzrostu wpływów do budżetu państwa z podatków na przestrzeni lat. Wskazano jaką część budżetu państwa stanowią podatki oraz zaprezentowano sposoby wykorzystywania przez organy państwowe i samorządowe tego rodzaju danin. W tym celu posłużono się analizą danych zastanych zaprezentowanych na stronie Ministerstwa Finansów.

Słowa kluczowe: podatek, budżet państwa, dochód, jednostka samorządu terytorialnego.

JEL Class: H24, H26, H3.

WPROWADZENIE

Na gruncie polskiego ustawodawstwa podatek jest definiowany jako publiczno-prawne, nieodpłatne, przymusowe oraz bezzwrotne świadczenie pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej [art. 6 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r..., Dz.U. 1997, nr 137, poz. 926]. Pobieranie podatku przez państwo stanowi jedno z najważniejszych źródeł dochodu budżetu każdego państwa. Świadczy to o sile państwa, niezależności oraz zdolności do swobodnego działania i swobodnego rozwoju. Podatki należą do jednych z najważniejszych instrumentów efektywnej polityki gospodarczej państwa [Makowicz 2004: 91 i nast.]. Celem artykułu jest wskazanie znaczenia podatku w finansowaniu państwa oraz wzrostu wpływów do budżetu państwa z podatków na przestrzeni lat. W tym celu posłużono się analizą danych zastanych zaprezentowanych na stronie Ministerstwa Finansów.

W niniejszym artykule przedstawione zostaną najważniejsze podatki z punktu widzenia budżetu państwa. Omówione zostanie ich znaczenie, przedmiot, jak i podmiot opodatkowania, stawka oraz skala w konkretnym podatku oraz dochody uzyskane przez Skarb Państwa z danej daniny.

Praca została podzielona na pięć części. Pierwsza z nich, jest wprowadzeniem prezentującym problematykę omawianego tematu, cel, strukturę opracowania. Część drugą stanowi prezentację historii podatków na poziomie globalnym. Opisano w niej w jaki sposób ewoluował na przestrzeni wieków system podatkowy. W kolejnej części został zaprezentowany budżet państwa, jego założenia oraz sposób kształtowania się dochodów. Czwartym etapem opracowania jest omówienie podatków, które odgrywają największą rolę w budżecie państwa. Wskazano podstawę prawną każdego z podatku, zakres podmiotowy i przedmiotowy oraz dane wskazujące wysokość dochodów z poszczególnych podatków w wybranych latach. W ostatniej części zostały zaprezentowane wnioski płynące z artykułu.

1. HISTORIA PODATKÓW

Podatki nie są domeną XX czy XXI w. Swoje źródła mają już w starożytności. Wówczas podatki i daniny nakładano tylko na niektóre grupy społeczne. Podatek był uiszczany w rozmaitych formach, np.: rolnicy oddawali na rzecz państwa część zbiorów, rzemieślnicy oddawali część wyrobów, zaś kupcy daniny z osiągniętych zysków. Na skutek podbojów i szybkiego wzrostu bogactwa Rzymian, podatek w 167 roku p.n.e. został zniesiony.

W średniowieczu zmalała rola podatków. Miało to miejsce głównie za sprawą tego, że władcy utrzymywali się w dużej mierze z posiadanych ziem, przywilejów

monarszych oraz ceł. Mimo znikomej roli podatków w tym okresie wyróżnia się takie publiczne świadczenia jak: dziesięcina – podatek religijny w chrześcijaństwie i judaizmie, pańszczyzna – praca na roli chłopów na rzecz władcy, świętopietrze – danina na rzecz papieża, myto – opłata za przewożone towary.

W XV w. nastąpił rozwój systemu podatkowego we Francji i Anglii. Jednak dopiero w XIX w. odnotowuje się wzrost obciążeń podatkowych oraz uznania podatków za element instrumentów finansowych.

Podatki początkowo wcale nie stanowiły danin na rzecz państwa, przez długi czas były płacone na rzecz osoby sprawującej władzę. Grupą społeczną, którą najczęściej obciążano dodatkowymi świadczeniami, byli przedstawiciele narodu żydowskiego. W Polsce XV w. za sprawą przyznanych przez władców przywilejów szlachcie, grupa ta uzyskała realną możliwość ustalania wysokości podatku jak i zakresu. W dawnej Polsce funkcjonowały trzy podstawowe rodzaje podatków: tzw. poradlany, pogłówny oraz podymny. Podatek podymny był pobierany od każdego domu mieszkalnego, a jego wysokość była ustalana w zależności od wielkości budynku i miasta. Od końca XVIII w. kwota tego podatku była naliczana od ilości ustawionych na dachu kominów.

Przełomowym momentem w kształtowaniu się polskiego systemu podatkowego, było ustanowienie przedwojennej ordynacji podatkowej z 15 marca 1934 r. Ten akt normatywny stanowi dziś punkt wyjścia do obecnie stosowanych rozwiązań. Po raz pierwszy na świecie podatek od osób fizycznych wprowadzono we Francji w 1954 roku [Kuzińska 2002: 15].

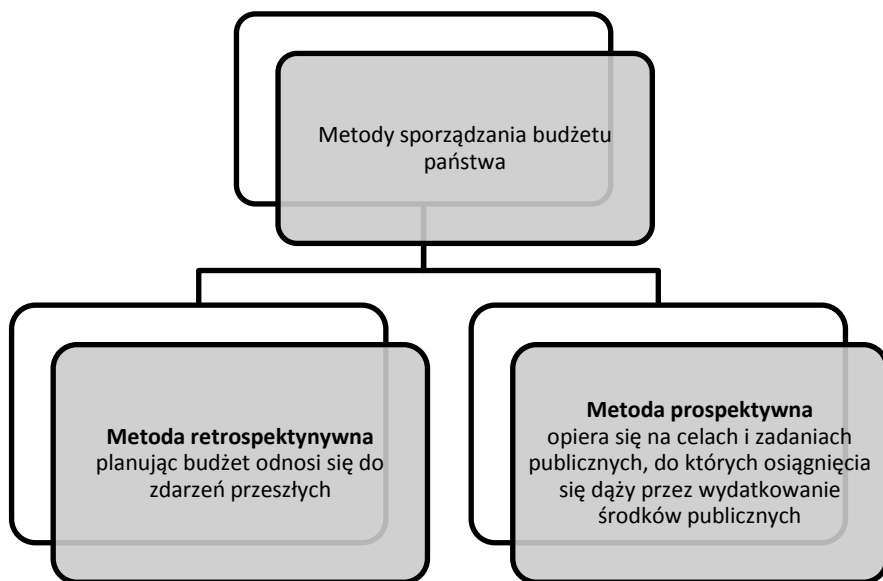
2. BUDŻET PAŃSTWA

Mianem budżetu państwa w literaturze przedmiotu określa się plan finansowy sporządzany przez obóz rządzący na okres roku budżetowego, który w większości państw jest tożsamy z rokiem kalendarzowym (wyjątek stanowi np. budżet państwa w Wielkiej Brytanii – swój początek ma w kwietniu, zaś w Stanach Zjednoczonych – w październiku). Przywołany plan finansowy jest podstawą prawną do pobierania dochodów i planowania wydatków. Podstawą do sporządzenia projektu ustawy budżetowej na kolejny rok budżetowy stanowi Wieloletni Plan Finansowy Państwa, który jest sporządzany na dany rok budżetowy, jak i trzy następną lata przez ministra właściwego ds. finansów.

Wyróżnia się dwie metody sporządzania budżetu państwa (zob. rys. 1).

Dochody budżetu państwa to nie tylko podatki. Do budżetu wpływają liczne wpływy, m.in.:

– podatki i opłaty, w części, która zgodnie z odrębnymi ustawami nie stanowi dochodów jednostek samorządu terytorialnego, przychodów państwowych funduszy celowych oraz innych jednostek sektora finansów publicznych;

Rys. 1. Metody sporządzania budżetu państwa

Źródło: opracowanie własne.

- cła;
- wpłaty z zysku przedsiębiorstw państwowych oraz jednoosobowych spółek Skarbu Państwa;
- wpłaty z tytułu dywidendy;
- wpłaty z zysku Narodowego Banku Polskiego;
- wpłaty nadwyżki środków finansowych agencji wykonawczych;
- dochody pobierane przez państwowe jednostki budżetowe, o ile odrębne ustawy nie stanowią inaczej;
- dochody z najmu i dzierżawy oraz z innych umów o podobnym charakterze, dotyczące składników majątkowych Skarbu Państwa, o ile odrębne ustawy nie stanowią inaczej;
- odsetki od środków zgromadzonych na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych lub organów władzy publicznej, o ile odrębne ustawy nie stanowią inaczej;
- odsetki od lokat terminowych ustanowionych ze środków zgromadzonych na centralnym rachunku bieżącym budżetu państwa;
- odsetki od udzielonych z budżetu państwa pożyczek krajowych i zagranicznych;

– grzywny, mandaty i inne kary pieniężne, o ile odrębne ustawy nie stanowią inaczej;

– spadki, zapisy i darowizny w postaci pieniężnej na rzecz Skarbu Państwa [Art. 111 Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r..., Dz.U. 2017, poz. 2077].

W polskim systemie finansowym istnieją również przychody, które nie stanowią dochodu. Zalicza się do nich: przychody zwrotne – osiągnięte przez zaciąganie długu publicznego oraz wpływy z prywatyzacji. Do ich cechy charakterystycznej należy to, że przychody te zwiększają zasoby środków pieniężnych, które mogą wykorzystywać jednostki sektora finansów publicznych lecz nie powiększają jej majątku, istnieje konieczność w przyszłości zwrotu otrzymanych środków [Malinowska-Misiąg i Misiąg 2006: 141].

Założenia budżetu państwa

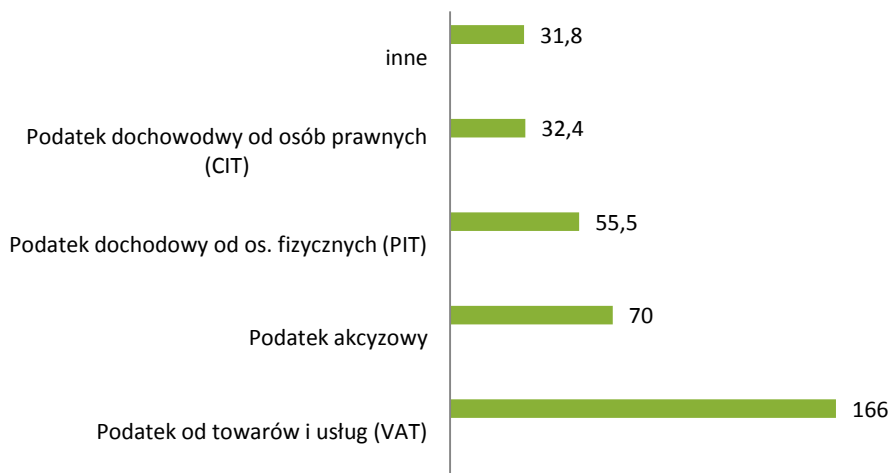
Przed rozpoczęciem każdego roku finansowego rząd przygotowuje projekt ustawy budżetowej. W projekcie wskazuje się założenia dotyczące dochodów budżetu państwa wraz ze źródłami z których mają one pochodzić oraz wydatki z ich przeznaczeniem na konkretne obszary działalności państwowej.

Tabela 1. Dochody i wydatki budżetu państwa (przyjęte założenia w ustawie budżetowej)

Wyszczególniane pozycje	2015	2016	2017	2018	2019 (dane z projektu budżetu państwa)
Dochody budżetu państwa	289,1 mld zł	314,7 mld zł	350,5 mld zł	355,7 mld zł	386,9 mld zł
Wydatki budżetu państwa	331,7 mld zł	360,9 mld zł	375,9 mld zł	397,2 mld zł	415,4 mld zł

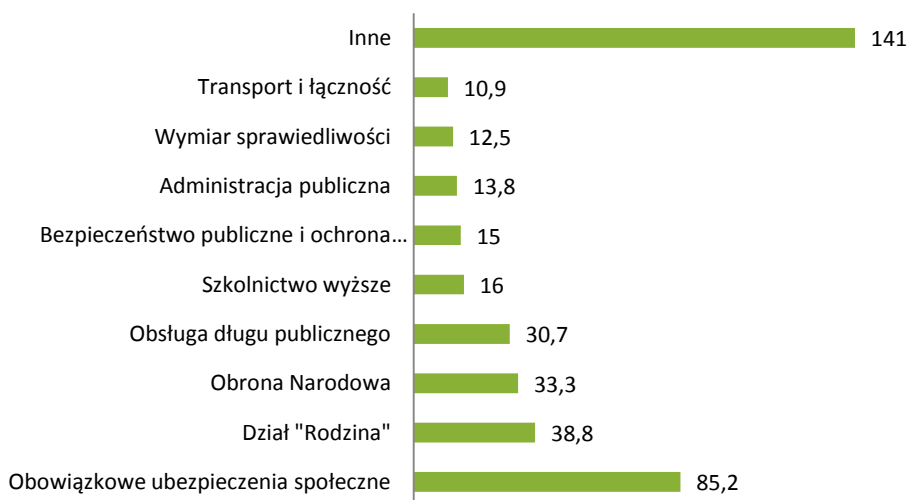
Źródła: opracowanie własne na podstawie danych dostępnych Ministerstwa Finansów [www3].

Z tabeli 1 wynika, że w każdym z pięciu przedstawionych lat dochody budżetu państwa przewyższają wydatki, tworząc w ten sposób tzw. deficyt budżetowy. Według założeń zawartych w ustawie budżetowej na koniec 2018 roku deficyt będzie wynosił 42,5 mld złotych. Pod koniec 2019 roku deficyt w porównaniu z końcem wcześniejszego roku zmniejszy się o 14 mld złotych.

Wykres 1. Projekt budżetu państwa na 2018 r. – dochody [w mld zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ministerstwo Finansów, „Projekt ustawy budżetowej na 2018 rok” [dostęp: styczeń 2019 r.].

Wykres 2. Projekt budżetu państwa na 2018 r. – wydatki [w mld zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ministerstwo Finansów, „Projekt ustawy budżetowej na 2018 rok” [dostęp: styczeń 2019 r.].

Wykres 1 i 2 przedstawia strukturę dochodów oraz wydatków budżetu państwa w 2018 roku. W największej mierze dochody jakie są prognozowane pochodzą z podatków. Głównym źródłem zasilającym są dochody z podatków obrotowych (VAT oraz akcyza). Państwo osiąga również duże zasoby pieniężne z podatków dochodowych od osób fizycznych i prawnych. Na kategorię „inne” w przedstawionej prognozie dochodów składają się środki z Unii Europejskiej, a także dochody uzyskiwane m.in. z mienia Skarbu Państwa, udzielonych poręczeń i gwarancji, spadków, darowizn itd. Jak wynika z wykresu 2 najwięcej państwo wydaje na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne oraz wszelkie programy rządowe, działania związane z obronnością oraz innymi sektorami gospodarki.

3. PODATKI W POLSCE

Od lat dziewięćdziesiątych XX w. prawo podatkowe w Polsce zyskało na znaczeniu. Miało to miejsce na skutek zmian systemowych zachodzących w kraju, które odegrały wielką rolę w systemie finansowym i gospodarczym [Głuchowski i Patyk 2011: 8]. Wprowadzenie w 1991 r. ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz w 1992 roku ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych pozwoliło na tworzenie nowego systemu podatkowego, który jest dostosowany do wymagań XXI w.

3.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych – PIT

Na gruncie polskiego ustawodawstwa podatek dochodowy od osób fizycznych jest regulowany ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych z 1991 roku. Obowiązek podatkowy nałożony jest w tym podatku na osoby fizyczne, osobowe spółki handlowe oraz przedsiębiorstwo w spadku [Art. 1 Ustawy z dnia 26 lipca 1991 r..., Dz.U. 1991, nr 80, poz. 350]. Opodatkowanie spółek osobowych nie jest ujednocnione w obecnie obowiązujących systemach podatkowych, co stwarza trudności w funkcjonowaniu międzynarodowego prawa podatkowego, zwłaszcza w obszarze postanowień umów o unikaniu podwójnego opodatkowania [Mastalski 2016: 412]. Opodatkowaniu tym podatkiem podlegają wszelkiego rodzaju dochody poza wskazanymi przez ustawodawcę zwolnieniami i wyłączeniami [Art. 9.1 1 Ustawy z dnia 26 lipca 1991 r..., Dz.U. 1991, nr 80, poz. 350]. Uzyskane przez podatnika przychody pomniejsza się o koszty uzyskania przychodu a więc te, które zostały poniesione w celu osiągnięcia, zachowania lub zabezpieczenia źródła przychodu [Art. 22 1 Ustawy z dnia 26 lipca 1991 r..., Dz.U. 1991, nr 80, poz. 350]. Kwotę dochodu można pomniejszyć o zapłacone składki na ubezpieczenia społeczne, wpłaty na indywidu-

alne konto zabezpieczenia emerytalnego, wydatki na cele rehabilitacyjne poniesione przez podatnika będącego osobą niepełnosprawną lub na którego utrzymaniu są osoby niepełnosprawne, wydatki na użytkowanie sieci Internet oraz darowizny np.: na organizacje społeczne czy kult religijny [Art. 26 1 Ustawy z dnia 26 lipca 1991 r..., Dz.U. 1991, nr 80, poz. 350].

W podatku dochodowym od osób fizycznych ustawodawca zastosował stawkę progresywną szczeblową. Jeżeli podstawa obliczania podatku jest niższa niż 85 528 zł stosuje się stawkę 18%, powyżej przywołanej kwoty zastosowanie ma stawka 32%.

Podatek dochodowy od osób fizycznych stanowi dochód budżetu państwa, samorządy mają w nim swój udział – gminy na poziomie 37,98%, natomiast partycypuje w 10,25% . Tabela 2 przedstawia wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 2015–2018.

Tabela 2. Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 2015–2018

2015	2016	2017	2018
83 mld zł	89 mld zł	98 mld zł	brak danych na dzień 08.06.2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych na stronie www4 [dostęp: 13.01.2019].

Jak pokazują dane zaprezentowane w tab. 2 z każdym rokiem wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych wzrastają. W 2017 roku w porównaniu do 2015 roku wpływy wzrosły o 16%.

3.2. Podatek dochodowy od osób prawnych – CIT

Podatek dochodowy od osób prawny reguluje ustawa z 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych. Podatek swym zakresem obejmuje osoby prawne, spółki kapitałowe w organizacji, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej z wyjątkiem spółek niemających osobowości prawnej, spółki komandytowo-akcyjne oraz podatkową grupę kapitałową [Art. 1 Ustawy z dnia 15 lutego 1992 r..., Dz. U. 1992, nr 21, poz. 86]. Jeżeli podatnicy mają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej siedzibę i zarząd, obowiązek podatkowy obejmuje całość ich dochodów bez względu w jakim miejscu zostały one osiągnięte. W sytuacji gdy podatnik nie ma siedziby lub zarządu na terytorium Rzeczypospolitej obowiązek podatkowy obejmuje wyłącznie dochody osiągnięte na terytorium RP [Art. 3 Ustawy z dnia 15 lutego 1992 r..., Dz. U. 1992, nr 21, poz. 86]. Przedmiotem opodatkowania tym podatkiem objęte są przychody lub dochody [Maruchin 2011: 90]. W podatku dochodowym od osób prawnych wy-

różnia się dwa rodzaje przychodów: z działalności gospodarczej oraz z udziałów w zyskach osób prawnych. Od 1 stycznia 2019 r. stawka podatkowa dla małych podatników i podatników rozpoczynających działalność w roku podatkowym, w którym rozpoczęli działalność wynosi 9%. Do 31 grudnia 2018 roku, dla wymienionych wyżej podmiotów obowiązywała stawka w wysokości 15%. Tabela 3 przedstawia wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych w latach 2015–2018.

Tabela 3. Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 2015–2018

2015	2016	2017	2018
30 mld zł	34 mld zł	38 mld zł	brak danych na dzień 08.06. 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych na stronie [www4](#) [data dostępu 13.01.2019].

Według dostępnych danych dochody z podatku od osób prawnych w 2016 roku zostały w skali 101,2% planu na rok 2016 r. oraz 102,2 % dochodów realizowanych w 2015 r. [[www2](#), dostęp: 13.01.2019].

3.3. Podatek od towarów i usług – VAT

Od wieków podatki obrotowe wykorzystuje się jako jedno z głównych źródeł finansowania wydatków państwowych, szczególnie w wyniku wzmożonych potrzeb budżetów na skutek wojen i kryzysów [Pomorska i in. 2003: 9].

Na gruncie polskiego ustawodawstwa podatek od towarów i usług jest regulowany ustawą z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług. Jest to podatek obrotowy charakteryzujący się następującymi cechami: podatek pobierany jest na wszystkich etapach obrotu aż do nabycia przez konsumenta (podatek wielofazowy), ciężar ekonomiczny podatku obciąża konsumenta a nie producenta, podlega potrąceniu i zwrotowi, jest zharmonizowany z prawem Unii Europejskiej. VAT jest zaliczany do podatków pośrednich. Podatek od towarów i usług swoim zakresem przedmiotowym obejmuje m.in. odpłatną dostawę towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium krajów, eksport towarów, import towarów, wewnątrzwspólnotową dostawę towarów czy wewnątrzwspólnotowe nabycie towarów [Art. 5 Ustawy z dnia 11 marca 2004 r..., Dz.U. 2004, nr 54, poz. 535]. Podatnik podatków od towaru i usług ma prawo pomniejszania podatku należnego o podatek naliczony, jaki zapłacił wcześniej w cenie dóbr nabytych na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej [Art. 86 5 Ustawy z dnia 11 marca 2004 r..., Dz.U. 2004, nr 54, poz. 535]. Z uwagi na swoją kon-

strukcję, podatek od towarów i usług jest narzędziem masowych przestępstw gospodarczych, polegających przede wszystkim na wyłudzeniu jego zwrotu – w literaturze przedmiotu tego typu zachowania określa się mianem przestępstw karuzelowych. Przestępcy bardzo często wprowadzają do obiegu gospodarczego faktury, które mają za zadanie dokumentować fikcyjnie dokonane czynności. Mianem przywołanych wcześniej przestępstw karuzelowych określa się tworzone przez oszustów struktury pozorującej przepływ towarów pomiędzy państwami Unii Europejskiej, służącej wyłudzeniu podatku.

Według raportów Najwyższej Izby Kontroli, wynika, że tylko w 2015 r. państwo polskie straciło ok. 80 mld zł na wyłudzeniu podatku od towarów i usług [Informacje o wynikach kontroli Najwyższej Izby Kontroli, 2014]. Jednak według najnowszych raportów NIK z czerwca 2018 roku wynika, że wzrosła skuteczność organów podatkowych w aspekcie walki z wyłudzeniami w zakresie podatku VAT.

Tabela 4. Wpływy z podatku dochodowego z podatku VAT w latach 2015–2018

2015	2016	2017	2018
123 mld zł	127 mld zł	157 mld zł	174,9 mld zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych na stronie www4 [dostęp: 13.01.2019].

W 2017 r. dochody z podatku od towarów i usług wzrosły o 24% w porównaniu w rokiem ubiegłym, czyli o 30 mld zł wpłynęło więcej do budżetu państwa niż w 2016 r. Było to efektem dobrej koniunktury, ale też wprowadzonych zmian i narzędzi, które poprawiły jego ściągalność.

Wpływy z podatku od towarów i usług stanowią podstawowe źródło dochodów budżetu państwa. Ponad 40% pieniędzy w budżecie państwa pochodzi właśnie z podatku VAT. Jak wynika z wykresu 1 wpływy z VAT z roku na rok rosną. Dzieje się to m.in. na skutek uszczelnienia przepisów prawa podatkowego m.in. wprowadzenia obowiązku comiesięcznego przysyłania przez podatników informacji o prowadzonej ewidencji zakupu i sprzedaży VAT w postaci jednolitego pliku kontrolnego (JPK_VAT) czy wprowadzenia tzw. pakietu paliwowego, wzmocnionej kontroli organów podatkowych, czy wprowadzenia licznych narzędzi informatycznych.

3.4. Podatek akcyzowy

Podatek akcyzowy jest regulowany przez ustawę o podatku akcyzowym z dnia 6 grudnia 2008 roku. Ważne znaczenie odgrywają również trzy dyrektywy w sprawie harmonizacji struktur poszczególnych produktów akcyzowych. Pobór akcyzy jest zharmonizowany na szczeblu Unii Europejskiej. W ustawodawstwie

unijnym położono duży nacisk na ujednoczenie zasad opodatkowania trzech grup wyrobów takich jak: wyroby energetyczne, alkohol i tytoń. Podatek akcyzowy uznaje się za świadczenie selektywne, ponieważ obciąża tylko określone towary (wyroby akcyzowe) oraz na gruncie polskiego ustawodawstwa samochodowy osobowe [Art. 8 Ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r..., Dz.U. 2009, nr 3, poz. 11]. Podatek akcyzowy w zakresie przedmiotowym obciąża co do zasady towary cechujące się wysoką akumulacją zysku – tzn. koszt wytworzenia tych produktów jest niski, przy czym przychody ze sprzedaży tych produktów są bardzo wysokie [Jasińska, data dostępu: 13.01.2019]. Podatnikami podatku akcyzowego są co do zasady osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, które dokonują czynności podlegających opodatkowaniu lub wobec których zaistniał stan faktyczny podlegający opodatkowaniu [Art. 13 Ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r..., Dz.U. 2009, nr 3, poz. 11]. Podstawę opodatkowania akcyzą stanowi obrót wyrobami akcyzowymi. Podobnie jak w podatku od towarów i usług, akcyza nie jest integralną częścią ceny, ale jest doliczana do czystej ceny [Wolański 2007: 164]. Tabela 5 przedstawia wpływ z podatku akcyzowego w latach 2015–2018.

Tabela 5. Wpływy z podatku akcyzowego osób fizycznych w latach 2015–2018

2015	2016	2017	2018
63 mld zł	66 mld zł	68 mld zł	70 mld zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych na stronie www4 [data dostępu 13.01.2019].

W 2016 r. dochody z tytułu podatku akcyzowego wyniosły 65,7 mld zł i stanowiły 102,6% prognozy ustawy budżetowej.

W 2017 roku do budżetu państwa z podatku akcyzowego wpłynęły dochody w wysokości 68,8 mld zł, z czego 18,8 mld zł wpłynęło od samych wyrobów tytoniowych. Większy dochód w podatku akcyzowym od wyrobów tytoniowych jest osiągnięty z paliw silnikowych – ok. 46% akcyzy [www1, dostęp: 13.01.2019].

3.5. Podatek bankowy

W Polsce od 1 lutego 2016 roku w gospodarce zaczął obowiązywać podatek od niektórych instytucji finansowych regulowany ustawą z dnia 15 stycznia 2016 roku. Podatnikami tego podatku są instytucje finansowe, takie jak banki krajowe, oddziały banków zagranicznych, oddziały instytucji kredytowych, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, krajowe zakłady ubezpieczeń

i reasekuracji, oddziały oraz główne oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń i reasekuracji, czy instytucje pożyczkowe [Art. 4 Ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r..., Dz.U. 2016, poz. 68]. Podstawą opodatkowania jest nadwyżka sumy wartości aktywów podatnika, wynikająca z zestawienia obrotów i sald, ustalonego na ostatni dzień miesiąca na podstawie zapisów na kontach księgi głównej. Wartość nadwyżki zawiera się w przedziale między 4 mld zł a 200 mln zł. Kwota będąca podstawą opodatkowania jest zależna od konkretnego podmiotu, na który nałożony jest obowiązek podatkowy. Podatek wynosi 0,0366% podstawy opodatkowania [Art. 7 Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r..., Dz.U. 2016, poz. 68].

W innych krajach europejskich już w pierwszej dekadzie XXI wieku wprowadzono podatek obciążający sektor bankowy, m.in. w Szwecji, na Węgrzech i nieco później w Austrii, Słowenii, Wielkiej Brytanii itd. [Furman 2017: 75]. Obecnie obowiązuje w 21 z 28 Państwach Unii Europejskiej.

Dochody uzyskane w 2016 r. (w przedziale czasowym od marca do grudnia) wyniosły ponad 3,5 mld zł, co stanowiło ok. 64% prognozy przyjętej w ustawie budżetowej na rok 2016 oraz 1,1% dochodów budżetu państwa. W 2017 r. dochody z podatku wyniosły ponad 4,34 mld zł, co stanowiło 110% przyjętego założenia oraz 1,3% dochodów budżetu państwa [Informacja o wynikach kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli, 2018]. 85,5% dochodu z podatku od niektórych instytucji finansowych przysporzyły budżetowi państwa banki krajowe, 15,8% krajowe zakłady ubezpieczeń, a 0,7% pozostałe podmioty podatku wymienione w ustawie.

PODSUMOWANIE

Bez podatków państwo nie jest w stanie sfinansować licznych wydatków. To właśnie podatki są głównym źródłem zasilającym budżet, czego powodzi powyższa analiza. Wraz ze wzrostem dochodów osiągniętych z tego źródła maleje deficyt budżetowy. Wzmoczone kontrole sprawdzające prawidłowość realizowania obowiązku podatkowego powodują wzrost dochodów w budżecie właśnie z podatków. Pomimo licznych narzekania w związku z wysokością kwot jakie podatnicy muszą odprowadzać warto zwrócić uwagę na przeznaczenie tych pieniędzy oraz realizację celu jakim one służą.

Przeprowadzona analiza danych zastanych wskazuje na wzrost z roku na rok wpływu do budżetu państwa pochodzących z podatków. Wydatki, które ponosi państwo finansując je w dużej mierze z podatków wskazują na znaczenie tego typu danin w sprawnym funkcjonowaniu państwa.

Ciekawym poznać by było dokonanie analizy jak się przedstawia wpływ z podatków w innych państwach oraz zestawienie tych danych ze sobą w celu dokonania porównań i analizy.

BIBLIOGRAFIA

- Furman Ł., 2017, *Podatek od aktywów instytucji finansowych – zagrożenia czy korzyści*, „Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie”, t. 33, nr 1, marzec.
- Głuchowski J., Patyk J., 2011, *Zarys polskiego prawa podatkowego Wydanie 3*, LexisNexis, Warszawa.
- Informacja o wynikach kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli, 2018, *Pobór podatku od instytucji finansowych*.
- Jasińska P., *Podatki*, WWW.Prezydent.PL.
- Kuzińska H., 2002, *Rola podatków pośrednich w Polsce*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego, Warszawa.
- Makowicz B., 2004, *Harmonizacja podatków pośrednich w Uni Europejskiej*, Studia Europejskie, nr 2.
- Malinowska-Misiąg E., Misiąg W., 2006, *Finanse Publiczne w Polsce*, LexisNexis, Warszawa.
- Maruchin W., 2011, *System podatkowy*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie, Warszawa.
- Mastalski R., 2016, *Prawo Podatkowe*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Pomorska A., Szolno-Koguc J. Wójtowicz K., 2003, *Procesy dostosowania polskich podatków pośrednich do standardów Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Ustaw z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 1991, nr 80, poz. 350.
- Ustawa z dnia 15lutego 1992r.o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. 1992, nr 21, poz. 86.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, Dz.U. 1997, nr 137, poz. 926.
- Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz.U. 2004, nr 54, poz. 535.
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym, Dz.U. 2009, nr 3, poz. 11.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. 2017, poz. 2077.
- Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych, Dz.U. 2016, poz. 68.
- Wolański R., 2007, *System podatkowy w Polsce*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
- [www1] <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/branza-tytoniowa-wplywy-do-budzetu-panstwa-z-akcyzy/xbxc2mg>.
- [www2] <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/dochody-w-2016-roku-ile-z-pit-ile-z-akcyzy/r509lew> [dostęp: 13.01.2019].
- [www3] www.mf.gov.pl.
- [www4] www.nik.gov.pl.

THE ROLE AND IMPORTANCE OF TAXES AS ONE OF THE SOURCES OF STATE BUDGET INCOME

Abstract

At present, no one can imagine an economy without taxes. Everyone consumes, uses various services, achieves income from various sources owns property. It is these listed activities and a number of others that form the basis of taxation, from which a relevant tax is charged in

an appropriate amount. The purpose of the article is to indicate the importance of tax in financing the state and the increase of revenues to the state budget from taxes over the years. It indicates what part of the state budget is tax and how the state and local government bodies used this type of tax. For this purpose, an analysis of the existing data presented on the website of the Ministry of Finance has been used.

Keywords: tax, state budget, income, local government.

Przyjęto/Accepted: 30.08.2019
Opublikowano/Published: 30.09.2019

OCHRONA KONSUMENTÓW NA POLSKIM RYNKU BANKOWYM WEDŁUG REGULACJI UNII EUROPEJSKIEJ

Katarzyna Przytuła

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Streszczenie

Wraz z rozwojem usług bankowych i wykorzystywanych w nich nowoczesnych technologii istnieje potrzeba edukacji konsumentów w zakresie efektywnego i bezpiecznego korzystania z oferowanych produktów. Celem artykułu jest ukazanie prowadzonych przez Unię Europejską i państwo Polskie działań zapobiegających zagrożeniom dla uczestników rynku. Omówiono również efekty prowadzenia europejskiej polityki konsumenckiej oraz poziom wiedzy konsumentów na temat rynku finansowego.

Słowa kluczowe: ochrona konsumentów, unijna polityka konsumencka, rynek finansowy, usługi bankowe.

JEL Class: A20, B26, F33, F34, G21, G32, K20, O16.

WPROWADZENIE

Rynek finansowy jest w dużym stopniu uzależniony od jego uczestników, dlatego też prowadzone usługi są w jak najlepszym stopniu dostosowywane do potrzeb klienta. Wraz z ich wzrostem zachodzi potrzeba wprowadzania nowoczesnej technologii, a co za tym idzie obowiązek aktualizowania regulacji dotyczących ochrony konsumenta. W celu unormowania przepisów na poszczególnych rynkach zagranicznych, Unia Europejska wprowadziła przepisy pomagające konsumentom bezpiecznie korzystać z usług finansowych. Celem pracy jest ukazanie poczynionych czynności dążących do zapewnienia poczucia bezpieczeństwa uczestnikom na rynku bankowym. Przedstawiono również problem potrzebnej edukacji finansowej na podstawie opublikowanych raportów o ochronie konsumenta na rynku finansowym.

1. ROZWÓJ RYNKU BANKOWEGO I JEGO INTEGRACJA Z RYNKIEM FINANSOWYM UNII EUROPEJSKIEJ

1.1. Wprowadzane zmiany na rynku finansowym po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej

Regulacje wdrażane w krajach członkowskich Unii Europejskiej mają na celu integrację gospodarek, a także ujednoczenie przepisów prawnych, między innymi zmiany w przepisach dotyczących rynku finansowego czy przyjęcie wspólnej waluty euro. Nasilenie integracji gospodarczej między rynkami finansowymi w Unii Europejskiej nastąpiło po 1999 roku, gdy wprowadzoną walutę euro oraz jednolitą politykę monetarną. Rozszerzenie możliwości związanych z większym przepływem pieniężnym pozwoliło między innymi na zwiększenie zasięgu działalności instytucji finansowych [Wojtczak 2012: 9].

Wejście Polski do Unii Europejskiej wniosło ze sobą wiele zmian na rynku finansowym, aby banki mogły zacząć w większym stopniu funkcjonować na rynkach krajów europejskich. Wraz z rozwojem gospodarczym Polski, znaczenie zadowolenia konsumenta z oferowanych usług wzrastało, dlatego też nastąpiły nowe regulacje związane z potrzebami klienta, a konkretnie zmiany w elektronicznym kanale dystrybucji [Balcerowicz 2004: 7–9].

1.2. Nowe regulacje po kryzysie finansowym w latach 2007–2010

Ostatni kryzys finansowy pokazał, że rynek bankowy nie był zbyt bezpieczny dla konsumenta. Wprowadzenie wielu nowych i innowacyjnych rozwiązań za sprawą postępu technologicznego oraz nowych innowacji doprowadziło do

unowocześnienia oferowanych usług. Wprowadzenie tak wielu nowych uprawnień nie odniosło oczekiwanych wyników, ponieważ napotkano się z niezrozumieniem regulacji przez konsumenta. Niewystarczająca wiedza na temat rynku finansowego miała negatywny wpływ na podejmowanie decyzji, które niosły za sobą zbyt duże ryzyko niewypłacalności konsumentów, między innymi sięganie po kredyty walutowe głównie we frankach szwajcarskich. Zaistniała potrzeba zapoznania konsumentów z wprowadzonymi przekształceniami, aby zapewnić im komfort, a zarazem nie stracić zaufania klienta. Kryzys finansowy wskazał, że to właśnie edukacja klientów, nadzór finansowy oraz stosowne regulacje prawne mają szczególny wpływ na jakość prowadzonych usług finansowych.

Nowe regulacje dotyczące sektora bankowego wskazują na większą stabilność oraz na zmiany w systemie bezpieczeństwa. Zmieniona ustawa o usługach płatniczych, która weszła w życie na początku 2017 roku skupia uwagę na przejrzystości umów oraz na informowaniu użytkowników na temat usług płatniczych. Wprowadzono obowiązek dla dostawców usług płatniczych o informowaniu przynajmniej raz do roku konsumenta na temat obciążeń, między innymi z tytułu opłat za prowadzenie rachunku czy wypłatę środków z bankomatu [Markowski i Tymoczko 2017: 34]. Bardziej dokładnie zostały także uregulowane prowadzone przez podmioty na stronach internetowych porównywarki ofert dostawców, którzy prowadzą rachunki płatnicze [Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r..., Dz.U. 2011, nr 199, poz. 1175, art. 14g].

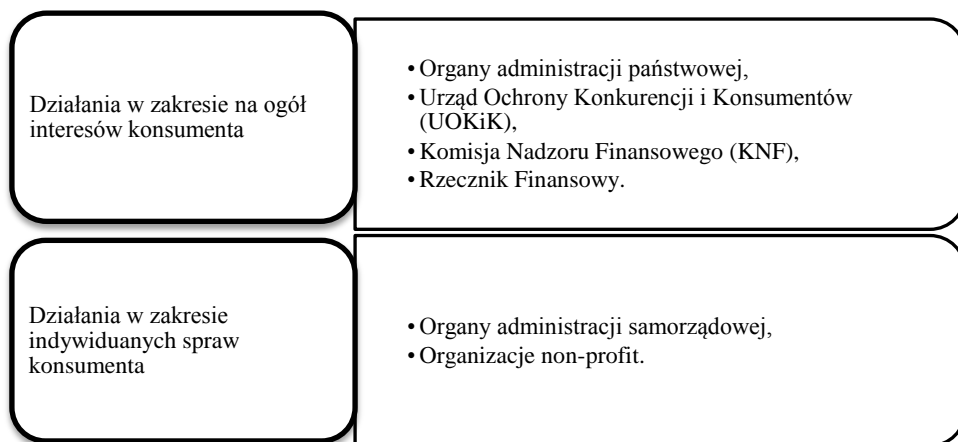
Kryzys finansowy, który miał znaczenie dla całej gospodarki międzynarodowej ukazał kluczowe problemy w działaniu instytucji kredytowych. Rynki finansowe w krajach Unii Europejskiej cechują się dużym działaniem i powiązaniem między sobą, dlatego tak ważne jest, aby znaleźć takie zabezpieczenia, pozwalające na utrzymanie równowagi między rynkami podczas możliwej upadłości jednej z instytucji [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady...]. Ponadto należy zwrócić uwagę na zwiększanie świadomości konsumentów na temat przysługujących im praw oraz ulepszaniu edukacji finansowej, aby była dostępna w łatwy sposób dla wszystkich uczestników rynku [Penczar 2007: 3].

2. STOSOWANE NARZĘDZIA OCHRONY KONSUMENTA W USŁUGACH BANKOWYCH

2.1. Instytucje nadzoru w Polsce

Instytucje finansowe chcą troszczyć się o bezpieczeństwo konsumentów, jak również dążyć do stabilnej sytuacji bezpieczeństwa na rynku. Podmioty mające na celu zminimalizować zagrożenia dla klientów, a tym samym zwiększyć poziom ich bezpieczeństwa na rynku możemy podzielić na dwa kryteria ze względu na zakres działania (rys. 1). Podmioty działające w interesie dla ogółu kon-

sumentów to między innymi organy administracji państwowej. Korzystają one z takich narzędzi jak zarządzenia, koncesje, decyzje oraz licencje. Do głównych instytucji rządowych zajmujących się ochroną i bezpieczeństwem konsumenta możemy zaliczyć Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK), który podejmuje zadania w zakresie prowadzenia rejestrów wzorców niedozwolonych, postępowań o zbiorowych naruszeniach praw konsumentów, wyrażania opinii na temat ustaw i aktów prawnych [Skoczny (red.) 2009: 944]. Ich działanie opiera się na współpracy pomiędzy miejskimi i powiatowymi rzecznikami praw konsumenckich a świadczącymi bezpłatną pomoc organizacjami pozarządowymi [Ostrowska 2013: 215]. Kolejną instytucją zapewniającą stabilność na rynku finansowym jest Komisja Nadzoru Finansowego (KNF). Podejmuje ona działania informacyjne i edukacyjne na temat funkcjonowania rynku, uczestniczy w przygotowaniu projektów aktów prawnych o nadzorze rynku, a także dba o jego rozwój. Dominującą rolę ochrony konsumenta na rynku finansowym stanowi Rzecznik finansowy. Do jego zadań należy głównie rozpatrywanie wniosków konsumentów w szczególnych sprawach oraz informowanie o dostrzeżonych nieprawidłowościach w funkcjonowaniu podmiotu rynku [Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r..., Dz.U. 2015, poz. 1348, art.17.1].

Rysunek 1. Rodzaje instytucji w Polsce zajmujące się interesami klientów

Źródło: opracowanie własne na podstawie Kabza [2017: 26, dostęp: 31.03.2019].

Działaniami w zakresie indywidualnych spraw konsumenta zajmują się organy administracji samorządowej i organizacje non-profit, które świadczą bezpłatną pomoc prawną oraz występują do przedsiębiorstw w zakresie ochrony interesów konsumenta.

2.2. Nadzór mikro- i makroostrożnościowy rynku bankowego w Unii Europejskiej

Zintegrowanie rynków w Unii Europejskiej miało zapewnić równowagę i stabilność, dlatego też zaistniała potrzeba kontroli i tym samym dążenia do zahamowania negatywnych procesów załamania rynku. Komisja Europejska objęła nadzór w dwóch głównych obszarach: mikroostrożnościowym, dotyczącym instytucji finansowych oraz makroostrożnościowym w obrębie systemu finansowego. Podstawowe założenia zakładają większą integrację i konkurencyjność rynków UE, ograniczenie ewentualnych zagrożeń i dążenie do stabilności finansowej. Szczegółowe działania w zakresie nadzoru mikroostrożnościowego obejmują między innymi zarządzanie możliwym kryzysem w skali europejskiej oraz podwyższenie skuteczności kosztowej nadzoru w kontrolowanych przedsiębiorstwach. Nadzór makroostrożnościowy natomiast skupia się na zwiększeniu produktywności mechanizmów wczesnego ostrzegania, jak i również sporządzeniu systemu umożliwiającego ocenę ryzyka finansowego [Ostrowska 2013: 37].

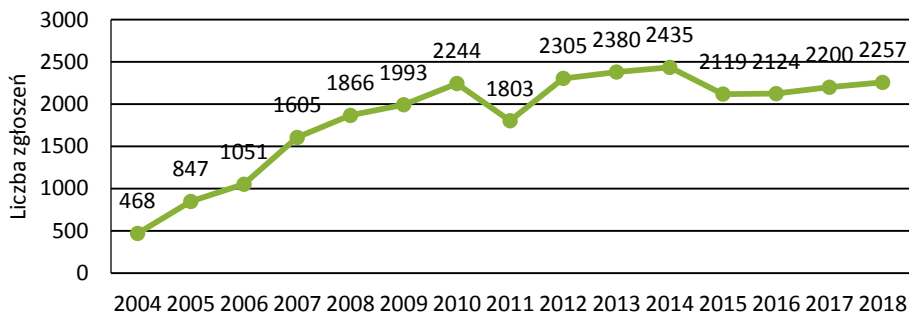
3. UNIJNA POLITYKA KONSUMENCKA

Powstanie Unii Europejskiej pozwoliło na poszerzenie możliwości rynkowych poza granicami państwa, a także umożliwienie konsumentom prostszego korzystania z dostępnych usług. Aby zapewnić poczucie bezpieczeństwa i wsparcia, stworzono regulacje prawne gwarantujące przejrzystość i kompletność informacji. Europejska polityka konsumencka to współpraca Unii Europejskiej z krajami członkowskimi tworząca politykę finansową, która ma celu pomóc obywatelom [Komisja Europejska, Zrozumieć politykę..., 2016: 5, data dostępu: 31.03.2019]. Jest odpowiedzialna między innymi za:

- wdrażanie rozwiązań zwiększających ochronę uczestników rynku,
- sprawowanie nadzoru nad rynkiem dóbr i usług,
- budowanie poczucia bezpieczeństwa konsumenta,
- międzynarodową współpracę między poszczególnymi instytucjami nadzorującymi,
- działania w zakresie informacyjno-edukacyjnym,
- monitorowanie i ocenę rynku.

Poprzez politykę konsumencką państwo odgrywa kluczową rolę przy ochronie interesów najsłabszego uczestnika rynku – konsumenta i wzmocnienie jego pozycji w kontaktach z dystrybutorami dóbr i usług finansowych [Dąbrowska i in. 2005: 30]. Polityka ochrony praw konsumenta pozwala również na wyrównanie standardów na rynkach finansowych wewnątrz kraju, a co za tym idzie w całej Unii Europejskiej [Harasim i Niczyporuk 2017: 80].

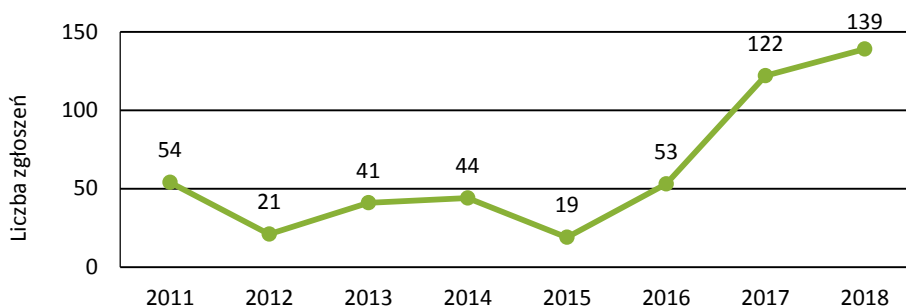
Aby umożliwić szybkie przekazanie informacji o zagrożeniach dla konsumentów, stworzono system szybkiej informacji tzw. RAPEX (Rapid Exchange of Information System), który umożliwia wymianę danych pomiędzy inspektorami państw członkowskich na temat niebezpiecznych produktów [Dąbrowska i in. 2005: 6]. Od 2004 r. ciągle wzrasta liczba powiadomień na temat ostrzeżeń – początkowo sięgały w granicach 400–500 zgłoszeń, a teraz kształtuje się powyżej 2 tysięcy (wykres 1).

Wykres 1. Łączna liczba zgłoszeń w systemie RAPEX w latach 2004–2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie [www1](#) [dostęp: 31.03.2019].

W Polsce liczba powiadomień o możliwych zagrożeniach również kształtuje się wzrostowo (wykres 2). Diametralna zmiana zauważalna jest po 2015, po którym suma zgłoszeń osiągnęła poziom powyżej 100. Wskazuje to na coraz lepszą współpracę i zaangażowanie się polskich klientów w kreowanie stabilnego rynku europejskiego.

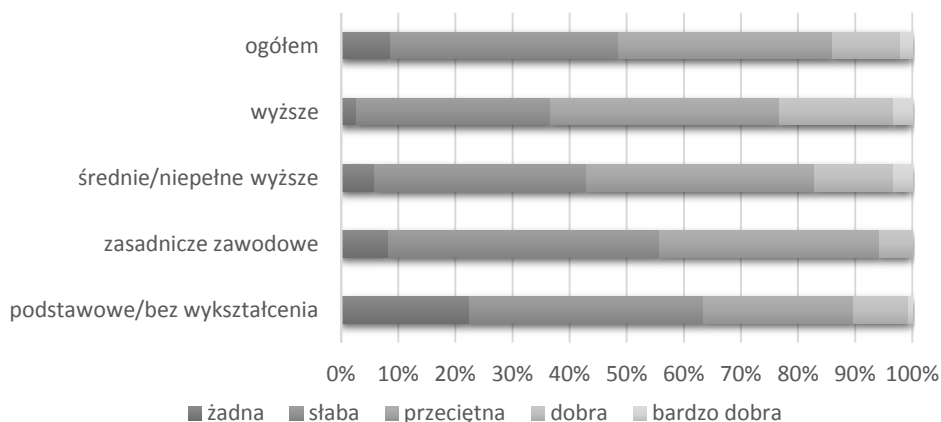
Wykres 2. Liczba zgłoszeń w Polsce w systemie RAPEX w latach 2011–2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie [www1](#) [dostęp: 31.03.2019].

Unijna polityka konsumencka chroni interesy konsumenta także na rynku finansowym. Szczególne znaczenie ma ustalenie reguł dotyczących zamieszczanych jasnych informacji na temat produktów w spotach reklamowych czy w umowie kredytowej, między innymi rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania. W ten sposób przedstawione usługi są dla klienta zwięzłą i przejrzystą informacją pozwalającą na porównanie ofert i wybranie najbardziej atrakcyjnej z nich.

4. OCENA POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA UCZESTNIKÓW USŁUG BANKOWYCH W POLSCE I W UNII EUROPEJSKIEJ

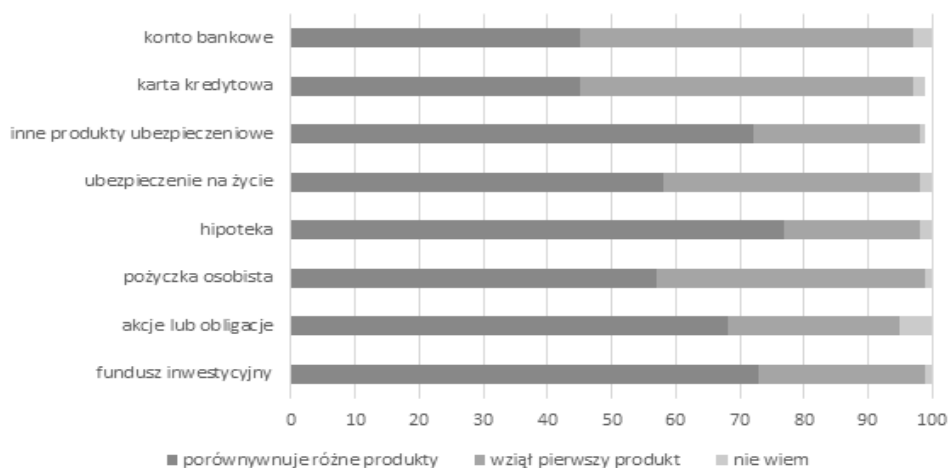
Coraz większy wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rynku ma zapewnienie ochrony konsumentom przez instytucje nadzorcze. Minimalizuje to ryzyko związane z brakiem zadowolenia z prowadzonych usług finansowych. Kluczowym czynnikiem jest dostarczenie wystarczającej wiedzy klientom na temat przysługującym im praw i obowiązków [Rutkowska-Tomaszewska 2013: 326]. Z przedstawionych poniżej badań wynika, że dużym wyznacznikiem posiadanej wiedzy jest poziom wykształcenia. Osoby z wykształceniem wyższym i średnim cechują się najwyższą świadomością wśród ankietowanych. Znakomita większość ankietowanych (powyżej 70%) odpowiedziała, że ich znajomość z zakresu praw jest przeciętna, a nawet słaba (wykres 3).

Wykres 3. Poziom wiedzy konsumentów na temat przysługującym im praw w kontakcie z bankami ze względu na ich wykształcenie

Źródło: Konsumenty na rynku usług bankowych [2019: 17].

Brak wystarczającej wiedzy na temat działania rynku finansowego i oferowanych produktów sprawia, iż klienci nie do końca są świadomi wyboru najkorzystniejszej dla nich oferty. Wielu konsumentów porównuje produkt ze względu na odpowiednie kryteria, jednak nadal pozostaje duża grupa społeczeństwa, która decyduje się na skorzystanie z pierwszego wyszukanego produktu (wykres 4) lub kieruje się renomą czy znanymi usługodawcami [Komisja Europejska, Raport grupy ekspertów..., 2007: 20], co skutkuje często niewłaściwą decyzją prowadzącą do niezadowolenia klienta.

Wykres 4. Sposoby dokonywania wyboru produktu przez klientów

Źródło: European Parliament, Consumer Protection Aspects of Financial Services [dostęp: 31.03.2019].

Warto zauważyć, że gdy w grę wchodzi produkt o większej wartości oraz o dłuższym okresie wymagalności, takie jak np. hipoteka czy produkty ubezpieczeniowe, tym konsumenci wolą znaleźć najlepszą opcję porównując produkty na rynku usług finansowych. Pojawia się jednak problem co do planowania sytuacji finansowej konsumentów. Wybranie nieodpowiedniego produktu sprawia, że klient może napotkać się na trudności finansowe w przyszłości, a w najgorszym wypadku wpada w zadłużenie. Przeprowadzone badania w Zjednoczonym Królestwie [Financial Services Authority, 2006] ukazały, iż 7 na 10 osób nie planuje pod względem finansowym swojej przyszłości i nie bierze pod uwagę nagłej zmiany swojego dochodu.

Pomimo nieposiadania wystarczającej wiedzy konsumentów na temat rynku finansowego, a w szczególności rynku usług bankowych, są oni świadomi swo-

ich braków w edukacji. Solidna wiedza finansowa mogłaby zapobiec w podejmowanie nieprawidłowych decyzji, a także korzystnym oszczędzaniu i planowaniu na kolejne lata życia. Kluczem do sukcesu byłoby uzyskanie efektu synergii w trzech elementach, takich jak edukacja finansowa, ochrona konsumenta i regulacja rynku [Cyman 2016: 45, dostęp: 31.03.2019].

PODSUMOWANIE

Specyfika usług finansowych charakteryzuje się słabszą pozycją konsumenta aniżeli instytucji finansowych. Spowodowane jest to posiadaną minimalną wiedzą klientów na temat sposobu działania między innymi banków. Ich złożoność i trudny do zrozumienia urzędowy język wykorzystywany w zawieranych umowach sprawiają, że klient nie jest do końca świadomy za jakie czynności ponosi odpowiedzialność. Z przedstawionych badań można wywnioskować potrzebę doksztalcenia uczestników rynku na temat ich praw i obowiązków oraz umiejętności wybrania najkorzystniejszego produktu co do wymagań klienta.

BIBLIOGRAFIA

- Balcerowicz E., 2004, *Polski sektor bankowy po wejściu Polski do Unii Europejskiej*, [w:] I. Sułek, *Wpływ członkostwa w Unii Europejskiej na konkurencyjność polskiego sektora bankowego*, CASE-Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa.
- Cyman D., 2016, *Kierunki zmian ochrony konsumenta usług finansowych w Unii Europejskiej*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio H – Oeconomia”, Lublin; <http://dx.doi.org/10.17951/h.2016.50.4.39>.
- Dąbrowska A., Janoś-Kresło M., Ozimek I., 2005, *Ochrona i edukacja konsumentów we współczesnej gospodarce rynkowej*, PWE, Warszawa.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012.
- European Parliament, Consumer Protection Aspects of Financial Services [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/507463/IPOL-IMCO_ET\(2014\)507463_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/507463/IPOL-IMCO_ET(2014)507463_EN.pdf).
- Financial Services Authority, 2006, *Financial Capability in the UK: Establishing a Baseline*.
- Harasim J., Niczyפורuk A., 2017, *Zagrożenia interesów konsumenta związane z korzystaniem z rachunku bankowego i sposoby ich ograniczania*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 399, Katowice.

- Kabza M., 2017, *Rola banków centralnych w ochronie konsumentów na rynku finansowym*, Warszawa, https://rf.gov.pl/pdf/konferencja_11.10.2017/M_KABZA_Rola_bankow_centralnych.pdf.
- Komisja Europejska, Zrozumieć politykę Unii Europejskiej – Konsumenty, 2016, <https://publications.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/2f0e7c29-0d03-11e6-ba9a-01aa75ed71a1>.
- Komisja Europejska, 2007, Raport grupy ekspertów ds. mobilności klientów w zakresie rachunków bankowych, Bruksela.
- Konsumenty na rynku usług bankowych, 2019, Raport dla Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa.
- Markowski K., Tymoczko D., 2017, *Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2016 r.*, NBP, Warszawa.
- Ostrowska D., 2013, *System nadzoru i bezpieczeństwa na rynku finansowym w Polsce*, Difin, Warszawa.
- Penczar M., 2007, *Integracja rynków finansowych w Unii Europejskiej od A do Z*, Narodowy Bank Polski.
- Rutkowska-Tomaszewska E., 2013, *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Skoczny T. (red.), 2009, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Warszawa.
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym, Dz.U. 2015, poz. 1348.
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, Dz.U. 2011, nr 199, poz. 1175.
- Wojtczak D., 2012, *Usługi bankowe w regulacjach Unii Europejskiej*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- [www1] http://81.247.254.96/QvAJAXZfc/opendoc.htm?document=Rapid_Alert_System_statistics.qvw&host=QVS%40vsrv1463&anonymous=true [dostęp: 31.03.2019].

CONSUMER PROTECTION ON THE POLISH BANKING MARKET ACCORDING TO EUROPEAN UNION REGULATIONS

ABSTRACT

With the development of banking services and the technologies used in it, there is a need to educate consumers about the effective and safe use of the products offered. The aim of the article is to show the activities carried out by the European Union and the state preventing threats to market participants. The results of conducting European consumer policy and the level of consumer knowledge about the financial market were also discussed.

Keywords: consumer protection, EU consumer policy, financial market, banking services.

Przyjęto/Accepted: 30.08.2019
Opublikowano/Published: 30.09.2019

WYCENA I EWIDENCJA LEASINGU OPERACYJNEGO I FINANSOWEGO W KSIĘGACH RACHUNKOWYCH LEASINGOBIORCY ORAZ ICH WPŁYW NA SYTUACJĘ FINANSOWĄ PRZEDSIĘBIORSTWA

Ewelina Trzeciak

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

Streszczenie

Artykuł przedstawia ewidencję umów leasingowych na przykładzie symulacji. Są w nim przedstawione wyceny umów leasingowych, które autor wykonał w arkuszu kalkulacyjnym. Ewidencja przedstawia tylko pierwszy rok leasingu. Obejmuje dane z wyceny umów leasingowych wraz z dokładnym opisem, która wartość stanowi koszt, przychód, aktywo lub jest składnikiem pasywów. Wykonana została również analiza finansowa za pomocą wskaźników finansowych, która ukazuje wpływ leasingu na obraz sytuacji finansowej przedsiębiorstwa.

Słowa kluczowe: leasing, leasing operacyjny, leasing finansowy, rachunkowość leasingu.

JEL Class: D24, G32, K20, M41.

WPROWADZENIE

Prowadzenie ksiąg rachunkowych odbywa się na podstawie dowodów księgowych. Dzięki ewidencji księgowej możliwe jest między innymi sporządzanie sprawozdań finansowych oraz ustalanie wyniku finansowego. Informacje te są istotne z punktu widzenia analiz finansowych oraz planowania inwestycji w przedsiębiorstwie, dlatego ważna jest poprawna klasyfikacja poszczególnych zdarzeń gospodarczych do kategorii kosztów, przychodów oraz aktywów i pasywów.

Jednym z najbardziej popularnych instrumentów finansowania działalności inwestycyjnej firm jest leasing. Jest on dość łatwodostępnym źródłem finansowania i nie wymaga specjalistycznych zabezpieczeń. Stanowi on alternatywę dla kredytu, który jest trudnodostępny dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz jednostek, które niedawno rozpoczęły działalność, ponieważ charakteryzują się one zbyt dużym ryzykiem kredytowym [Baran 2017: 42].

Celem artykułu jest ukazanie prawidłowej ewidencji księgowej leasingu operacyjnego i leasingu finansowego na podstawie sporządzonych obliczeń oraz określenie wpływu obu rodzajów leasingu na obraz sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Ewidencja będzie oparta na polskich przepisach z Krajowego Standardu Rachunkowości nr 5 *Leasing, najem i dzierżawa* [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77].

Umowa leasingu według Krajowego Standardu Rachunkowości nr 5 jest to umowa leasingu według kodeksu cywilnego oraz inna umowa zawarta na czas określony, w której jedna ze stron – finansujący, oddaje do odpłatnego używania lub używania i pobierania pożytków drugiej stronie – korzystającemu, przedmiot leasingu, którym jest aktywo, takie jak, na przykład: nieruchomość, urządzenie, maszyna, środek transportu, wartość niematerialna i prawna. Standard ten definiuje również, zgodnie z kodeksem cywilnym, **umowy leasingu jako umowy najmu i umowy dzierżawy, zawarte na czas określony**. Leasing musi trwać **co najmniej 12 miesięcy** [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77, pkt II.1]. Umowa zawarta na okres krótszy niż 12 miesięcy nie jest w ogóle ujmowana jako umowa leasingu.

Krajowy Standard Rachunkowości nr 5 wyróżnia dwa rodzaje umów leasingowych. Jest to leasing finansowy oraz leasing operacyjny. Leasingiem finansowym jest leasing spełniający przynajmniej jedno z kryteriów zawartych w art. 3 ust. 4 ustawy o rachunkowości [Ustawa z dnia 29 września 1994 r..., Dz.U. 2018, poz. 395, ze zm., art. 3, ust. 4]. Jeżeli umowa nie spełnia żadnego z tych warunków jest klasyfikowana jako leasing operacyjny. Klasyfikacji leasingu dokonuje się na moment rozpoczęcia umowy leasingu [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77, pkt III.2 oraz pkt III.3].

W zależności od tego, który z rodzajów leasingu wybierze przedsiębiorca, w inny sposób wpłynie on na obraz sytuacji finansowej jednostki gospodarczej oraz na wskaźniki finansowe.

Aby ukazać ten wpływ, przeprowadzona zostanie symulacja, w której powyżej opisane przykłady umów zostaną uwzględnione w sprawozdaniu finansowym wybranej spółki. Na tej podstawie zostaną obliczone wybrane wskaźniki finansowe w celu oceny wpływu umów leasingowych na obraz sytuacji finansowej firmy.

Najpierw wykonana zostanie analiza finansowa bieżącej sytuacji finansowej firmy, a następnie zostaną wykonane dwie symulacje. W pierwszej z nich zostaną obliczone wskaźniki finansowe, w przypadku, gdy przedsiębiorstwo będzie korzystało z leasingu operacyjnego. W drugiej symulacji zostanie przeprowadzona analiza finansowa za pomocą tych samych wskaźników, co w przypadku leasingu operacyjnego, w sytuacji, gdy firma będzie korzystała z leasingu finansowego. Badanie będzie obejmowało 1 rok. Pokaże ono kształtowanie się sytuacji finansowej firmy w przypadku trzech wyżej wymienionych scenariuszy.

W przypadku obliczeń wskaźników finansowych w sytuacji, gdy firma nie korzysta z żadnych nowych źródeł finansowania, dane te będą niezmienione („dane faktyczne”). W przypadku scenariuszy, w których przedsiębiorstwu udzielany jest leasing finansowy lub leasing operacyjny, wartości ze sprawozdania finansowego stanowiąc będą bazę do wyliczeń wskaźników.

Symulacja wyceny umów leasingowych oparta jest na danych, oszacowanych na podstawie własnych obserwacji rynku samochodów ciężarowych oraz rynku umów leasingowych. Przedmiotem inwestycji jest samochód ciężarowy.

Dane wstępne potrzebne do dalszych obliczeń zawiera tab. 1.

Tabela 1. Dane wstępne do wyceny umów leasingowych

Dane wstępne	
Cena netto	400 000,00 zł
Stawka podatku VAT	23%
Kwota podatku VAT	92 000,00 zł
Cena brutto	492 000,00 zł
Okres umowy (lata)	4
Liczba rat w roku	12
Całkowita liczba rat	48
Oплата wstępna	10%
Kwota opłaty wstępnej	40 000,00 zł
Oprocentowanie roczne	12%
Oprocentowanie okresowe/(IRR)	1%
Wartość aktywa po odjęciu opłaty wstępnej	360 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne.

1. WYCENA LEASINGU OPERACYJNEGO

Jedną z wyliczanych wartości w przypadku leasingu operacyjnego jest spłata kapitału. Stanowi ona wartość przedmiotu leasingu „spłaconą” przez leasingobiorcę. W pierwszym roku została doliczona do niej opłata wstępna, ponieważ opłata ta stanowi spłatę wartości przedmiotu leasingu. Od kwoty spłat kapitału liczony jest podatek VAT. Od opłaty wstępnej nie ma wyliczanych odsetek, ponieważ stanowi ona wyłącznie spłatę kapitału. Odsetki są wynagrodzeniem dla leasingodawcy z tytułu udostępnienia przedmiotu leasingu. Nie jest od nich liczony podatek VAT.

Rata całkowita stanowi sumę odsetek i spłaty kapitału. Stanowi ona bieżące zobowiązanie wobec finansującego oraz **w całości jest zaliczana do kosztów działalności**. Wartość raty całkowitej zmniejsza więc wysokość podstawy opodatkowania [Baran i in. 2015: 200].

Również podatek VAT w korzystny sposób wpływa na sytuację finansową przedsiębiorstwa. Jest podatkiem naliczonym, który zmniejsza kwotę podatku należnego wypłacanego do Urzędu Skarbowego. Podatek VAT, w tym przypadku, płacony jest od comiesięcznej kwoty spłaty kapitału, co oznacza, że przedsiębiorstwo ma możliwość co miesiąc zmniejszać kwotę podatku należnego [Breda i in. 2017: 165].

Tabela 2 przedstawia szczegółowo symulację leasingu finansowego. W pierwszej kolumnie zostały określone numery poszczególnych rat miesięcznych. Rata oznaczona numerem „0” oznacza opłatę wstępną.

Oprócz podstawowych formuł sumy, różnicy oraz iloczynu, zastosowana została funkcja *PMT*. Jest to funkcja finansowa, która w tym przypadku oblicza kwotę spłaty raty całkowitej leasingu. Z góry założone jest, że raty spłacane są w stałych odstępach czasu oraz według stałej stopy procentowej. Wartość kwoty spłaty kapitału została obliczona, jako różnica raty całkowitej i odsetek. Odsetki są liczone jako iloczyn oprocentowania okresowego oraz kapitału pozostającego do spłaty, czyli tego, który pochodzi z bilansu otwarcia (BO). Możliwe jest również policzenie ich w arkuszu kalkulacyjnym za pomocą funkcji finansowej *IPMT*, która oblicza wartość odsetek przy stałych spłatach i stałej stopie procentowej.

Tabela 2. Wycena leasingu operacyjnego – ujęcie miesięczne

Nr raty	Kapitał z BO	Splata kapitału	Odsetki	Rata	Kapitał z BZ	VAT
0	400 000,00 zł	40 000,00 zł	0,00 zł	40 000,00 zł	360 000,00 zł	9 200,00 zł
1	360 000,00 zł	5 880,18 zł	3 600,00 zł	9 480,18 zł	354 119,82 zł	1 352,44 zł
2	354 119,82 zł	5 938,98 zł	3 541,20 zł	9 480,18 zł	348 180,84 zł	1 365,97 zł
3	348 180,84 zł	5 998,37 zł	3 481,81 zł	9 480,18 zł	342 182,46 zł	1 379,63 zł
4	342 182,46 zł	6 058,36 zł	3 421,82 zł	9 480,18 zł	336 124,11 zł	1 393,42 zł
5	336 124,11 zł	6 118,94 zł	3 361,24 zł	9 480,18 zł	330 005,17 zł	1 407,36 zł
6	330 005,17 zł	6 180,13 zł	3 300,05 zł	9 480,18 zł	323 825,04 zł	1 421,43 zł
7	323 825,04 zł	6 241,93 zł	3 238,25 zł	9 480,18 zł	317 583,11 zł	1 435,64 zł
8	317 583,11 zł	6 304,35 zł	3 175,83 zł	9 480,18 zł	311 278,76 zł	1 450,00 zł
9	311 278,76 zł	6 367,39 zł	3 112,79 zł	9 480,18 zł	304 911,37 zł	1 464,50 zł
10	304 911,37 zł	6 431,07 zł	3 049,11 zł	9 480,18 zł	298 480,30 zł	1 479,15 zł
11	298 480,30 zł	6 495,38 zł	2 984,80 zł	9 480,18 zł	291 984,92 zł	1 493,94 zł
12	291 984,92 zł	6 560,33 zł	2 919,85 zł	9 480,18 zł	285 424,59 zł	1 508,88 zł
13	285 424,59 zł	6 625,93 zł	2 854,25 zł	9 480,18 zł	278 798,65 zł	1 523,97 zł
14	278 798,65 zł	6 692,19 zł	2 787,99 zł	9 480,18 zł	272 106,46 zł	1 539,20 zł
15	272 106,46 zł	6 759,12 zł	2 721,06 zł	9 480,18 zł	265 347,34 zł	1 554,60 zł
16	265 347,34 zł	6 826,71 zł	2 653,47 zł	9 480,18 zł	258 520,64 zł	1 570,14 zł
17	258 520,64 zł	6 894,97 zł	2 585,21 zł	9 480,18 zł	251 625,66 zł	1 585,84 zł
18	251 625,66 zł	6 963,92 zł	2 516,26 zł	9 480,18 zł	244 661,74 zł	1 601,70 zł
19	244 661,74 zł	7 033,56 zł	2 446,62 zł	9 480,18 zł	237 628,18 zł	1 617,72 zł
20	237 628,18 zł	7 103,90 zł	2 376,28 zł	9 480,18 zł	230 524,28 zł	1 633,90 zł
21	230 524,28 zł	7 174,94 zł	2 305,24 zł	9 480,18 zł	223 349,34 zł	1 650,24 zł
22	223 349,34 zł	7 246,69 zł	2 233,49 zł	9 480,18 zł	216 102,65 zł	1 666,74 zł
23	216 102,65 zł	7 319,15 zł	2 161,03 zł	9 480,18 zł	208 783,50 zł	1 683,41 zł
24	208 783,50 zł	7 392,35 zł	2 087,83 zł	9 480,18 zł	201 391,15 zł	1 700,24 zł
25	201 391,15 zł	7 466,27 zł	2 013,91 zł	9 480,18 zł	193 924,88 zł	1 717,24 zł
26	193 924,88 zł	7 540,93 zł	1 939,25 zł	9 480,18 zł	186 383,95 zł	1 734,41 zł
27	186 383,95 zł	7 616,34 zł	1 863,84 zł	9 480,18 zł	178 767,61 zł	1 751,76 zł
28	178 767,61 zł	7 692,50 zł	1 787,68 zł	9 480,18 zł	171 075,10 zł	1 769,28 zł
29	171 075,10 zł	7 769,43 zł	1 710,75 zł	9 480,18 zł	163 305,67 zł	1 786,97 zł
30	163 305,67 zł	7 847,12 zł	1 633,06 zł	9 480,18 zł	155 458,55 zł	1 804,84 zł
31	155 458,55 zł	7 925,60 zł	1 554,59 zł	9 480,18 zł	147 532,95 zł	1 822,89 zł
32	147 532,95 zł	8 004,85 zł	1 475,33 zł	9 480,18 zł	139 528,10 zł	1 841,12 zł
33	139 528,10 zł	8 084,90 zł	1 395,28 zł	9 480,18 zł	131 443,20 zł	1 859,53 zł
34	131 443,20 zł	8 165,75 zł	1 314,43 zł	9 480,18 zł	123 277,46 zł	1 878,12 zł
35	123 277,46 zł	8 247,41 zł	1 232,77 zł	9 480,18 zł	115 030,05 zł	1 896,90 zł
36	115 030,05 zł	8 329,88 zł	1 150,30 zł	9 480,18 zł	106 700,17 zł	1 915,87 zł
37	106 700,17 zł	8 413,18 zł	1 067,00 zł	9 480,18 zł	98 286,99 zł	1 935,03 zł
38	98 286,99 zł	8 497,31 zł	982,87 zł	9 480,18 zł	89 789,68 zł	1 954,38 zł
39	89 789,68 zł	8 582,28 zł	897,90 zł	9 480,18 zł	81 207,39 zł	1 973,93 zł
40	81 207,39 zł	8 668,11 zł	812,07 zł	9 480,18 zł	72 539,29 zł	1 993,66 zł
41	72 539,29 zł	8 754,79 zł	725,39 zł	9 480,18 zł	63 784,50 zł	2 013,60 zł
42	63 784,50 zł	8 842,34 zł	637,85 zł	9 480,18 zł	54 942,16 zł	2 033,74 zł
43	54 942,16 zł	8 930,76 zł	549,42 zł	9 480,18 zł	46 011,41 zł	2 054,07 zł
44	46 011,41 zł	9 020,07 zł	460,11 zł	9 480,18 zł	36 991,34 zł	2 074,62 zł
45	36 991,34 zł	9 110,27 zł	369,91 zł	9 480,18 zł	27 881,07 zł	2 095,36 zł
46	27 881,07 zł	9 201,37 zł	278,81 zł	9 480,18 zł	18 679,70 zł	2 116,32 zł
47	18 679,70 zł	9 293,38 zł	186,80 zł	9 480,18 zł	9 386,32 zł	2 137,48 zł
48	9 386,32 zł	9 386,32 zł	93,86 zł	9 480,18 zł	0,00 zł	2 158,85 zł
Σ		400 000,00 zł	95 048,68 zł	495 048,68 zł		92 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne.

W ostatnim wierszu tabeli przedstawione zostały podsumowania kolumn. Suma spłat kapitału równa jest wartości przedmiotu leasingu. W umowie leasingu operacyjnego, suma ta może być mniejsza od ceny nabycia aktywa, ponieważ korzystający nie musi dokonać zakupu środka trwałego. Może korzystać z niego przez określony okres, a następnie oddać go finansującemu i wziąć w leasing nowy przedmiot.

Tabela 3 ukazuje roczne dane dotyczące leasingu, stworzone w oparciu o tab. 2.

Tabela 3. Wycena leasingu operacyjnego – ujęcie roczne

Rok	Spłata kapitału	Odsetki	Rata całkowita	Podatek VAT
1	114 575,41 zł	39 186,76 zł	153 762,17 zł	26 352,34 zł
2	84 033,44 zł	29 728,73 zł	113 762,17 zł	19 327,69 zł
3	94 690,98 zł	19 071,19 zł	113 762,17 zł	21 778,93 zł
4	106 700,17 zł	7 062,00 zł	113 762,17 zł	24 541,04 zł
SUMA	400 000,00 zł	95 048,68 zł	495 048,68 zł	92 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne.

2. WYCENA LEASINGU FINANSOWEGO

W pierwszym roku, w leasingu finansowym, do raty całkowitej została doliczona opłata wstępna, a w ostatnim roku – opłata końcowa. Od opłaty wstępnej i końcowej nie ma wyliczanych odsetek, ponieważ stanowią one spłatę kapitału. Spłata kapitału, tak jak w przypadku leasingu operacyjnego, stanowi spłatę wartości przedmiotu leasingu. Od sumy opłat leasingowych (opłaty wstępnej, rat całkowitych oraz opłaty końcowej) obliczany jest podatek VAT, opłacany z góry wraz z fakturą za pierwszą ratę leasingową. Kwota spłaty kapitału stanowi zobowiązanie wobec finansującego z tytułu przedmiotu leasingu [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77, pkt VI.4]. Jest to zobowiązanie długoterminowe, ponieważ leasing został zawarty na okres 4 lat.

Odsetki liczone są jako iloczyn oprocentowania okresowego liczonego metodą IRR oraz kapitału pozostającego do spłaty, pochodzącego z bilansu otwarcia. Odsetki stanowią **koszt finansowy** [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77, pkt VI.4]. Wpływają na wysokość zysku netto, ale nie mają wpływu na wartość zysku z działalności operacyjnej. Na wysokość podstawy opodatkowania wpływają tylko odsetki oraz amortyzacja. Rata całkowita stanowi bieżące zobowiązanie wobec finansującego.

Przedmiot leasingu w cenie nabycia zostanie ujęty na koncie środków trwałych. Dokonywana na bieżąco amortyzacja będzie stanowiła koszt działalności operacyjnej oraz występowała na koncie umorzenia środków trwałych po stronie „Ma” [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77, pkt VI.3]. Wartość netto samochodu ciężarowego, czyli cena nabycia pomniejszona o wartość umorzenia będzie ujęta w bilansie, w pozycji środków trwałych.

Tabela 4. Wycena leasingu finansowego – ujęcie miesięczne

Nr raty	Kapitał z BO	Splata kapitału	Odsetki	Rata	Kapitał z BZ	VAT
0	400 000,00 zł	40 000,00 zł	0,00 zł	40 000,00 zł	360 000,00 zł	92 000,00 zł
1	360 000,00 zł	5 814,85 zł	3 600,00 zł	9 414,85 zł	354 185,15 zł	
2	354 185,15 zł	5 872,99 zł	3 541,85 zł	9 414,85 zł	348 312,16 zł	
3	348 312,16 zł	5 931,72 zł	3 483,12 zł	9 414,85 zł	342 380,44 zł	
4	342 380,44 zł	5 991,04 zł	3 423,80 zł	9 414,85 zł	336 389,40 zł	
5	336 389,40 zł	6 050,95 zł	3 363,89 zł	9 414,85 zł	330 338,44 zł	
6	330 338,44 zł	6 111,46 zł	3 303,38 zł	9 414,85 zł	324 226,98 zł	
7	324 226,98 zł	6 172,58 zł	3 242,27 zł	9 414,85 zł	318 054,41 zł	
8	318 054,41 zł	6 234,30 zł	3 180,54 zł	9 414,85 zł	311 820,11 zł	
9	311 820,11 zł	6 296,64 zł	3 118,20 zł	9 414,85 zł	305 523,46 zł	
10	305 523,46 zł	6 359,61 zł	3 055,23 zł	9 414,85 zł	299 163,85 zł	
11	299 163,85 zł	6 423,21 zł	2 991,64 zł	9 414,85 zł	292 740,64 zł	
12	292 740,64 zł	6 487,44 zł	2 927,41 zł	9 414,85 zł	286 253,21 zł	
13	286 253,21 zł	6 552,31 zł	2 862,53 zł	9 414,85 zł	279 700,89 zł	
14	279 700,89 zł	6 617,84 zł	2 797,01 zł	9 414,85 zł	273 083,06 zł	
15	273 083,06 zł	6 684,01 zł	2 730,83 zł	9 414,85 zł	266 399,04 zł	
16	266 399,04 zł	6 750,86 zł	2 663,99 zł	9 414,85 zł	259 648,19 zł	
17	259 648,19 zł	6 818,36 zł	2 596,48 zł	9 414,85 zł	252 829,82 zł	
18	252 829,82 zł	6 886,55 zł	2 528,30 zł	9 414,85 zł	245 943,28 zł	
19	245 943,28 zł	6 955,41 zł	2 459,43 zł	9 414,85 zł	238 987,86 zł	
20	238 987,86 zł	7 024,97 zł	2 389,88 zł	9 414,85 zł	231 962,90 zł	
21	231 962,90 zł	7 095,22 zł	2 319,63 zł	9 414,85 zł	224 867,68 zł	
22	224 867,68 zł	7 166,17 zł	2 248,68 zł	9 414,85 zł	217 701,51 zł	
23	217 701,51 zł	7 237,83 zł	2 177,02 zł	9 414,85 zł	210 463,68 zł	
24	210 463,68 zł	7 310,21 zł	2 104,64 zł	9 414,85 zł	203 153,47 zł	
25	203 153,47 zł	7 383,31 zł	2 031,53 zł	9 414,85 zł	195 770,16 zł	
26	195 770,16 zł	7 457,14 zł	1 957,70 zł	9 414,85 zł	188 313,02 zł	
27	188 313,02 zł	7 531,72 zł	1 883,13 zł	9 414,85 zł	180 781,30 zł	
28	180 781,30 zł	7 607,03 zł	1 807,81 zł	9 414,85 zł	173 174,27 zł	
29	173 174,27 zł	7 683,10 zł	1 731,74 zł	9 414,85 zł	165 491,17 zł	
30	165 491,17 zł	7 759,93 zł	1 654,91 zł	9 414,85 zł	157 731,23 zł	
31	157 731,23 zł	7 837,53 zł	1 577,31 zł	9 414,85 zł	149 893,70 zł	
32	149 893,70 zł	7 915,91 zł	1 498,94 zł	9 414,85 zł	141 977,79 zł	
33	141 977,79 zł	7 995,07 zł	1 419,78 zł	9 414,85 zł	133 982,72 zł	
34	133 982,72 zł	8 075,02 zł	1 339,83 zł	9 414,85 zł	125 907,71 zł	
35	125 907,71 zł	8 155,77 zł	1 259,08 zł	9 414,85 zł	117 751,94 zł	
36	117 751,94 zł	8 237,33 zł	1 177,52 zł	9 414,85 zł	109 514,61 zł	
37	109 514,61 zł	8 319,70 zł	1 095,15 zł	9 414,85 zł	101 194,91 zł	
38	101 194,91 zł	8 402,90 zł	1 011,95 zł	9 414,85 zł	92 792,02 zł	
39	92 792,02 zł	8 486,93 zł	927,92 zł	9 414,85 zł	84 305,09 zł	
40	84 305,09 zł	8 571,79 zł	843,05 zł	9 414,85 zł	75 733,30 zł	
41	75 733,30 zł	8 657,51 zł	757,33 zł	9 414,85 zł	67 075,78 zł	
42	67 075,78 zł	8 744,09 zł	670,76 zł	9 414,85 zł	58 331,70 zł	
43	58 331,70 zł	8 831,53 zł	583,32 zł	9 414,85 zł	49 500,17 zł	
44	49 500,17 zł	8 919,84 zł	495,00 zł	9 414,85 zł	40 580,32 zł	
45	40 580,32 zł	9 009,04 zł	405,80 zł	9 414,85 zł	31 571,28 zł	
46	31 571,28 zł	9 099,13 zł	315,71 zł	9 414,85 zł	22 472,15 zł	
47	22 472,15 zł	9 190,12 zł	224,72 zł	9 414,85 zł	13 282,03 zł	
48	13 282,03 zł	9 282,03 zł	132,82 zł	9 414,85 zł	4 000,00 zł	
49	4 000,00 zł	4 000,00 zł	0,00 zł	4 000,00 zł	0,00 zł	
Σ		400 000,00 zł	95 912,58 zł	495 912,58 zł		92 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4 przedstawia szczegółowo symulację leasingu finansowego. Rata oznaczona nr „0” oznacza opłatę wstępną, a rata oznaczona nr „49” – opłatę końcową.

W arkuszu kalkulacyjnym zostały zastosowane takie same formuły, jak w przypadku leasingu operacyjnego. W formule *PMT* została dodatkowo wzięta pod uwagę opłata końcowa, której wartość ma zostać niespłacona po zapłacie ostatniej raty. Wraz ze spłatą opłaty końcowej, własność przedmiotu leasingu zostaje przeniesiona na korzystającego.

W ostatnim wierszu tab. 4 przedstawione zostały podsumowania odpowiednich kolumn. Suma spłat kapitału równa jest wartości przedmiotu leasingu.

Tabela 5 ukazuje roczne dane dotyczące leasingu, stworzone w oparciu o tab. 4.

Tabela 5. Wycena leasingu finansowego – ujęcie roczne

Rok	Spłata kapitału	Odsetki	Rata całkowita	Podatek VAT
1	113 746,79 zł	39 231,35 zł	152 978,14 zł	92 000,00 zł
2	83 099,73 zł	29 878,41 zł	112 978,14 zł	0,00 zł
3	93 638,86 zł	19 339,28 zł	112 978,14 zł	0,00 zł
4	109 514,61 zł	7 463,53 zł	116 978,14 zł	0,00 zł
SUMA	400 000,00 zł	95 912,58 zł	495 912,58 zł	92 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne.

Całkowity koszt leasingu stanowi kwotowo 495 912,58 zł (suma rat całkowitych). W ujęciu procentowym wartość ta wynosi 123,98% (stosunek sumy rat całkowitych do sumy spłat kapitału – ceny netto przedmiotu leasingu).

$$\text{Koszt leasingu} = \frac{495\,912,58\ \text{zł}}{400\,000,00\ \text{zł}} \times 100\% = 123,98\%$$

Tabela 6. Różnice pomiędzy leasingiem operacyjnym a leasingiem finansowym

Cechy	Leasing operacyjny	Leasing finansowy
Amortyzacja (dokonujący)	finansujący	korzystający
Okres trwania	min. 40% czasu amortyzacji	powyżej 12 miesięcy
Koszt uzyskania przychodu	wartość raty całkowitej, opłata wstępna	część odsetkowa rat leasingowych, wartość amortyzacji
Podatek VAT	opłacany wraz z ratami leasingu	opłacany z góry
Wykup	istnieje możliwość wykupu aktywa, nie jest to obowiązkowe	przedmiot, po zapłacie opłaty końcowej, staje się własnością leasingobiorcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Związek Polskiego Leasingu [dostęp: 25.05.2019].

Podsumowując powyższe obliczenia widać, że w tym przypadku leasing finansowy jest nieznacznie droższym wariantem tego typu finansowania. Wynika to z opcji wykupu składnika aktywów. Należy jednak pamiętać o różnicach obu rodzajów leasingu, które podsumowuje tab. 6.

3. POSTĘPOWANIE PRZED RZECZNIKIEM FINANSOWYM

Amortyzacja jest powiązana z zużywaniem się środków trwałych. Dokonuje się jej za pomocą systematycznego rozłożenia wartości początkowej środków trwałych na określony okres amortyzacji. Dokonywanie odpisów amortyzacyjnych można rozpocząć najwcześniej z dniem przyjęcia środków trwałych do użytkowania. Zakończenie odbywa się najpóźniej z dniem zrównania wartości początkowej z całkowitą wartością odpisów amortyzacyjnych, przeznaczeniem go do likwidacji, sprzedażą aktywa lub stwierdzeniem jego niedoboru [Jaruga i Turzyński 2004: 39–40].

Amortyzacja jest dokonywana według metody przyjętej w polityce rachunkowości – metodą liniową lub degresywną. Stawkę amortyzacyjną leasingobiorca ustala korzystając z Wykazu rocznych stawek amortyzacyjnych zawartego w załączniku 1. do ustawy o podatku dochodowym [Zubrzycki 2016: 1212].

Jest możliwość dokonywania jednorazowego odpisu amortyzacyjnego przez małych podatników oraz osób rozpoczynających działalność do całkowitej wartości odpisów amortyzacyjnych w danym roku podatkowym równej 50 000 euro. Nie dotyczy to jednak samochodów osobowych wprowadzonych do rejestru w danym roku podatkowym¹.

Podsumowując, przedsiębiorstwo może zaliczyć cały odpis amortyzacyjny do kosztów uzyskania przychodów w miesiącu wprowadzenia do rejestru danego składnika majątku albo dokonywać amortyzacji na ogólnych zasadach, amortyzując aktywo co miesiąc lub co kwartał [Baran i in. 2015: 81].

Obliczenia dotyczące amortyzacji zostały wykonane na potrzeby ewidencji leasingu finansowego, ponieważ w tym przypadku korzystający dokonuje odpisów amortyzacyjnych przez okres ekonomicznej użyteczności. Wynosi on w tym przypadku 5 lat. Do obliczenia zużycia środków trwałych została wykorzystana amortyzacja liniowa. Polega ona na rozłożeniu wartości środka trwałego równomiernie do okresu użytkowania i według przyjętej stawki amortyzacyjnej, więc odpisy amortyzacyjne są tej samej wartości [Gmytrasiewicz 2006: 37–52]. W tym przypadku stawka amortyzacyjna dla samochodów ciężarowych

¹ Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. ..., [Dz.U. 2018, poz. 1036, ze zm., art. 16k, ust. 7] i odpowiednio Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. ..., [Dz.U. 2018, poz. 1509, ze zm., art. 22k, ust. 7].

to 20%². Kwota zużycia przypadająca na każdy rok przy amortyzacji liniowej będzie więc wynosiła 80 000 zł.

$$400\,000\text{ zł} \times 20\% = \mathbf{80\,000\text{ zł/rok}}$$

4. EWIDENCJA LEASINGU NA KONTACH LEASINGOBIORCY

Leasing jest zawierany na 4 lata. Zgodnie z metodą równomierną, opłaty leasingowe należy podzielić zgodnie z tym okresem.

4.1. Leasing operacyjny

Obliczenia, na których będzie opierać się ewidencja przedstawia tab. 7. Zostały one stworzone na podstawie wyników z tab. 3.

Tabela 7. Obliczenia do ewidencji na kontach – leasing operacyjny

Wartość opłaty wstępnej netto	40 000,00 zł
Wysokość opłaty wstępnej netto przypadającej na dany rok	40 000,00 zł ÷ 4 lat = 10 000,00 zł/rok
Wysokość opłaty podstawowej netto (pomniejszonej o opłatę wstępną netto) przypadającej na dany rok	455 048,68 zł ÷ 4 lata = 113 762,17 zł/rok
Kwota podatku VAT opłaty wstępnej	40 000,00 zł × 23% = 9 200,00 zł
Kwota podatku VAT opłaty podstawowej	26 352,34 zł – 9 200,00 zł = 17 152,34 zł
Wartość opłaty wstępnej brutto	40 000,00 zł + 9 200,00 zł = 49 200,00 zł
Wartość opłaty podstawowej brutto	113 762,17 zł + 17 152,34 zł = 130 914,51 zł

Źródło: opracowanie własne.

Ewidencję leasingu operacyjnego na kontach przedstawia schemat 1.

Opłata wstępna i raty całkowite w wartości brutto stanowią zobowiązanie wobec finansującego. Konto rozliczenia zakupów służy „podzieleniu” wartości brutto opłaty wstępnej oraz rat całkowitych na wartości netto i kwoty podatku VAT. Kwoty podatków VAT zostają ewidencjonowane na koncie rozrachunków publicznoprawnych z tytułu VAT. Opłaty netto są zaliczane do kosztów. Najpierw zostają zaksięgowane w całości na koncie kosztów według rodzajów, a następnie za pomocą konta rozliczeń międzyokresowych zostają zaksięgowane na konta kosztów układu funkcjonalnego, w odpowiedniej wysokości, która dotyczy danego okresu [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77, pkt IV.1]. Konto „Rozliczenie kosztów” pojawiło się, ponieważ przedsiębiorstwo prowadzi

² Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r..., Załącznik 1 i odpowiednio Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r..., Załącznik 1.

ewidencję w układzie funkcjonalnym i rodzajowym [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77, pkt IV.2].

Rozliczenia międzyokresowe		Bieżące rozrachunki z leasingodawcą	
(3a) 40 000,00	10 000,00 (3b)		49 200,00 (1)
(4a) 113 762,17	113 762,17 (4b)		130 914,51 (2)
153 762,17	123 762,17		
153 762,17	30 000,00 Sk.		
153 762,17	153 762,17		
Rozliczenie kosztów		Rozliczenie zakupu	
153 762,17	40 000,00 (3a)	0,00	180 114,51
(Przebieganie z konta „Kosztów wg rodzajów”)	113 762,17 (4a)	Sk. 180 114,51	180 114,51
153 762,17	153 762,17	180 114,51	180 114,51
Koszty wg typów działalności		Koszty wg rodzajów	
(3b) 10 000,00	123 762,17 (Przebieganie na Wynik Finansowy)	(1) 49 200,00	9 200,00 (1a)
(4b) 113 762,17		(2) 130 914,51	40 000,00 (1b)
123 762,17	123 762,17		17 152,34 (2a)
			113 762,17 (2b)
		180 114,51	180 114,51
Rozrachunki z tytułu VAT			
(1a) 9 200,00		(1b) 40 000,00	153 762,17
(2a) 17 152,34		(2b) 113 762,17	(Przebieganie na konto „Rozliczenie kosztów”)
26 352,34	0,00	153 762,17	153 762,17
26 352,34	26 352,34 Sk.		
26 352,34	26 352,34		

Opis księgowania:		
(1) Faktura VAT za opłatę wstępną (wartość brutto):		49 200,00 zł
a. Kwota podatku VAT,		9 200,00 zł
b. Opłata wstępna netto.		40 000,00 zł
(2) Faktura VAT dotycząca opłaty podstawowej (wartość brutto):		130 914,51 zł
a. Kwota podatku VAT,		17 152,34 zł
b. Opłata podstawowa netto.		113 762,17 zł
(3) Rozliczenie opłaty wstępnej:		
a. Kwota netto,		40 000,00 zł
b. Część opłaty wstępnej danego okresu.		10 000,00 zł
(4) Rozliczenie opłaty podstawowej:		
a. Kwota netto,		113 762,17 zł
b. Część opłaty podstawowej danego okresu.		113 762,17 zł

Schemat 1. Ewidencja leasingu operacyjnego na kontach – symulacja

Źródło: opracowanie własne.

4.2. Leasing finansowy

Obliczenia, na których będzie opierać się ewidencja na kontach przedstawia tab. 8. Zostały one stworzone na podstawie wyników z tab. 5.

Tabela 8. Obliczenia do ewidencji na kontach – leasing finansowy

Wysokość opłaty wstępnej	40 000,00 <i>zł</i>
Kwota podatku VAT od sumy opłat leasingowych	92 000,00 <i>zł</i>
Wartość opłaty wstępnej wraz z kwotą VAT od sumy opłat	$40\ 000,00\ \text{zł} + 92\ 000\ \text{zł} = 132\ 000\ \text{zł}$
Wysokość opłaty podstawowej rocznej netto (pomniejszonej o opłatę wstępną netto i opłatę końcową netto)	$451\ 912,58\ \text{zł} \div 4\ \text{lata} = 112\ 978,14\ \text{zł/rok}$
Wartość części kapitałowej raty całkowitej (pomniejszonej o opłatę wstępną netto)	$113\ 746,79\ \text{zł} - 40\ 000,00\ \text{zł} = 73\ 746,79\ \text{zł}$
Wartość części odsetkowej raty całkowitej	39 231,35 <i>zł</i>
Amortyzacja	80 000,00 <i>zł</i>
Cena nabycia środka trwałego	400 000,00 <i>zł</i>

Źródło: opracowanie własne.

Ewidencję leasingu finansowego na kontach przedstawia schemat 2. W tym roku brak jest opłaty końcowej, ponieważ zostanie ona zaksięgowana dopiero w ostatnim roku, przy wykupie środka trwałego na koncie rozrachunków z tytułu przedmiotu leasingu [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77, pkt VI.10]. Podatek VAT w tym przypadku płacony jest z góry od sumy opłat leasingowych.

Konto bieżących rozrachunków z leasingodawcą ma służyć do rozliczania zobowiązań wynikających z otrzymywanych faktur. W pierwszy roku dotyczą one opłaty wstępnej oraz rat całkowitych. Konto rozliczeń zakupu ma służyć rozdzieleniu wartości brutto opłaty wstępnej na opłatę wstępną netto oraz podatek VAT oraz raty całkowitej na część stanowiącą spłatę kapitału i odsetek [Jaruga i Turzyński 2004: 8]. Odsetki są kosztem finansowym. Spłata kapitału jest zobowiązaniem z tytułu przedmiotu leasingu, ponieważ stanowi spłatę wartości przedmiotu leasingu [Leasing, najem i dzierżawa, Dz. Urz. Min. Fin. z 2018 r. poz. 77 pkt VI.4]. Opłata wstępna netto zostaje zaksięgowana na koncie rozrachunków z leasingodawcą, z tytułu przedmiotu leasingu, a kwota VAT na koncie rozrachunków z tytułu podatku VAT [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77, pkt VI.6].

W przypadku leasingu finansowego samochód ciężarowy zostaje zapisany w ewidencji środków trwałych oraz jego cena nabycia zostaje ujęta na koncie środków trwałych. Amortyzacja będzie stanowiła koszt z działalności

operacyjnej [Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77, pkt VI.3]. W sprawozdaniu finansowym przedmiot leasingu zostanie przedstawiony w wartości netto, czyli cena nabycia zostanie pomniejszona o dotychczasowe umorzenie.

Bieżące rozrachunki z leasingodawcą		Rozrachunki z tytułu VAT	
	132 000,00 (1)	(1a) 92 000,00	
	112 978,14 (2)		
0,00	244 978,14	Rozrachunki z finansującym, z tytułu przedmiotu leasingu	
Sk. 244 978,14	244 978,14	(1b) 40 000,00	400 000,00 (4)
244 978,14	244 978,14	(2a) 73 746,79	
Rozliczenie zakupu		113 746,79	400 000,00
(1) 132 000,00	92 000,00 (1a)	Sk. 286 253,21	
(2) 112 978,14	40 000,00 (1b)	400 000,00	400 000,00
	73 746,79 (2a)		
	39 231,35 (2b)		
244 978,14	244 978,14		
Koszty finansowe		92 000,00	0,00
(2b) 39 231,35	39 231,35 (Przesięgowanie na Wynik Finansowy)	92 000,00	92 000,00 Sk.
39 231,35	39 231,35	92 000,00	92 000,00
Amortyzacja		Środki trwałe	
(5) 80 000,00		(4) 400 000,00	
80 000,00	0,00	400 000,00	0,00
80 000,00	80 000,00 Sk.	400 000,00	400 000,00 Sk.
	80 000,00	400 000,00	400 000,00
		Umorzenie środków trwałych	
			80 000,00 (5)
		0,00	
		Sk. 80 000,00	80 000,00
		80 000,00	80 000,00

Opis księowań:

(1) Faktura VAT dotycząca opłaty wstępnej:	132 000,00 zł
a. Kwota podatku VAT od sumy wszystkich opłat leasingowych,	92 000,00 zł
b. Opłata wstępna netto.	40 000,00 zł
(2) Rachunek lub wezwanie do zapłaty za roczną opłatę leasingową netto:	112 978,14 zł
a. Zaksięgowanie części kapitałowej,	73 746,79 zł
b. Zaksięgowanie części odsetkowej.	39 231,35 zł
(3) Przyjęcie środka trwałego będącego przedmiotem leasingu do użytkowania.	400 000,00 zł
(5) Amortyzacja roczna.	80 000,00 zł

Schemat 2. Ewidencja leasingu finansowego na kontach – symulacja

Źródło: opracowanie własne.

5. WPŁYW UMÓW LEASINGOWYCH NA OBRAZ SYTUACJI FINANSOWEJ SPÓŁKI

Aby zobrazować wpływ umowy leasingowej na obraz sytuacji finansowej, przeprowadzana jest symulacja, w której powyżej opisane przykłady umów zostaną uwzględnione w sprawozdaniu finansowym wybranej spółki. Na tej podstawie zostaną obliczone wybrane wskaźniki finansowe.

Najpierw wykonywana jest analiza finansowa bieżącej sytuacji finansowej firmy, a następnie zostają wykonane dwie symulacje. W pierwszej z nich zostają obliczone wskaźniki finansowe, w przypadku, gdy przedsiębiorstwo będzie korzystało z leasingu operacyjnego. W drugiej symulacji zostaje przeprowadzona analiza finansowa, gdy firma będzie korzystała z leasingu finansowego. Badanie obejmuje 1 rok.

Wskaźnikami służącymi ocenie sytuacji finansowej przedsiębiorstwa są wskaźniki sprawności działania, struktury finansowania, zadłużenia, rentowności oraz płynności finansowej. W analizie wskaźnikowej przedsiębiorstwa zostały wykorzystane autentyczne dane finansowe Grupy Kapitałowej Wielton. Pochodzą one ze sprawozdania finansowego spółki za 2018 rok.

W przypadku obliczeń wskaźników finansowych w sytuacji, gdy firma nie korzysta z żadnych nowych źródeł finansowania, dane te będą niezmienione („dane faktyczne”). W przypadku scenariuszy, w których przedsiębiorstwu udzielany jest leasing finansowy lub operacyjny, wartości ze sprawozdania finansowego stanowią bazę do wyliczeń wskaźników. Będą do nich dodawane lub odejmowane salda kont, na których były księgowane operacje dotyczące leasingu. Tabela 9 przedstawia dane potrzebne do wykonania obliczeń, wraz ze skróto-
wym oznaczeniem dla czytelności zapisu.

Leasing operacyjny

– W leasingu operacyjnym do aktywów ogółem oraz aktywów trwałych zostało dodane saldo rozliczeń międzyokresowych kosztów. Są to długoterminowe rozliczenia międzyokresowe, ponieważ leasing trwa 4 lata (powyżej 12 miesięcy).

– Do wartości zobowiązań ogółem dodane zostało saldo konta „Bieżące rozrachunki z leasingodawcą”, które stanowi zobowiązanie krótkoterminowe. Odjęte zostało saldo z konta „Rozrachunki z tytułu VAT”.

– Od wartości zysku netto oraz zysku z działalności operacyjnej zostały odjęte koszty dotyczące działalności, ponieważ wpływają one na wysokości tych miar.

– Od kwoty kapitałów własnych zostały odjęte te same koszty, które wpływają na zysk netto, ponieważ zysk netto stanowi część kapitałów własnych.

Leasing finansowy

– W leasingu finansowym do wartości aktywów ogółem i aktywów trwałych dodana została wartość środków trwałych netto (cena nabycia minus umorzenie).

– Do wartości zobowiązań ogółem dodane zostały salda kont „Bieżące rozrachunki z leasingodawcą” oraz „Rozrachunki z finansującym, z tytułu przedmiotu leasingu”. Odjęte zostało saldo z konta „Rozrachunki z tytułu VAT”.

– W skład kapitałów własnych wchodzi zysk netto. Jest on liczony w uproszczeniu jako różnica między przychodami a kosztami. Kosztami w przytoczonym przykładzie są amortyzacja oraz koszty finansowe, które będą zmniejszać wysokość zysku netto oraz kapitałów własnych.

– Od zysku z działalności operacyjnej został odjęty tylko koszt operacyjny, czyli amortyzacja. Koszty finansowe nie oddziałują na ten wariant zysku.

– Zobowiązania długoterminowe stanowią rozrachunki z finansującym, z tytułu przedmiotu leasingu. Bieżące rozrachunki z leasingodawcą stanowią zobowiązanie krótkoterminowe. Oba rodzaje zobowiązań są zobowiązaniami z tytułu zadłużenia.

Tabela 10 przedstawia wartości wskaźników finansowych obliczonych według wyżej wymienionych danych.

Po przeprowadzeniu obliczeń, widać, że wprowadzenie umów leasingowych do sprawozdania finansowego nie ma wyraźnego wpływu na obraz sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Jest to spowodowane tym, że GK Wielton jest dużą grupą kapitałową i ma wysokie wartości danych finansowych. Wartość przedmiotu leasingu i wszystkich wyliczonych opłat są niewspółmiernie niskie w porównaniu z wybranymi danymi finansowymi firmy (dopiero uwzględnienie znacznie wyższych wartości leasingu spowodowałoby wymierny wpływ na sprawozdania finansowe).

Zauważalne są jednak zmiany wskaźników rotacji aktywów trwałych i rotacji aktywów ogółem. Są one, w przypadku wprowadzenia umowy leasingu finansowego niższe od pozostałych wskaźników. Spowodowane jest to tym, że wartość netto przedmiotu w leasingu finansowym jest wprowadzana do bilansu, w pozycji środków trwałych. Wyższy poziom tego wskaźnika wskazuje na większą efektywność w zarządzaniu aktywami trwałymi.

Zmianę widać również we wskaźniku struktury kapitału. W leasingu finansowym dodatkowym kosztem zmniejszającym zysk netto jest amortyzacja. Również do zobowiązań ogółem dodane zostało saldo zobowiązań z tytułu przedmiotu leasingu. Po skorygowaniu wartości zysku netto i kapitałów własnych widać zwiększenie wartości wskaźnika struktury kapitału w przypadku wprowadzenia leasingu finansowego. Wskaźnik struktury kapitału pokazuje, jaki jest stosunek między zobowiązaniami firmy a kapitałem własnym. Kapitały własne są pewnym zabezpieczeniem dla wierzycieli, więc wysoka wartość tego wskaźnika powoduje, że są oni mniej skłonni do udzielania kredytów [Janik i Paździor 2011: 70].

Tabela 9. Dane finansowe GK WIELTON za okres od 01.01.2018 r. do 31.12.2018 r.

Skrót	Objaśnienie	Wartość (w tys. zł)
<i>A₂₀₁₈</i>	aktywa ogółem na koniec 2018 roku	1 414 158,00
<i>A₂₀₁₇</i>	aktywa ogółem na koniec 2017 roku	951 709,00
<i>A_{śr}</i>	średnia wartość aktywów ogółem (średnia sumy wartości z końca roku i wartości z początku roku)	1 182 933,50
<i>AO</i>	aktywa obrotowe	837 332,00
<i>A_{T2018}</i>	aktywa trwale na koniec 2018 roku	576 826,00
<i>A_{T2017}</i>	aktywa trwale na koniec 2017 roku	388 455,00
<i>A_{Tśr}</i>	średnia wartość aktywów trwałych (średnia sumy wartości z końca roku i wartości z początku roku)	482 640,50
<i>Cash</i>	środki pieniężne i ich ekwiwalenty	36 294,00
<i>E₂₀₁₈</i>	kapitał własny na koniec 2018 roku	362 325,00
<i>E₂₀₁₇</i>	kapitał własny na koniec 2017 roku	316 344,00
<i>E_{śr}</i>	średnia wartość kapitałów własnych (średnia sumy wartości z końca roku i wartości z początku roku)	339 334,50
<i>EBIT</i>	zysk z działalności operacyjnej	96 082,00
<i>I</i>	zapasy	401 442,00
<i>KRM</i>	krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	8 197,00
<i>NP</i>	zysk netto	70 967,00
<i>S</i>	sprzedaż	2 068 313,00
<i>Z_D</i>	zobowiązania długoterminowe	328 790,00
<i>ZK</i>	zobowiązania krótkoterminowe	723 043,00
<i>ZO</i>	zobowiązania ogółem (zobowiązania długoterminowe + zobowiązania krótkoterminowe)	1 051 833,00
<i>Z_{op2018}</i>	zobowiązania oprocentowane (zobowiązania krótkoterminowe z tytułu zadłużenia + zobowiązania długoterminowe z tytułu zadłużenia) – dotyczy leasingu finansowego, pożyczek, kredytów i innych dłużnych zobowiązań	383 481,00
<i>Z_{op2017}</i>	zobowiązania oprocentowane (zobowiązania krótkoterminowe z tytułu zadłużenia + zobowiązania długoterminowe z tytułu zadłużenia) – dotyczy leasingu finansowego, pożyczek, kredytów i innych dłużnych zobowiązań	210 731,00
<i>Z_{opśr}</i>	średnia wartość zobowiązań oprocentowanych (średnia sumy wartości z końca roku i wartości z początku roku)	297 106,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Grupa Kapitałowa Wielton [dostęp: 03.04.2019: 5–7].

Tabela 10. Wybrane wskaźniki finansowe GK Wielton – wyniki

Wskaźniki	Wzór	Faktyczne dane	Leasing operacyjny	Leasing finansowy
Wskaźniki sprawności działania (aktywności)				
Wskaźnik rotacji aktywów ogółem	$AT = \frac{S}{A}$ (3.1.)	1,7485	1,7484	1,7480
Wskaźnik rotacji aktywów trwałych	$A_T T = \frac{S}{A_T}$ (3.2.)	4,2854	4,2851	4,2826
Wskaźniki struktury finansowania				
Wskaźnik zadłużenia	$DR = \frac{ZO}{A}$ (3.3.)	0,7438	0,7439	0,7439
Wskaźnik struktury kapitału	$WSK = \frac{ZO}{E}$ (3.4.)	2,9030	2,9044	2,9052
Udział zobowiązań długoterminowych w finansowaniu	$DR_{DT} = \frac{Z_D}{A}$ (3.5.)	0,2325	0,2325	0,2326
Wskaźniki rentowności				
Wskaźnik rentowności aktywów	$ROA = \frac{NP}{A}$ (3.6.)	0,0600	0,0599	0,0599
Wskaźnik rentowności kapitału własnego	$ROE = \frac{NP}{E}$ (3.7.)	0,2091	0,2088	0,2089
Wskaźnik rentowności kapitału zaangażowanego	$ROCE = \frac{EBIT}{E + Z_{op}}$ (3.8.)	0,1510	0,1508	0,1509
Wskaźniki płynności				
Wskaźnik bieżącej płynności finansowej	$CR = \frac{A_o}{ZK}$ (3.9.)	1,1581	1,1578	1,1578
Wskaźnik podwyższonej płynności finansowej	$QR = \frac{A_o - I - KRM}{ZK}$ (3.10.)	0,5915	0,5914	0,5914
Wskaźnik płynności środków pieniężnych	$Cash\ ratio = \frac{Cash}{ZK}$ (3.11.)	0,0502	0,0502	0,0502

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Pomykalska i Pomykalski [2010, 2017: 96–126].

Różnicę widać ponadto we wskaźniku rentowności kapitału własnego. Największą wartość ma on w sytuacji braku dodatkowego finansowania. Także w przypadku wprowadzenia umowy leasingu finansowego jest on wyższy niż w sytuacji wprowadzenia umowy leasingu operacyjnego. Jest to spowodowane kosztami amortyzacji w leasingu finansowym.

We wskaźnikach płynności finansowej nie widać wyraźnej różnicy pomiędzy poszczególnymi wartościami dotyczącymi umów leasingowych, ponieważ wartości zobowiązań krótkoterminowych zostały skorygowane o podobną wysokość zobowiązań wynikających z obu rodzajów umów. Najwyższą wartość ma wskaźnik bieżącej płynności finansowej, w sytuacji braku dodatkowej formy finansowania.

PODSUMOWANIE

Po zaksięgowaniu posiadanego rodzaju leasingu i jego odpowiednim rozliczeniu, można zbadać, jaki wpływ na sprawozdanie finansowe ma ten rodzaj finansowania.

W leasingu operacyjnym cała wartość raty leasingowej (odsetki oraz spłata kapitału) są zaliczane do kosztów uzyskania przychodu, natomiast w leasingu finansowym są to wyłącznie amortyzacja oraz część odsetkowa raty leasingowej. W leasingu finansowym składnik aktywów trwałych został umieszczony w ewidencji i znalazł się na koncie środków trwałych. Dokonywane zostały również odpisy amortyzacyjne. Samochód ciężarowy w wartości netto został dodany do środków trwałych w bilansie u korzystającego.

Wykonana została również analiza finansowa, która miała za zadanie zbadać, jak kształtuje się obraz sytuacji finansowej jednostki w przypadku, gdy nie posiada ona leasingu oraz gdy posiada leasing finansowy lub leasing operacyjny. W przypadku porównania wskaźników sprawności działania na obraz sytuacji finansowej przedsiębiorstwa korzystnie wpływa wprowadzenie umowy leasingu operacyjnego lub brak dodatkowej formy finansowania. Wskaźnik struktury kapitału przedstawia najwyższą wartość w przypadku wprowadzenia umowy leasingu finansowego, co ma negatywny wpływ na relacje z wierzycielami i kontrahentami. Wskaźnik rentowności kapitału własnego, w przypadku porównania obu rodzajów leasingu, ma najwyższą wartość w sytuacji wprowadzenia umowy leasingu finansowego, co jest spowodowane dodatkowym kosztem, który stanowi amortyzacja.

BIBLIOGRAFIA

- Baran B., Biernacki K., Kowalska A., Kowalski A., 2015, *Leasing kredyt faktoring jako formy finansowania przedsiębiorstw. Analiza porównawcza i korzyści dla przedsiębiorcy*, Difin, Warszawa.
- Baran M., 2017, *Leasing jako zewnętrzna forma finansowania działalności przedsiębiorstw*, „Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne”, nr 3.
- Breda M., Gierszewska K., Kiersnowska-Drzewiecka A., Musiański T., Takáts G., Zabawa I., 2017, *Leasing w ujęciu podatkowym, bilansowym oraz prawnym*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Gmytrasiewicz M., Karmańska A., 2006, *Rachunkowość Finansowa, wydanie II zaktualizowane i rozszerzone*, [za:] D. Królak D., *Wpływ amortyzacji podatkowej oraz bilansowej środków trwałych na wynik finansowy jednostki na przykładzie firmy XYZ*, „Finanse i Prawo Finansowe”, nr II(4), Difin, Warszawa.
- Grupa Kapitałowa Wielton, Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za okres od 1 stycznia 2018 roku do 31 grudnia 2018 roku, 16 kwietnia 2019 r., strona internetowa Wielton Group: <https://wieltongroup.com/relacje-inwestorskie/>, [dostęp: 03.04.2019].
- Janik W., Paździor A., 2011, *Zarządzanie finansowe w przedsiębiorstwie*, Politechnika Lubelska, Lublin.
- Jaruga A., Turzyński M., 2004, *Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne w prawie bilansowym i podatkowym*, Difin, Warszawa.
- Krajowy Standard Rachunkowości Nr 5, Leasing, najem i dzierżawa, Dz.Urz. Min. Fin. 2018, poz. 77.
- Pomykalska B., Pomykański P., 2010, 2017, *Analiza finansowa przedsiębiorstwa. Wskaźniki i decyzje w zarządzaniu*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa.
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. 2018, poz. 1036, ze zm.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. 2018, poz. 1509, ze zm.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. 2018, poz. 395, ze zm.
- Zubrzycki J., 2016, *Środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne – 2016*, Oficyna Wydawnicza UNIMEX, Wrocław.
- Związek Polskiego Leasingu, Leasing – rozwój, funkcje i cele, strona internetowa ZPL: http://www.leasing.org.pl/o_leasingu/krotka-historia-leasingu, [dostęp: 25.05.2019].

VALUATION AND ACCOUNTING OF OPERATING AND CAPITAL LEASE IN THE LESSEE FINANCIAL BOOKS AND THEIR INFLUENCE ON THE FINANCIAL SITUATION OF THE COMPANY

Abstract

The article presents the accounting of lease agreements on the example of simulations. It shows the valuations of lease contracts that the author has made in a spreadsheet. Records show only the first year of lease. It includes data from the valuation of lease agreements with a description

the value of which is the cost, income, asset or liability. A financial analysis was also carried out using financial indicators, which shows the impact of lease on the financial situation of the company.

Keywords: lease, operating lease, capital lease, accounting for leases.

Przyjęto/Accepted: 30.08.2019

Opublikowano/Published: 30.09.2019

DODATEK KWARTALNY

Herbert Simon – laureat Nagrody Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii w 1978 roku

Lena Grzesiak

Wydział Zarządzania
Uniwersytet Łódzki

Herbert Alexander Simon – Amerykanin o europejskich korzeniach – urodził się 15 czerwca 1916 w Milwaukee, zmarł 9 lutego 2001 roku w Pittsburgh [Herbert A. Simon – Facts]. H. Simon był laureatem wielu nagród, w tym Nagrody Turinga (ang. *A.M. Turing Award*) za badania nad sztuczną inteligencją. Nagroda ta uchodzi za najbardziej prestiżowe wyróżnienie w dziedzinie informatyki, nazywana jest Noblem z informatyki. Otrzymał ją trzy lata przed otrzymaniem Nagrody Nobla [www 1].

H. Simon w momencie przyznania Nagrody Nobla afiliowany był w Carnegie Mellon University w Pittsburghu. Otrzymał ją „za pionierskie badania procesów podejmowania decyzji wewnątrz organizacji gospodarczych” [The Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel 1978]. Sam tytuł wykładu podczas odbioru Nagrody: „Racjonalne podejmowanie decyzji w organizacjach biznesowych” (ang. *Rational decision-making in business organizations*) [Herbert A. Simon – Prize Lecture] może sugerować interdyscyplinarność podejścia naukowego H. Simona.

Jego praca naukowa była na pograniczu psychologii, informatyki, ekonomii,

Herbert A. Simon – Facts [dostęp: 17.09.2019].

socjologii, zarządzania, filozofii [Herbert A. Simon – Facts; Press release; Meyer 2007: 114–115]. Sam doktorat uzyskał w 1943 z zakresu nauk politycznych [Herbert A. Simon – Facts]. Jego badania naukowe dotyczyły m.in. teorii decyzji, teorii organizacji, teorii administracji, teorii systemów, metodologii nauk [Herbert A. Simon – Facts; Gasparski 2007b: 35]. Stąd Nagroda Nobla w przypadku Simona uznawana jest często za ewenement, ponieważ nie był on ekonomistą sensu stricto, a związany z psychologicznym nurtem ekonomii [Meyer 2007: 115]. Gasparski [2007a: 61] napisał o nim: „najznakomitszy z prakseologów wśród tych, którzy nie nazywają swego ujęcia prakseologicznym, chociaż jest takim ze swej istoty”.

W swojej pracy naukowej H. Simon podejmował problem decyzji oraz problem racjonalności w zachowaniach. Twierdził on m.in., że ludzka racjonalność ograniczona jest w sposób podwójny: ze względu na niedoskonałości mózgu ludzkiego oraz ze względu na środowisko i społeczne interakcje [Meyer 2007: 111]. Do nauki wprowadził on m.in. koncepcje racjonalności ograniczonej [Tyszka 2010: 29], teorię równowagi organizacyjnej [Kozłowski 2000: 29]. Simon zwrócił uwagę (jako jeden z pierwszych) na „ograniczoną pojemność informacyjną człowieka” [Tyszka 2010: 63].

Jego publikacje dotyczyły głównie struktury i procesu decyzyjnego w organizacjach gospodarczych [Press release].

Wyniki prac opisane zostały w m.in. „The Sciences of the Artificial” [1969]; „Organizations” (współautorem jest G. March) [1958]; „Models of Man” [1957]; „The New Science of Management Decision” [1960]; „Human Problem Solving” (współautorem jest A. Newell) [1972]. Jego książka „Administrative Behavior. A Study of Decision-Making Processes in Administrative Organization” nazwana została „epokową” [Press release].

Pamięci H. Simona poświęcona jest książka „Models of a Man: Essays in Memory of Herbert A. Simon” [2004]. Kontynuacje jego pracy można znaleźć głównie u psychologów. Na Simona powoływali się m.in. Kahneman i Tversky [Meyer 2007: 114].

Gasparski W., 2007a, *Wykłady z etyki biznesu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. L. Koźmińskiego, Warszawa.

Gasparski W., 2007b, *Herberta A. Simona teoria administracji*, [w:] D. Bąk (red.), *Etos urzędnika*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa, ss. 35–42.

Herbert A. Simon – Facts, <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1978/simon/facts/> [dostęp: 17.09.2019].

Herbert A. Simon – Prize Lecture, <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1978/simon/lecture/> [dostęp: 17.09.2019].

Kozłowski A., 2000, *Organizacja*, [w:] A. Kozłowski (red.), W. Piotrowski (red.), *Zarządzanie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, ss. 13–44.

Meyer M., 2007, *Herbert Simon i jego idea ograniczonej racjonalności*, „Decyzje”, nr 7, ss. 111–115.

Press release, <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1978/press-release/> [dostęp: 17.09.2019].

The Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel 1978, <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1978/summary/> [dostęp: 17.09.2019].

Tyszka T., 2010, *Decyzje. Perspektywa psychologiczna i ekonomiczna*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa.

[www 1] www.amturing.acm.org, oficjalna strona Nagrody Turinga [dostęp: 17.09.2019].

SYTUACJA GOSPODARCZA W POLSCE PO II KWARTALE 2019 R.

**Adrian Stępiak, Magda Witecka,
Maciej Jabłoński**

Studenckie Koło Naukowe Analiz i Prognozowania
Gospodarczego 4FUTURE
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Uniwersytet Łódzki

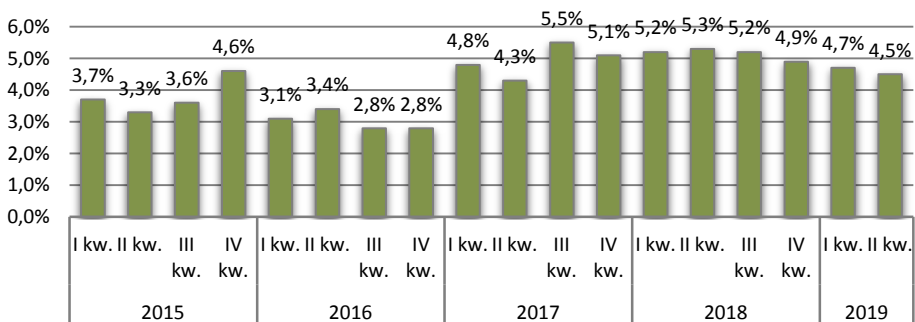
Wrost gospodarczy

Na podstawie danych GUS, produkt krajowy brutto niewyrównany sezonowo w II kwartale 2019 r. był realnie wyższy o 4,5% rok do roku, wobec 5,3% w analogicznym kwartale 2018 r. (w cenach stałych średniorocznych roku poprzedniego). Przy uwzględnieniu sezonowości, wzrost PKB wyniósł 4,1% r/r.

Znaczący wkład w utrzymanie wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego miała konsumpcja, która wzrosła o 4,1% w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego (w tym spożycie w sektorze gospodarstw domowych, które wzrosło o 4,4% r/r). Utrzymywaniu się wysokiego poziomu tego wskaźnika sprzyjają

między innymi niskie bezrobocie (które w II kwartale 2019 r. wyniosło jedynie 5,3%) oraz poziom wzrostu wynagrodzeń (których wzrost zanotowano na poziomie 7,0% r/r). Wpływ na wysokość konsumpcji mogły mieć również programy socjalne rządu. Pozytywny wpływ na kształtowanie się dynamiki PKB miały również nakłady brutto na środki trwałe, których poziom nadal utrzymuje się na wysokim poziomie, bowiem zwiększył się on o 9,0% w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego.

Czynnikiem spowalniającym wzrost PKB okazał się natomiast ujemny bilans handlowy, który wyniknął z faktu, że wzrost eksportu (o 3,9% r/r) okazał się mniejszy niż tempo zwiększania się importu (którego poziom został zanotowany na poziomie 4,3%). Spadek tempa wzrostu eksportu jest powodowany znaczącym spowolnieniem tempa wzrostu w strefie euro oraz całej Unii Europejskiej, w której PKB powiększyło się jedynie o 0,2% w II kwartale 2019 roku, według danych Eurostatu. Szczególny wpływ na nasz

Wykres 1. Dynamika PKB w poszczególnych kwartałach (r/r)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

rynek ma gospodarka niemiecka, gdzie PKB (wyrównany sezonowo) wzrósł jedynie o 0,4% w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego, a w stosunku do poprzedniego kwartału zmalał o 0,1%.

Pocieszające jest to, że polska gospodarka może zachowywać dobre tempo wzrostu pomimo spowolnienia wśród zachodnich sąsiadów dzięki pozostałym czynnikom napędzającym polską gospodarkę. Istotny odnotowania jest również zwiększający się poziom wskaźnika inflacji, który w II kwartale 2019 roku wyniósł 2,4% r/r (w samym czerwcu było to już 2,6%), w stosunku do 1,7% w II kwartale 2018 roku. Najwyższą drożącą kategorią produktów była żywność i napoje bezalkoholowe, których ceny wzrosły o 4,7% r/r.

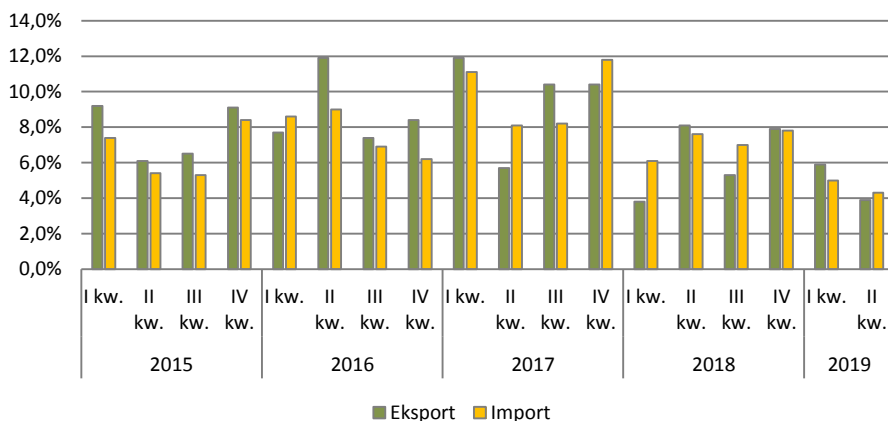
Rynek pracy

Stopa bezrobocia rejestrowanego osiągnęła w II kwartale 2019 roku rekordowo niski poziom 5,3%. Jest to najniższy wynik od 28 lat. Stopa bezrobocia mie-

rzona według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wyniosła w Polsce w II kwartale 2019 r. według wstępnych szacunków 3,2% (w I kw. było to 3,9%). Tak niski poziom bezrobocia cieszy, bowiem jest to jeden z najniższych wskaźników bezrobocia w Unii Europejskiej, gdzie średnia wyniosła w czerwcu 6,3%, a dla samej strefy euro było to 7,5%.

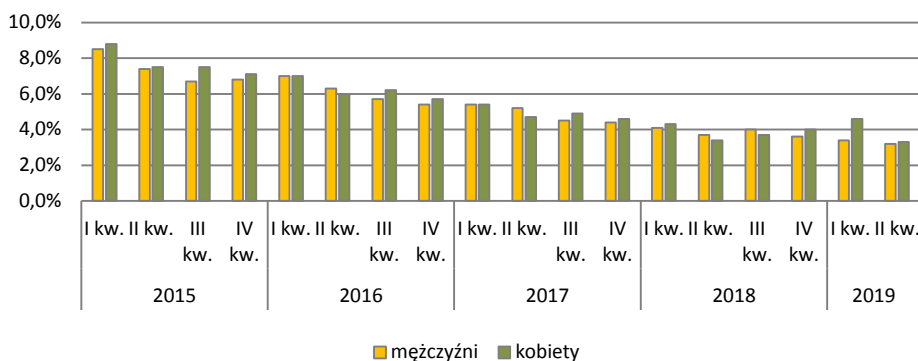
W II kwartale 2019 roku liczba ludności aktywnej zawodowo w wieku 15 lat i więcej według BAEL wyniosła 17,031 mln osób, z czego 16,484 mln to osoby pracujące. Pozostałe 548 tys. to osoby bezrobotne (w tym 296 tys. mężczyzn oraz 251 tys. kobiet). Oznacza to wzrost współczynnika aktywności zawodowej w stosunku do poprzedniego kwartału o 0,3 punktu procentowego, gdyż osoby aktywne zawodowo stanowiły 56,2% ludności w wieku 15 lat i starszej.

Bezrobocie pozostaje nieznacznie wyższe na wsiach (gdzie wynosi 3,5% wg BAEL) niż w miastach (3,0%). Przy podziale na grupy wiekowe, bezrobocie pozostaje

Wykres 2. Dynamika eksportu i importu w poszczególnych kwartałach (r/r)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 3. Stopa bezrobocia wg BAEL z podziałem na płeć w kolejnych kwartałach
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

największe wśród najmłodszej badanej grupy, czyli 15–24 lat, gdzie wskaźnik ten wyniósł 10,4%, co oznacza wzrost o 0,2 p. proc. w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego. Wśród województw, najniższe bezrobocie odnotowane było w województwach śląskim (1,8%) oraz lubuskim (2,1%), natomiast najwięcej bezrobotnych znajduje się w województwach lubelskim (5,5%) oraz podkarpackim (5,2%). Województwo łódzkie charakteryzuje się nieznacznie wyższym poziomem bezrobocia niż średnia krajowa, gdyż wyniosło 3,9%.

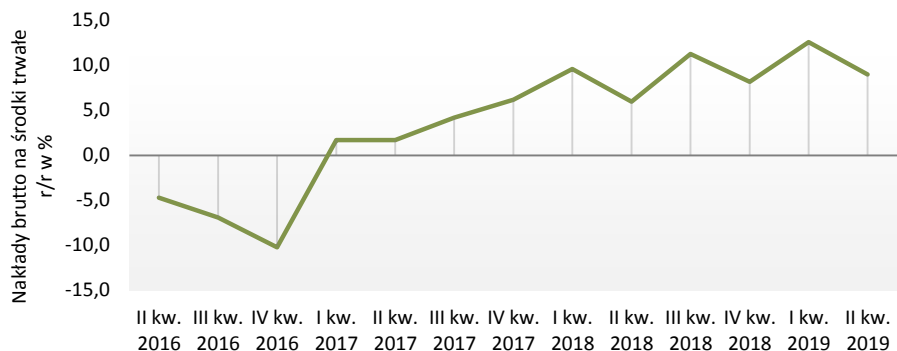
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie nominalne brutto w II kwartale 2019 roku wyniosło 4839,24 zł, co przekłada się na 7% wzrost w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego. Przeciętne miesięczne realne wynagrodzenie brutto charakteryzuje się natomiast 4,5% wzrostem r/r, ale spadkiem o 3,9% w stosunku do poprzedniego okresu.

Na podstawie powyższych danych można mówić o dobrej sytuacji pracowników na polskim rynku pracy, jednak należy się spodziewać wyhamowania spadku poziomu bezrobocia, który zbliża się do poziomu bezrobocia naturalnego.

Inwestycje

Na podstawie danych kwartalnych z GUS, w II kwartale 2019 roku nakłady brutto na środki trwałe wzrosły o 9,0% w porównaniu z analogicznym okresem 2018 roku (niewyrównane sezonowo). Jest to cieszący wynik dla Polski, lecz jest on mniejszy niż ten w poprzednim kwartale – dla przypomnienia, w I kwartale 2019 roku, nakłady brutto na środki trwałe wzrosły o 12,6% r/r. Na taki wynik inwestycji dla II kwartału miały wpływ m.in. wydatki przedsiębiorstw przeznaczone na inwestycje. Spadek względem wzrostu w poprzednim kwartale ma odzwierciedlenie w mniejszym wkładzie energetyki w inwestycje w II kwartale 2019 roku. Obecne prognozy ekonomistów wskazują na utrzymanie się wzrostu inwestycji – oscylujące w okolicach 6–8% r/r, głównie ze względu na zaskakująco wysoki wynik w I kwartale 2019 roku. Na przewidywany wzrost inwestycji w kolejnych kwartałach również mają mieć wpływ inwestycje współfinansowane z Unią Europejską.

Pomimo ciągłego wzrostu inwestycji, przedsiębiorstwa są coraz mniej zainteresowane nowymi inwestycjami – według

Wykres 4. Dynamika inwestycji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

raportu NBP – to zainteresowanie przedsiębiorców jest najniższe od 2013 roku. Spadek planowanych inwestycji można zauważyć przede wszystkim w sektorze prywatnym, natomiast przedsiębiorstwa publiczne w dalszym ciągu utrzymują stały poziom. Dane przedstawione we wspomnianym raporcie mogą martwić, lecz są to wyłącznie obecne nastroje przedsiębiorców i mogą one nie mieć odzwierciedlenia w ostatecznych wydatkach na inwestycje.

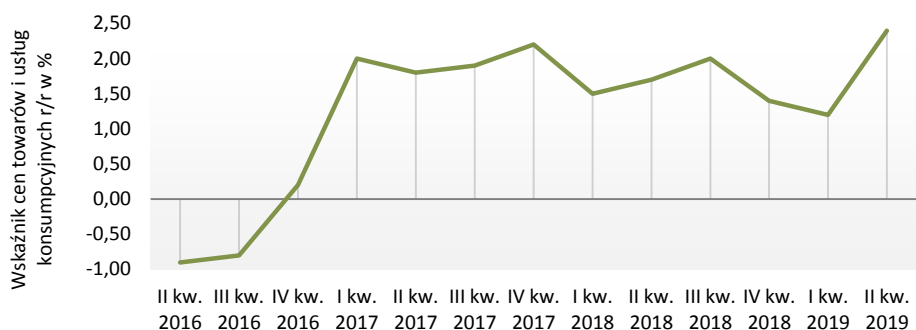
Warto również wspomnieć, że w II kwartale 2019 roku na podstawie danych z GUS, nakłady brutto na środki trwałe miały wpływ na realny wzrost PKB niewyrównany sezonowo na poziomie 1,5 punktu procentowego. Wskazuje to, że inwestycje mają dodatni wpływ na PKB – mimo tego jest on w dalszym ciągu mniejszy niż wpływ konsumpcji prywatnej (której wpływ był na poziomie 2,5 punktów procentowych), lecz jest to zadowalający wynik w opinii ekspertów.

Inflacja

W II kwartale 2019 roku bazując na danych z GUS i NBP, wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych wzrósł

o 2,4% względem analogicznego okresu roku poprzedniego. Wartość ta jest minimalnie niższa od celu inflacyjnego NBP (2,5% r/r), lecz w czerwcu 2019 roku cel ten został przekroczony – wskaźnik CPI wyniósł wtedy 2,6% r/r – próg ten został przekroczony ostatni raz w 2007 roku. Najwyższy wzrost dla wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych odnotowano w takich kategoriach jak – żywność i napoje bezalkoholowe (wzrost o 4,7% r/r), zdrowie (wzrost o 3,1% r/r) oraz edukacja (wzrost o 3,0% r/r). Natomiast największy spadek zanotowano w takich kategoriach jak łączność (spadek o 2,0% r/r) oraz odzież i obuwie (spadek o 1,9% r/r).

Według ekspertów, na taki wzrost inflacji mogły wpłynąć takie czynniki jak susza, która wpłynęła na wzrost ceny produktów spożywczych – poprzez zmniejszenie podaży na wszelkie zbiory, czy też epidemia afrykańskiego pomoru świń, która przyczyniła się do wzrostu cen wieprzowiny – co miało również odzwierciedlenie we wzroście cen żywności. Innym czynnikiem, który mógł mieć wpływ na taki wynik wskaźnika CPI, jest rozpoczęcie w sklepach wyprzedaży kolekcji letnich – co miało swoje odzwierciedlenie w spadku cen odzieży i obuwia.

Wykres 5. Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych r/r w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Obecnie eksperci przewidują wzrost inflacji. W związku z tym mało prawdopodobne jest obniżenie stóp procentowych przez Radę Polityki Pieniężnej.

Podsumowanie i prognoza

Tempo wzrostu PKB w 2019 powinno wynieść 4,3%, natomiast w 2020 roku prognozowane jest na poziomie ok. 3,6%. Czynniki negatywnie wpływającymi na sytuację gospodarczą w Polsce mogą być: recesja techniczna (w II następujących po sobie kwartałach spadek PKB danej gospodarki) w Niemczech oraz przedłużająca się niepewność związana z Brexitem. Jednak głównym czynnikiem wpływającym na obniżenie się prognoz dotyczących PKB jest rywalizacja handlowa między Stanami Zjednoczonymi i Chinami, szczególnie, że obecnie oddalają się perspektywy na złagodzenie sporu. Z kolei słabsza kondycja gospodarki światowej będzie łagodzona przez przewagi konkurencyjne polskich przedsiębiorstw oraz ich zdolność do poszukiwania nowych rynków.

Inwestycje, mimo dobrych odczytów w II kwartale, będą wzrastały wolniej. Wpływ na taką sytuację będzie miało kilka czynników. Przede wszystkim, przedsiębiorcy

są nastawieni pesymistycznie do otoczenia zewnętrznego, co może zniechęcać do inwestycji. Inwestycje publiczne też zaczną spowalniać, szczególnie w związku z końcem obecnej perspektywy finansowej UE. Wzrost inwestycji wyniesie ok. 8,4% w 2019 r., natomiast w 2020 r. będzie oscylował wokół 5%.

Konsumpcja będzie czynnikiem wpływającym pozytywnie na wzrost gospodarczy. Obecnie mamy do czynienia z optymistycznymi nastrojami gospodarstw domowych, które są napędzane transferami socjalnymi związanymi z wypłaceniem 13 emerytury czy rozszerzeniem programu 500+. Zjawiskiem, które wspomaga dobre nastroje jest też niskie bezrobocie. Komisja Europejska ocenia, że będzie ono (mierzone za pomocą BAELE), kształtowało się na poziomie 3,8%, a w 2020 r. spadnie do 3,5%.

Inflacja w obecnej sytuacji będzie się charakteryzowała trendem wzrostowym. Zgodnie z prognozami KE inflacja za rok 2019 r. może wynieść 2,1%, natomiast w 2020 r. miałyby wynieść 2,7%. Niektórzy analitycy przewidują, że może ona przyspieszyć jeszcze mocniej i w 2020 r. może oscylować wokół górnej granicy celu inflacyjnego NBP (3,5%).

KONIUNKTURA W SEKTORZE PRZEDSIĘBIORSTW NIEFINANSOWYCH

Artur Zimny

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Uniwersytet Łódzki

Dynamika przychodów ze sprzedaży (skorygowana o inflację), w 2018 roku i w pierwszym półroczu 2019 pozostawała ciągle dodatnia, ale tempo wzrostu było już nieco niższe, niż odnotowywane w roku 2017. Jeszcze gorzej prezentuje się dynamika wyniku finansowego – w 4 z ostatnich 6 kwartałów wskaźnik dynamiki był ujemny, co oznacza osiągnięcie łącznego wyniku niższego niż rok wcześniej. Rentowność obrotu, choć nadal dodatnia, w 4. kwartale 2018 r. spadła do 2,2%, wyraźnie poniżej zakresu typowego dla ostatnich 3 lat. Rentowność w 2. kwartale 2019 r. wyniosła 4,8%, czyli nieco powyżej niż w analogicznym kwartale rok wcześniej, ale mniej niż 2 i 3 lata wcześniej. Osłabienie tempa przyrostu odnotowuje się również dla wartości PKB, którego realna, wyrównana sezonowo dynamika spadła z poziomów ponad 5% w pierwszych 3 kwartałach 2018 r. do 4,6% w dwóch kolejnych i 4,2% w 2. kwartale 2019. Spowolnienie rozwoju jest więc faktem, choć nadal jeszcze gospodarka wykazuje wzrost. Jedynie na rynku pracy sytuacja wciąż jest dobra – w lipcu stopa bezrobocia rejestrowanego spadła do rekordowo niskiego poziomu 5,2%.

Słabiej wypadają najświeższe dane dotyczące gospodarki aktywami obrotowymi. Płynność przedsiębiorstw w ciągu ostatniego roku pogarsza się: wskaźnik płynności II stopnia (podwyższonej) już czwarty kwartał z rzędu jest poniżej

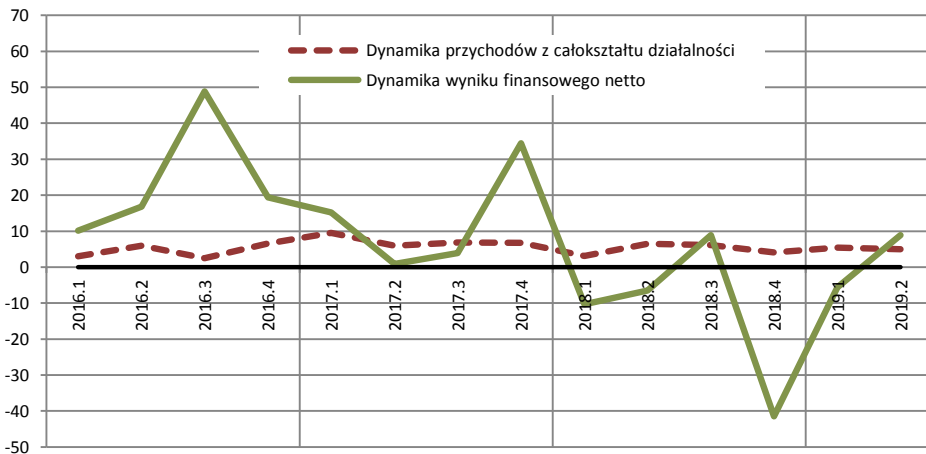
100% (97,9% w 2. kwartale 2019 r.), a wskaźnik III stopnia (odpowiednik płynności gotówkowej) spadł do poziomu 34,6%. Poprzednio tak niskie wartości odnotowywano w 2013 roku. Za pozytywne należy uznać wyhamowanie wydłużania się cykli obrotu zapasami i należnościami (które w 2. kwartale 2019 r. wyniosły odpowiednio 35,1 dnia oraz 43,9 dnia), choć może to być również po prostu wymuszone przez konieczność bardziej restrykcyjnego zarządzania majątkiem obrotowym. Mało optymistycznie wypada też wskaźnik PMI, który już od ponad pół roku utrzymuje się poniżej „magicznej” bariery 50%.

Na tym tle zaskakująco dobrze przedstawiają się dane charakteryzujące inwestycje – od ponad roku wykazują one dodatnią i dość wysoką dynamikę. W 1. kwartale 2019 r. (świeższych danych na razie nie ma) nakłady inwestycyjne były o 22,9% wyższe od analogicznego kwartału rok wcześniej. Jednakże ze względu na opóźnienie publikowania danych o inwestycjach w stosunku do pozostałych danych o finansach firm trudno odgadnąć, czy wzrostowy trend inwestycji nadal trwa.

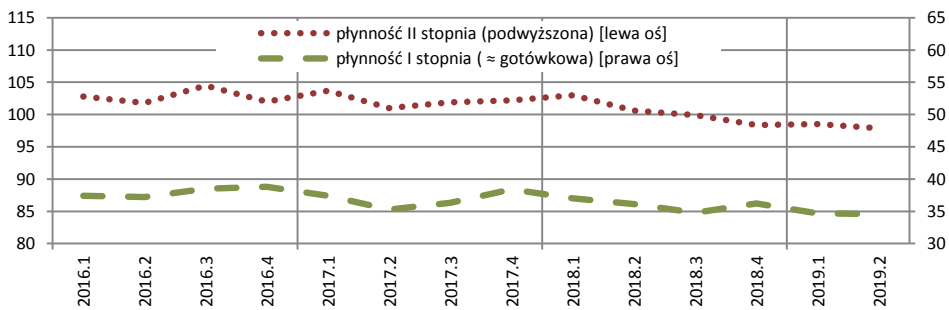
Przemysł przetwórczy wykazuje od ponad dwóch lat stopniowo, ale stale malejącą dynamikę sprzedaży i spadek rentowności, choć i tak pozostaje branżą bardziej dochodową od innych, ustępując jedynie energetyce. Widoczna jest również pogarszająca się rentowność firm przemysłowych. Trendy te wydają się zaskakujące, biorąc pod uwagę wielkie zasoby pieniędzy trafiające do konsumentów w ramach państwowych programów

socjalnych. Ich efektem jest jednak znaczący wzrost płac, co dla przedsiębiorstw oznacza wzrost kosztów i obniżenie rentowności; być może wzrost popytu nominalnego wywiera też na tyle silną presję na wzrost cen, że ich wysoki poziom działa na popyt de facto destymulująco i stąd spadek dynamiki sprzedaży. Jaskółką nadziei są natomiast zwiększone nakłady inwestycyjne tej branży, odnotowane w I kwartale 2019 r. (o 17,9% wyższe od nakładów w analogicznym kwartale rok wcześniej). W budownictwie w ostatnich kwartałach dynamika sprzedaży również wyhamowała, a płynność pogorszyła się, poprawiła się natomiast rentowność i dynamika inwestycji. Dziwić też mogą wyniki branży energetycznej, która poddana jest ciężkiej próbie w postaci interwencyjnej regulacji cen. Mimo wynikającego stąd zamieszania i dużej niepewności branża ta wykazuje w ostatnich dwóch kwartałach wysoką dynamikę sprzedaży (przyrosty powyżej 15%), a w okresie ostatnich 4 kwartałów odnotowała też pierwszy – po długim okresie spadków – wzrost rentowności obrotu (do poziomu 4,8%), powracając pod tym

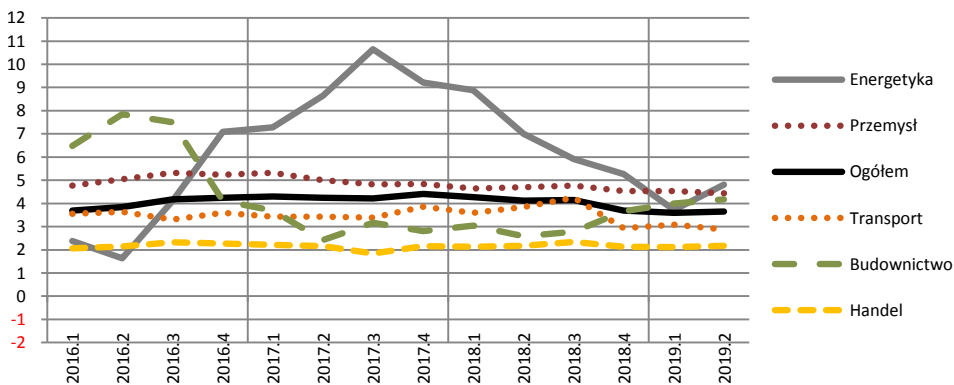
względem do pozycji lidera wśród głównych branż. Wysoka okazała się też dynamika inwestycji w energetyce w I kwartale 2019 r., co jednak może wynikać z długiego okresu wstrzemięźliwości inwestycyjnej tych firm (dynamika inwestycji była ujemna od początku 2016 roku aż do I kwartału 2018 r.). Bolączką branży jest – podobnie jak innych branż – pogarszająca się płynność. W handlu w ostatnich kwartałach widoczne były zwiększone inwestycje, ale w I kwartale 2019 r. ich dynamika spadła do poziomu ujemnego. Dynamika sprzedaży i rentowność obrotu pozostają w tej branży stabilne, a płynność nieznacznie się poprawia, pozostając jednak tradycyjnie na o wiele niższym poziomie niż w przypadku innych branż. Dobre wyniki wciąż charakteryzują branżę transportową, która wykazuje dość stabilną, dodatnią dynamikę sprzedaży i inwestycji, a od innych branż odróżnia ją wysoki poziom płynności, utrzymywany już od ponad 3 lat. Niekorzystnie prezentuje się jedynie spadek rentowności tej branży w kilku ostatnich kwartałach, ale nadal jest to wartość dodatnia, oscylująca wokół wartości 3%.

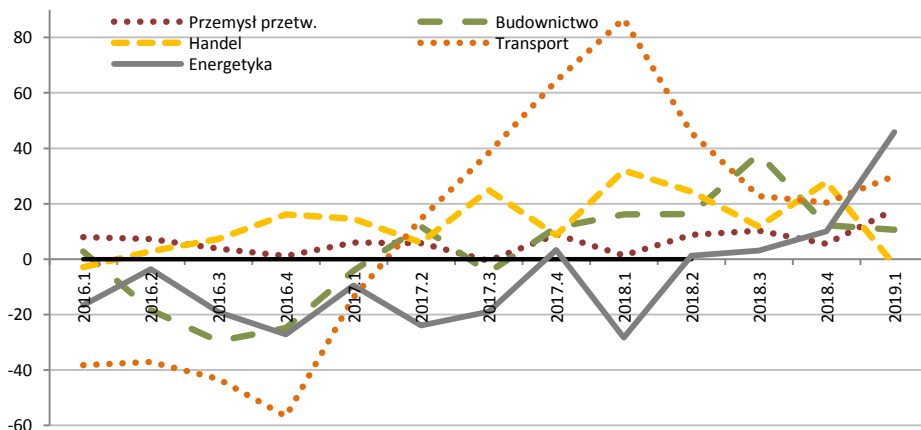
Wykres 1. Dynamika wyników kwartalnych [analogiczny kwartał roku poprzedniego = 100], urealniona o wskaźnik CPI

Wykres 2. Wskaźniki płynności przedsiębiorstw niefinansowych [w %]

Wykres 3. Rentowność obrotu netto za ostatnie 4 kwartały [w %]

Wykres 4. Dynamika nakładów inwestycyjnych [przyrost % w stosunku do analogicznego kwartału roku poprzedniego]